

Säkerhetsstrategi för samhället

Statsrådets principbeslut

Säkerhetskommittén

Statsrådets publikationer 2025:2

Säkerhetsstrategi för samhället

Statsrådets principbeslut

Säkerhetskommittén

Statsrådet Helsingfors 2025

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Statsrådet
Försvarsministeriet

Upphovsrättslag (404/1961) 9 § Verk utan upphovsrättsskydd

ISBN pdf: 978-952-383-794-2
ISSN pdf: 2490-0966

ISBN tryckt: 978-952-383-801-7
ISSN tryckt: 2490-0613

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2025 Finland

Tryckeri: Grano Oy, 2025

Säkerhetsstrategi för samhället Statsrådets principbeslut

Statsrådets publikationer 2025:2

Utgivare Statsrådet

Utarbetad av Säkerhetskommittén
Språk svenska

Sidantal 154

Referat

I säkerhetsstrategin för samhället beskrivs en verksamhetsmodell för den övergripande säkerheten, där myndigheter, näringslivet, organisationer och invånarna tillsammans sörjer för samhällets vitala funktioner. Syftet med strategin, som statsrådet godkänt genom ett principbeslut, är att erbjuda alla en gemensam referensram för att trygga den övergripande säkerheten utifrån sina egna utgångspunkter. Den övergripande säkerheten utgör grunden för det finländska samhällets kriställighet, det vill säga resiliens.

Principerna för den övergripande säkerheten uppdateras för femte gången i denna säkerhetsstrategi för samhället. En ny helhet som behandlas utöver beredskapen är hanteringen av störningssituationer och kriser, det vill säga respons. Dessutom betonas individernas roll som nyckelaktörer när det gäller säkerheten. Kopplingen till EU:s och Natos progressiva resiliensarbete har stärkts.

I den första delen i strategin beskrivs samhällets vitala funktioner, bedömningen av de risker som är förknippade med dem och tryggandet av funktionerna med hjälp av strategiska uppgifter samt olika aktörers deltagande. Förvaltningsområdenas strategiska uppgifter beskrivs i den andra delen i strategin.

En viktig del av verkställandet av strategin är att följa hur den genomförs. I Finland sker rapporteringen om den övergripande säkerheten genom en årlig rapport till statsledningen om samhällets säkerhet och genom andra utvärderingar och översikter som publiceras regelbundet.

Nyckelord samhällets kriställighet, övergripande säkerhet, samhällets vitala funktioner, beredskap, respons, samarbete, statsrådets principbeslut

ISBN PDF 978-952-383-794-2

ISBN tryckt 978-952-383-801-7

Ärendenummer VN/12457/2021

ISSN PDF 2490-0966

ISSN tryckt 2490-0613

Projektnummer PLM006:00/2024

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-794-2>

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia Valtioneuvoston periaatepäätös

Valtioneuvoston julkaisu 2025:2

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Turvallisuuskomitea
Kieli ruotsi

Sivumäärä 154

Tiivistelmä

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa kuvataan kokonaisturvallisuuden toimintamalli, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytyn strategian päämääränä on tarjota jokaiselle yhteinen viitekehys kokonaisturvallisuuden toteuttamiseksi omista lähtökohdistaan. Kokonaisturvallisuus muodostaa perustan suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyydelle eli resilienssille.

Kokonaisturvallisuuden periaatteet päivitetään Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa viidettä kertaa. Uutena kokonaisuutena varautumisen lisäksi käsitellään häiriötilanteisiin ja kriiseihin vastaamista eli vastetta. Lisäksi korostetaan yksilöitä turvallisuuden avaintoimijoina. Kytköstä EU:n ja Naton kehittyvään resilienssityöhön on vahvistettu.

Strategian osassa yksi kuvataan yhteiskunnan elintärkeät toiminnot, niihin liittyvien riskien arviointi, toimintojen turvaaminen strategisten tehtävien avulla sekä eri toimijoiden osallistuminen. Hallinnonaloille määritellyt strategiset tehtävät kuvataan strategian osassa kaksi.

Olennainen osa strategian toimeenpanoa on sen toteutumisen seuranta. Suomessa kokonaisturvallisuuden raportointi toteutetaan vuosittain valtiojohdolle laadittavalla Yhteiskunnan turvallisuusraportilla sekä säännöllisesti julkaistavilla muilla arvioilla ja katsauksilla.

Asiasanat yhteiskunnan kriisinkestävyys, kokonaisturvallisuus, yhteiskunnan elintärkeät toiminnot, varautuminen, vaste, yhteistoiminta, valtioneuvoston periaatepäätös

ISBN PDF 978-952-383-794-2

ISBN painettu 978-952-383-801-7

Asianumero VN/12457/2021

ISSN PDF 2490-0966

ISSN painettu 2490-0613

Hankenumero PLM006:00/2024

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-794-2>

Security Strategy for Society Government resolution

Publications of the Finnish Government 2025:2

Publisher Finnish Government

Group author Security Committee

Language Swedish

Pages

154

Abstract

The Security Strategy for Society describes the concept for comprehensive security, in which the vital functions of society are taken care of in collaboration between the authorities, business community, organisations and citizens. The objective of the strategy, adopted as a Government resolution, is to provide all actors with a common framework for implementing comprehensive security from their perspectives. Comprehensive security forms the foundation of resilience in Finnish society.

The principles of comprehensive security have been updated in the Security Strategy for Society for the fifth time. Alongside preparedness, a new theme in the strategy is response to disruptions and crises. In addition, the role of individuals as key actors of security is emphasised. The link to the evolving resilience work in the EU and NATO has been strengthened.

Section 1 of this strategy describes the vital functions of society, assessment of related risks, strategic tasks to secure the functions, as well as the involvement of different actors. The strategic tasks defined for the administrative branches are described in Section 2 of this strategy.

An essential aspect of the execution of the strategy is monitoring its implementation. In Finland, comprehensive security reporting is carried out through a Security Report for Society which is submitted to the government annually, as well as other assessments and reviews published regularly.

Keywords societal resilience, comprehensive security, vital functions of society, preparedness, response, collaboration, government resolution

ISBN PDF 978-952-383-794-2

ISSN PDF 2490-0966

ISBN printed 978-952-383-801-7

ISSN printed 2490-0613

Reference number VN/12457/2021

Project number PLM006:00/2024

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-794-2>

Innehåll

Del 1: Verksamhetsmodell för den övergripande säkerheten	10
1 Inledning	11
1.1 Sammanfattning av verksamhetsmodellen för övergripande säkerhet.....	13
1.2 Centrala begrepp	14
2 Samhällets vitala funktioner	16
2.1 Ledning	17
2.2 Internationell verksamhet och EU-verksamhet	18
2.3 Försvarsförmåga	19
2.4 Den inre säkerheten	20
2.5 Ekonomi, infrastruktur och försörjningsberedskap.....	21
2.6 Befolkningens handlingsförmåga och service.....	23
2.7 Mental kriställighet.....	24
3 Hot mot samhällets vitala funktioner	26
3.1 Hotmiljön	26
3.2 Riskbedömning.....	27
3.3 Störningssituationer och kriser	29
4 Tryggande av samhällets vitala funktioner	31
4.1 Strategiska uppgifter.....	31
4.2 Beredskap.....	33
4.3 Respons.....	35
4.4 Ledning av beredskapen och responsen	37
4.5 Allmänna principer.....	39
5 Aktörer inom den övergripande säkerheten	41
5.1 Den offentliga förvaltningen	42
5.2 Näringslivet	44
5.3 Det civila samhället.....	44
5.4 Individerna som säkerhetsaktörer	45
6 Den övergripande säkerheten i framtiden	47

Del 2: Strategiska uppgifter	48
Ledning	50
1. Stödjande av den högsta statsledningens beslutsfattande och tryggande av verksamhetsförutsättningarna.....	50
2. Upprätthållande den högsta statsledningens lägesbild	52
3. En fungerande kommunikation	53
Internationell verksamhet och EU-verksamhet	56
4. Finlands verksamhet i Europeiska unionen: säkerställande av den nationella beredningen och behandlingen av EU-ärenden och säkerställande av solidaritet och ömsesidigt bistånd	56
5. Upprätthållande och utvecklande av internationella relationer	58
6. Internationell krishantering, humanitärt bistånd och internationell räddningsverksamhet	60
7. Skydd och bistånd till finländare utomlands.....	62
8. Säkerställande av en smidig utrikeshandel	64
Försvarsförmåga	67
9. Det militära försvaret av Finland	67
10. Samordning av totalförsvaret	69
Den inre säkerheten	71
11. Tryggande av rättssystemets funktionsförmåga.....	71
12. Tryggande av genomförandet av val och av förutsättningarna för demokrati	73
13. Upprätthållande av den allmänna ordningen och säkerheten	75
14. Bekämpning av brottslighet som äventyrar samhällsordningen	76
15. Säkerställande av gränssäkerheten	77
16. Säkerställande av trygga leveranskedjor och godssäkerhet i utrikes godstrafik....	79
17. Skydd av befolkningen.....	81
18. Säkerställande av sjöräddningens kapacitet	82
19. Nödcentralsverksamheten.....	84
20. Räddningsväsendet	85
21. Tryggande av invandringsprocesserna	87
22. Hantering av massinvandring eller instrumentaliserad inresa.....	88
23. Bekämpning och förebyggande av miljöskador.....	90
24. Beredskap för biologiska hot	92
25. Beredskap för nödsituationer med strålrisk	94
26. Beredskap för kemikaliehot	97

Ekonomi, infrastruktur och försörjningsberedskap	100
27. Anskaffning och allokering av ekonomiska resurser.....	100
28. Tryggande av det finansiella systemets funktion.....	101
29. Tryggande av den offentliga förvaltningens verksamhetsförutsättningar och servicesystemets funktion	103
30. Tryggande av försäkringsverksamheten.....	105
31. Tryggande av energiförsörjningen.....	107
32. Säkerställande av tillgången på tjänster som gäller väderförhållanden och andra förhållanden.....	109
33. Säkerställande av trafiknät och trafiktjänster samt transporter i anslutning till försörjningsberedskapen.....	110
34. Säkerställande av tillgängliga, trygga och funktionssäkra kommunikationsnät och kommunikationstjänster.....	113
35. Upprätthållande av samarbetsmodellen för cybersäkerhet.....	115
36. Tryggande av fungerande informationssystem för social- och hälsovården samt tillgång på viktiga produkter	117
37. Observation och uppföljning av miljöförändringar, förlust av biologisk mångfald och klimatförändringar samt avvärjande av de hot och beredskap för de förändringar som dessa medför	119
38. Tryggande av avfallshanteringen.....	121
39. Tryggande av byggandet.....	123
40. Tryggande av boendet	125
41. Tryggande av vattentjänsterna	126
42. Hantering av riskerna i anslutning till översvämningar och torka samt säkerställande av dammsäkerheten	128
43. Tryggande av tillgången på arbetskraft.....	130
44. Tryggande av vital industri- och tjänsteproduktion.....	131
45. Tryggande av livsmedels- och dagligvaruförsörjningen	133
46. Säkerställande av tillgången på rymdtjänster.....	135
Befolkningens handlingsförmåga och service	138
47. Social trygghet: tryggande av befolkningens utkomst.....	138
48. Tryggande av social- och hälsovårdstjänster.....	139
49. Upprätthållande av fostrings-, utbildnings- och forskningssystemet.....	141

Mental kristålighet	144
50. Upprätthållande av kulturtjänster och skyddande av kulturendomen.....	144
51. Tryggande av förutsättningarna för andlig verksamhet.....	146
52. Ungdomsarbete och ungdomsverksamhet samt idrott som upprätthålls genom samhällsaktivitet.....	147
53. Kommunikation.....	148
54. Förebyggande av utslagning och ojämlikhet.....	150
55. Främjande av frivilligverksamhet.....	151
56. Befolkningens återhämtning.....	153

Del 1: Verksamhetsmodell för den övergripande säkerheten

1 Inledning

I denna säkerhetsstrategi för samhället beskrivs en verksamhetsmodell för den övergripande säkerheten, där myndigheter, näringslivet, organisationer och invånarna tillsammans sörjer för samhällets vitala funktioner. Den övergripande säkerheten utgör grunden för det finländska samhällets kristålighet, det vill säga resiliens.

Syftet med säkerhetsstrategin för samhället, som statsrådet godkänt genom ett principbeslut, är att erbjuda alla en gemensam referensram för att trygga den övergripande säkerheten utifrån sina egna utgångspunkter. I den första delen i strategin beskrivs samhällets vitala funktioner, bedömningen av de risker som är förknippade med dem och tryggheten av funktionerna med hjälp av strategiska uppgifter samt olika aktörers deltagande. Förvaltningsområdenas strategiska uppgifter beskrivs i den andra delen i strategin.

Principerna för den övergripande säkerheten uppdateras för femte gången i denna säkerhetsstrategi för samhället. Den första strategin för tryggheten av samhällets vitala funktioner färdigställdes 2003. I den beskrevs hotmodellerna för samhällets beredskap, ministeriernas strategiska uppgifter och grunderna för krisledning. I 2006 års strategi fästes uppmärksamhet vid hanteringen av störningssituationer, och som stöd för beredskapen presenterades en matris för beredskapen för exceptionella situationer. År 2010 ändrades strategins namn till Säkerhetsstrategi för samhället. Ändringen svarade mot den allmänna samhällsutvecklingen, där säkerhetsverksamheten utvidgades till nya områden, tjänster och funktioner. Samtidigt togs organisationerna i beaktande som en del av beredskapssystemet. I 2017 års strategi gavs en praktisk beskrivning av de gemensamma och allmänna beredskapsprinciperna. I den beskrevs den övergripande säkerheten i första hand som en samarbetsmodell där aktörerna delar och analyserar säkerhetsrelaterad information samt planerar, övar och agerar tillsammans. Man övergick från en strategi med fokus på staten till en modell som beskriver hela samhället.

I likhet med sin föregångare beskriver den nu färdigställda strategin den övergripande säkerheten som en angelägenhet för hela samhället. En ny helhet som behandlas utöver beredskapen är hanteringen av störningssituationer och kriser, det vill säga respons. Tyngdpunkten flyttas från de vitala funktionerna och säkerhetsaktörerna till att i större utsträckning ligga på själva verksamheten. Förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön, Finlands medlemskap i Nordatlantiska

fördragsorganisationen (Nato) och lärdomarna av olika kriser talar för en utveckling av strategin. Den långvariga covid-19-pandemin, som krävde undantagsförhållanden, och andra störningssituationer i vårt samhälle, bland annat skador på kritisk infrastruktur, instrumentaliserad inresa och energifrågor, har visat att med tanke på kriståligheten är verksamhetsmodellen för Finlands övergripande säkerhet i sig en fungerande utgångspunkt, men det har också kommit fram tydliga behov av att utveckla våra system. I utvecklingsarbetet beaktas också lärdomarna av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Statsrådet har inlett ett flertal projekt för att bemöta de iakttagelser som gjorts.

Ändringar i förvaltningen, till exempel inrättandet av välfärdsområden, gör det nödvändigt att revidera strategin också på detaljnivå. Målet har varit att utforma strategin så att den är hållbar över tid. De många pågående reformprojekten gör det svårare att ge en detaljerad beskrivning av i synnerhet de regionala aktörerna. I dessa fall har man valt att uttrycka sig i allmänna ordalag. Strategin fastställer inga nya uppgifter eller ansvar för aktörerna, utan beskriver nuläget i syfte att befästa en gemensam verksamhetsgrund.

På grund av Finlands Natomedlemskap och den förändrade säkerhetssituationen väcker den finländska verksamhetsmodellen för övergripande säkerhet ett stort intresse också internationellt. Finland främjar också själv beredskapstänkandet som en del av de europeiska verksamhetsmodellerna. I strategin har modellen beskrivits så att den också kan förstås internationellt utan djupgående förtrogenhet med Finlands lagstiftning eller samhällsstrukturer. I den redogörs också för Europeiska unionens (EU) och Natos betydelse för vårt samhälles säkerhet.

Arbetet med att skriva strategin har samordnats med beredningen av statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse och statsrådets försvarsredogörelse. Man har säkerställt överensstämmelse även med andra handlingar som är centrala med tanke på den övergripande säkerheten, såsom statsrådets redogörelse för den inre säkerheten och den nationella riskbedömningen. I enlighet med regeringsprogrammet bereds samtidigt flera säkerhetsrelaterade projekt som bland annat hänför sig till utvecklingen av verksamhetsmodellen för statsrådets säkerhetsledning och det nationella genomförandet av EU:s direktiv Critical Entities Resilience (CER). Det är viktigt att projekten bildar en enhetlig helhet. I arbetet med att utforma de nya helheterna har man utnyttjat bland annat den europeiska standarden för krishantering (SFS-EN ISO 22361:2022) och handboken om Natos system för krisrespons. I fråga om begreppen har man i tillämpliga delar utgått från ordlistan om övergripande säkerhet, som uppdaterad med den nya terminologin även i fortsättningen innehåller nyckelbegreppen inom området för samhällets säkerhet.

En viktig del av verkställandet av strategin är att följa hur den genomförs. I Finland sker rapporteringen om den övergripande säkerheten genom en årlig rapport till statsledningen om samhällets säkerhet och genom andra utvärderingar och översikter som publiceras regelbundet. Med hjälp av dessa hålls de olika aktörerna underrättade om säkerhetssituationen i det finländska samhället.

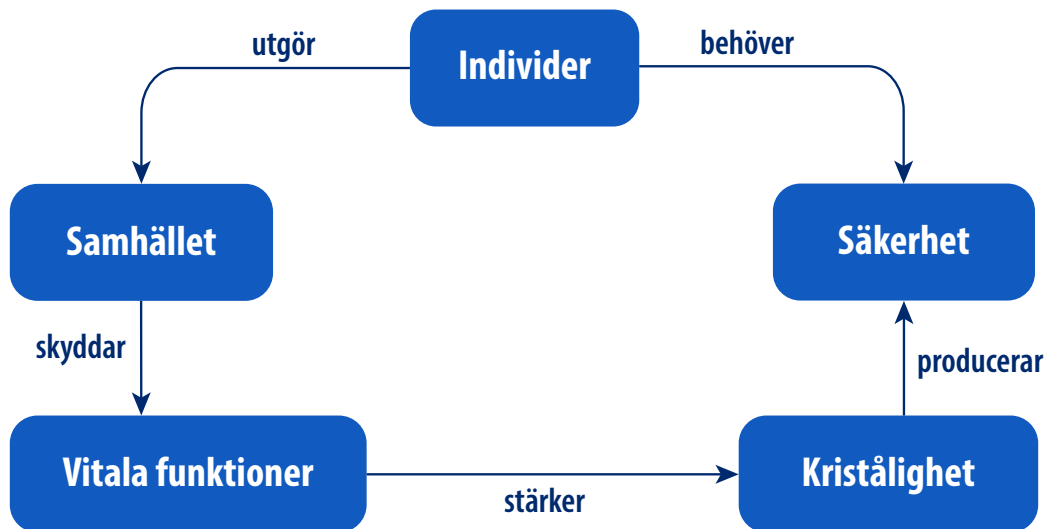
1.1 Sammanfattning av verksamhetsmodellen för övergripande säkerhet

Den övergripande säkerheten utgör grunden för det finländska samhällets kristållighet, det vill säga resiliens. I verksamhetsmodellen för den övergripande säkerheten tryggas samhällets vitala funktioner genom samarbete mellan myndigheter, näringslivet, organisationer och invånarna under alla förhållanden och på alla nivåer. Utgångspunkten är de arrangemang och den lagstiftning som tillämpas under normala förhållanden.

Samhällets vitala funktioner består av helheter som är nödvändiga för ett fungerande samhälle. Samtidigt är de utsatta för olika hot. Hoten kan vara orsakade av människan eller naturen, eller också kan de ha uppstått till följd av den tekniska utvecklingen. De förebyggs och bekämpas med hjälp av strategiska uppgifter som fastställts för olika aktörer.

De strategiska uppgifterna består av helheter som grundar sig på lagstiftning, fastställs genom avtal och kompletteras genom frivillighet. För att uppgifterna ska kunna utföras i alla säkerhetssituationer krävs både beredskap och respons, det vill säga åtgärder för att bemöta hot. Genom beredskapen minskas sannolikheten för att hoten realiserar och främjas samhällets förmåga att bemöta dem. Behoven av respons utgör utgångspunkten för beredskapen. Genom responsen minimeras effekterna av realiserade hot och främjas återhämtningen av samhällets vitala funktioner. Förmågan att reagera och agera byggs upp genom beredskap.

Individerna är nyckelaktörer när det gäller samhällets säkerhet. De har en grundlagsenlig rätt till trygghet, men också en skyldighet att som en del av olika samfund och som en del av samhället agera enligt förmåga på ett sätt som stärker säkerheten och trygghetskänslan. Individernas handlingsförmåga samt kunskaper, färdigheter och attityder som stärker säkerheten utgör grunden för den övergripande säkerheten. Ömsesidigt förtroende människor emellan är en central faktor för sammanhållningen i samhället.

Figur 1. Sammanfattning av verksamhetsmodellen för övergripande säkerhet.

1.2 Centrala begrepp

1. Övergripande säkerhet = verksamhetsmodell, där myndigheterna, näringslivet, organisationerna och invånarna tillsammans sörjer för samhällets vitala funktioner.
2. Samhällets vitala funktioner = helhet som är nödvändig med tanke på samhällets funktion.
3. Hot = potentiell händelse eller serie av händelser som kan orsaka störningssituationer eller kriser som äventyrar samhällets vitala funktioner.
4. Strategisk uppgift = uppgift som fastställts för att trygga vitala funktioner.
5. Beredskap = verksamhet för att minska sannolikheten för att hot realiseras, främja den egna förmågan att bemöta hot och skapa förutsättningar för respons.
6. Respons = verksamhet för att bemöta hot, minimera effekterna av realiserade hot och främja återhämtningen av samhällets vitala funktioner.

För att främja en odelbar säkerhet i en föränderlig omvärld är det också nödvändigt att identifiera kontaktytorna mellan olika genomgående säkerhetsbegrepp i verksamhetsmodellen för övergripande säkerhet. När det gäller den övergripande säkerheten avser *cybersäkerhet* att övergripande säkerhet uppnås i cybermiljön. *Informationssäkerhet* avser övergripande säkerhet i informationsmiljön. I *totalförsvaret* ligger tyngdpunkten i fråga om samhällets vitala funktioner på försvarsförmågan och stärkandet av den med hjälp av hela samhällets resurser. *Försörjningsberedskapen* utgör en del av grunden för den övergripande säkerheten och betonar näringslivets beredskap. När man talar om *den nationella säkerheten* framhävs genomförandet av verksamhetsmodellen för övergripande säkerhet i situationer där den nationella självbestämmanderätten, handlingsfriheten eller invånarnas livsbetingelser är allvarligt hotade.

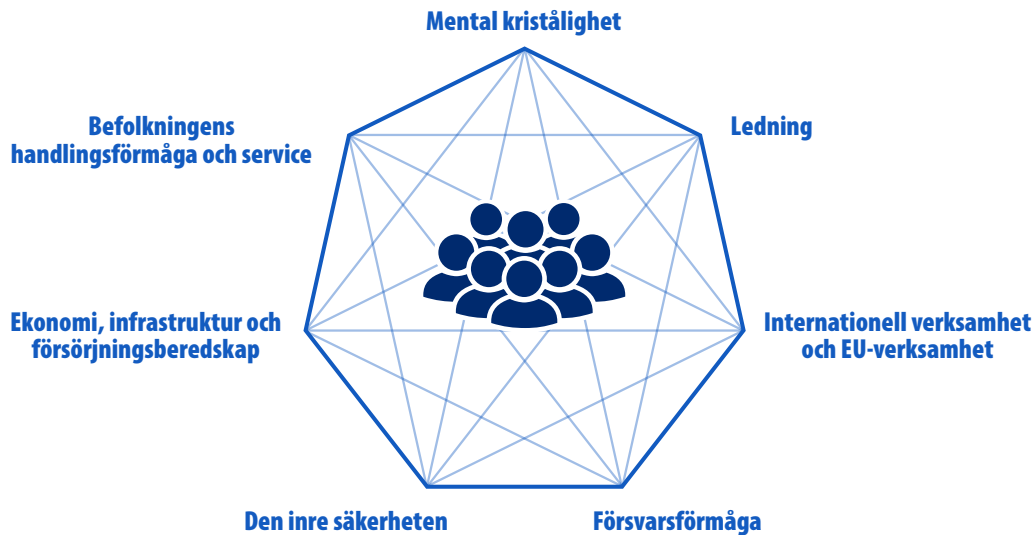
2 Samhällets vitala funktioner

Samhällets vitala funktioner är funktioner som är nödvändiga för ett fungerande samhälle och som behöver upprätthållas i alla situationer. Funktionerna är starkt beroende av varandra.

Samhällets vitala funktioner utgör utgångspunkten för genomförandet av den övergripande säkerheten. Utifrån dessa funktioner planeras praktiska uppgifter och ansvar som grundar sig på en riskbedömning. Samhällets vitala funktioner är:

- ledning
- internationell verksamhet och EU-verksamhet
- försvarsförmåga
- den inre säkerheten
- ekonomi, infrastruktur och försörjningsberedskap
- befolkningens handlingsförmåga och service
- mental kriställighet.

Samhällets vitala funktioner presenteras i form av en diamant. Presentationen beskriver särskilt förhållandet mellan de vitala funktionerna och deras starka koppling till varandra. I diamantens mitt framhävs individernas betydelse för samhällets säkerhet.

Figur 2. Samhällets vitala funktioner.

2.1 Ledning

Ledningen är en funktion som gör det möjligt att effektivt samordna och genomföra beredskaps- och responsåtgärder. Ledningsförmågan bör tryggas i alla situationer och på alla verksamhetsnivåer. En effektiv hantering av störningssituationer och kriser förutsätter en tydlig ledning. Det innebär att utvecklingen av situationsförståelse, planeringen, organiseringen, beslutsfattandet, genomförandet och utvärderingen har samordnats och bildar en enhetlig helhet.

Ledningens betydelse accentueras i omfattande störningssituationer och kriser. Hanteringen av hot mot vitala funktioner förutsätter samarbete mellan alla aktörer och samordning av verksamheten som stöd för ledningen. Framförhållning och informationsförmedling möjliggör en effektivare planering och bidrar därmed till bemötandet av hot, minskandet av konsekvenserna av dem och främjandet av återhämtningen. Verksamheten leds av behöriga myndigheter eller andra aktörer i enlighet med deras lagstadgade uppgifter och befogenheter.

För att säkerställa lägesbilden och ledningen bör man försäkra sig om att de tekniska system som stöder verksamheten fungerar, skyddas och underhålls. Dessutom måste ledningsstrukturerna vara tillräckligt tydliga och alla aktörer behöver känna till dem. Genom regelbunden testning, övning och uppföljning säkerställs det att ledningsverktygen, ledningsstrukturerna och ledningsmetoderna fungerar.

Samordningen av verksamheten och informationsgången bör tryggas genom samarbete mellan olika myndigheter, näringslivet och organisationer. Utnyttjandet av underrättelseinformation som stöd för ledningen framhävs särskilt i den nuvarande säkerhetspolitiska miljön.

Kommunikationen stärker ledningen av organisationen. I störningssituationer och kriser framhävs uppföljningen av informationsmiljön. Detta stöder myndigheternas och andra säkerhetsaktörers ledning och kommunikation. I den externa och interna kommunikationen följer man samma principer och använder samma metoder som i kommunikationen under normala förhållanden.

2.2 Internationell verksamhet och EU-verksamhet

Att bygga upp säkerhet är gränsöverskridande verksamhet. Finland är en del av en sammanlänkad värld där säkerhetsåtgärderna ofrånkomligen också ingår i ett bredare internationellt sammanhang. Vitala funktioner utsätts för påverkan också utanför landets gränser, och vår säkerhetssituation återspeglas i Finlands yttre säkerhet. Europeiska unionen är Finlands viktigaste referensram och värdegemenskap inom såväl politik som ekonomi. Efter att ha anslutit sig till Nato är Finland ett militärt allierat land, och medlemskapet stärker Finlands, Europas och hela alliansens säkerhet. Natos och EU:s roller när det gäller att stödja säkerheten i Europa kompletterar och stärker varandra.

Målen för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik är att trygga Finlands självständighet och territoriella integritet, förhindra att Finland hamnar i en militär konflikt och garantera finländarnas säkerhet och välfärd. Finland anser det vara viktigt att säkerheten stärks på ett övergripande sätt inom Europeiska unionen. Finland stöder EU:s mål att stärka sin geopolitiska roll och öka trovärdigheten i unionens yttre åtgärder. I beredningen av EU:s beslutsfattande deltar aktörer från olika sektorer och på alla nivåer i vårt samhälle. De beslut som fattas inom EU påverkar också hela samhället. Genom sitt påverkansarbete i EU främjar Finland projekt och beslut som är viktiga med tanke på den övergripande säkerheten och som utvecklar unionens och medlemsländernas beredskap och respons. Genom arbetet säkerställs att god nationell praxis beaktas och kan tillämpas i hela unionen. Det säkerställs att praxis är förenlig med EU-lagstiftningen. Samtidigt möjliggörs lämnande och mottagande av externt bistånd mellan EU-länderna.

Samarbetet inom Nordatlantiska fördragsorganisationen stärker den övergripande säkerheten. För Finland är det viktigt att Natos avskräcknings- och försvarsdisposition är stark och svarar mot kraven i den förändrade säkerhetspolitiska miljön. Som

medlem i alliansen upprätthåller och utvecklar Finland landets förmåga och alliansens gemensamma förmåga att försvara sig mot angrepp. Genom samarbete och aktivt påverkansarbete stärker man Finlands avskräckning mot yttre påverkansförsök, påverkar alliansens försvarspolitiska linje och samordnar åtgärder som stärker säkerheten på bred front. Medlemskapet är förenat med rättigheter och skyldigheter i anslutning till lämnande och mottagande av bistånd. Inom Nato är skapandet av resiliens både ett nationellt ansvar och ett gemensamt åtagande som baserar sig på artikel 3 i nordatlantiska fördraget. Målet är att säkerställa kontinuiteten i samhällets vitala funktioner, statens funktionsförmåga och stöd för genomförandet av alliansens militära operationer.

Finland deltar dessutom i andra internationella organisationer, såsom Förenta nationerna (FN), Europarådet, Nordiska ministerrådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Genom aktivt bilateralt och multilateralt samarbete främjar Finland sina utrikes- och säkerhetspolitiska mål och upprätthåller en aktuell lägesbild i alla situationer. Samtidigt stärker Finland den nationella, regionala och internationella stabiliteten och säkerheten samt sin förmåga att reagera på och återhämta sig från eventuella störnings- och krissituationer.

Den internationella verksamheten och EU-verksamheten är också kopplade till verksamheten på regional och lokal nivå. Myndigheter, företag och organisationer bedriver internationellt samarbete på flera olika nivåer. Att möjliggöra samarbetet och säkerställa verksamhetens kontinuitet är ofta nödvändigt både för aktörerna själva och för samhällets säkerhet.

2.3 Försvarsförmåga

Syftet med upprätthållandet av försvarsförmågan är att förebygga användning av och hot om användning av militärt våld. Tillsammans med Natos allierade avvärjs militära hot mot Finland vid behov med militära maktmedel. Den förebyggande effekten uppstår genom att hela samhället har beredskap och vidtar andra åtgärder samt genom att man kommunicerar detta. Natomedlemskapet och det internationella försvarssamarbetet stärker Finlands försvarsförmåga. Finland bedriver försvarssamarbete utifrån sina egna utgångspunkter och gemensamma intressen.

Finlands försvar utgör en helhet som består av det militära försvarssystemet och andra aktörer inom totalförsvaret. Med försvarssystemet reagerar man på militära påtryckningar, militära hot som utvecklas snabbt och användning av militärt våld

på olika nivåer, såsom omfattande militära angrepp. Med försvarssystemet bemöter man också militära hot som en del av bekämpningen av hybridpåverkan och skapar hinder mot andra påverkansmetoder som hotar samhällets vitala funktioner.

Det militära försvaret är en integrerad del av det finländska samhället. En värnpliktsbaserad försvarslösning bygger på en hög försvarsvilja som upprätthålls och utvecklas som en del av den övergripande säkerheten. Finland försvarar sitt territorium, befolkningen och samhället genom att utnyttja alla resurser som står till buds. Detta genomförs genom intensivt samarbete mellan olika samhällsaktörer. Ett exempel är Försvarsmaktens medicinalvård, som är beroende av den civila sektorns social- och hälsovårdssystem. Snabb tillgång till de resurser som behövs säkerställs i enlighet med principen för totalförsvaret genom partnerskaps- och säkerhetskyddsavtal, avsiktsförklaringar och gemensamma övningar. En konkurrenskraftig inhemsk försvars- och säkerhetsindustri samt dess internationella nätverk har en central ställning när det gäller att upprätthålla ett effektivt försvar och en övergripande säkerhet samt att utveckla nya förmågor i synnerhet inom de kompetenser inom kritiska försvarssystem som inte kan förvärfvas någon annanstans.

2.4 Den inre säkerheten

Med inre säkerhet avses förmågan att avvärja brott, olyckor, miljöskador och andra motsvarande hot som riktas mot Finland och dess befolkning och att hantera följderna av dem. Inre säkerhet är ett tillstånd där människor kan åtnjuta de rättigheter och friheter som garanteras i rättssystemet utan rädsla eller otrygghet på grund av brottslighet, störningar, olyckor eller därmed jämförbara nationella eller internationella fenomen.

Den inre säkerheten grundar sig på att de mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen och demokratin liksom även frihet, stabilitet, välfärd, likabehandling och jämställdhet tryggas i all verksamhet. Genom samhällsfreden har den inre säkerheten ett nära samband med andra vitala funktioner, framför allt den mentala kriställigheten.

Upprätthållandet av den inre säkerheten bygger i första hand på förebyggande arbete. Så många olyckor, brott och andra störningar som möjligt ska kunna förhindras innan de inträffar. För att påverka de bakomliggande orsakerna till säkerhetsproblem krävs åtgärder av hela samhället. Sysselsättning, utkomst, utbildning, delaktighet i samhället, hälsa och välfärd bildar grunden för säkerheten. Genom effektiva insatser inom dessa områden säkerställs det att människorna kan lita på samhällets hjälp i de allra mest hotande situationerna. Tjänsterna inom området

för inre säkerhet tillhandahålls så att alla i hela landet får den hjälp de behöver snabbt, effektivt och jämlikt. Detta förutsätter ett fungerande myndighetssamarbete på alla nivåer.

Hybridhot ställer nya krav på myndigheternas verksamhet och samarbetet mellan myndigheterna. Hybridåtgärder kan vara till exempel terrorattacker, sabotage av kritiska eller symboliskt betydelsefulla objekt, underrättelseinhämtning, påverkan på opinionsklimatet, instrumentaliserad inresa, uppvigling till våldsamma kravaller eller cyberangrepp. Den förändrade säkerhetspolitiska miljön har lett till att gränsen mellan den yttre och den inre säkerheten har suddats ut. Detta ställer särskilda krav på samordningen och situationsförståelsen. Vid bekämpning av hybridpåverkan bör man också beakta hur responsåtgärder eventuellt påverkar hybridaktörer och säkerhetsmiljön ur ett bredare perspektiv.

Åtgärderna för den inre säkerheten hänför sig bland annat till en framtidssäker säkerhetsmiljö, avvärjande av föränderliga hot, skydd mot terrorism och organiserad brottslighet samt ett starkt internationellt säkerhetsekosystem. Finlands internationella samarbete och medlemskap i Europeiska unionen, Schengensystemet och Nato har betydelse också för den inre säkerheten, och vice versa.

2.5 Ekonomi, infrastruktur och försörjningsberedskap

Den finansiering och de övriga resurser som behövs för att upprätthålla vitala funktioner ordnas genom tryggande av ekonomin, infrastrukturen och försörjningsberedskapen. Inhemsk och internationell infrastruktur, organisationer, strukturer, tjänster och processer som är nödvändiga för de vitala funktionerna tryggas.

Det är av central betydelse att hållbara offentliga finanser och tillräckliga ekonomiska resurser och personalresurser inom den offentliga förvaltningen säkerställs. Samtidigt ska statens kapitalförsörjning och betalningsförmåga tryggas. Dessutom ska verksamhets-, ekonomiplanerings- och budgetprocesserna upprätthållas. Vid behov omfördelas de ekonomiska resurserna samt säkerställs att det finns tillgång till tillräckliga personalresurser och ändamålsenliga lokaler inom den offentliga förvaltningen under alla förhållanden.

Det är viktigt att finansieringssystemets stabilitet och kontinuiteten i de finansmarknadstjänster som är nödvändiga med tanke på samhällets funktion tryggas under alla förhållanden genom tillräcklig reglering, effektiv tillsyn och upprätthållande av krishanteringsberedskapen. Den nationella verksamhetsmodell och de nationella reservsystem som skapats i syfte att trygga kontinuiteten i de

finansmarknadstjänster som är nödvändiga med tanke på samhällets funktion och säkerhet vidareutvecklas i samarbete mellan myndigheter och privata aktörer. För att skydda vitala funktioner är det viktigt att nödvändiga kommunikationsnät och kommunikationstjänster, informationssystem, digitala tjänster och uppgifter tryggas. Dessutom ska kritiska trafknät och trafiktjänster säkerställas och tillgången till energi tryggas. Forsknings- och innovationsförmåga är en nödvändighet för säkerställandet av kompetensen. Ekonomin, infrastrukturen och försörjningsberedskapen bygger på teknik. Därför är det skäl att fästa vikt vid kritisk teknisk kapacitet.

Livsmedelsförsörjningen tryggar befolkningens tillgång till tillräcklig och trygg föda. En lönsam primärproduktion, kompetens och en tryggad kontinuitet är grundläggande förutsättningar för livsmedelsförsörjningen. Utöver de produktionsinsatser som livsmedelsförsörjningen förutsätter är tillgången på kompetent arbetskraft och livsmedelstillsynen av central betydelse. Med tanke på befolkningens handlingsförmåga är det också viktigt att trygga dagligvaruförsörjningen. Individerna måste själva förbereda sig på allvarliga störningar i dagligvaruförsörjningen. Det är också viktigt att trygga produktionskedjan för vattentjänsterna på ett övergripande sätt och att säkerställa vattenförsörjningen för stora bosättningscentrum, samhällets vitala funktioner och livsmedelsproduktionen. Detta har ett nära samband med systemet för miljöuppföljning och en fungerande avloppsvattenhantering.

Man förbereder sig på störningssituationer och kriser genom att trygga boende och säkerställa tillräcklig byggkapacitet. Riskerna för översvämningar och torka hanteras och dammsäkerheten övervakas. Klimatförändringarnas konsekvenser och risker beaktas i beredskapsarbetet. Tillgången till energi säkerställs genom inhemska lösningar och internationellt samarbete. En mångsidig, förmånlig och tillräcklig inhemsk produktionskapacitet för elenergi utgör grunden för kraftförsörjningen. Tryggandet av tillgången till energi är en förutsättning för att livsviktiga funktioner ska kunna skyddas.

Med försörjningsberedskap avses tryggande av sådan kritisk produktion, service och infrastruktur som är nödvändig för befolkningens försörjning, landets näringsliv och landets försvar vid allvarliga störningar under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden. Utgångspunkterna är en välfungerande nationell och internationell marknad, en mångsidig bas i fråga om logistik, industri och annan produktion, en stabil offentlig ekonomi och en konkurrenskraftig samhällsekonomi. Tryggandet av försörjningsberedskapen stöder sig på välfungerande internationella politiska, ekonomiska och tekniska förbindelser samt på deras fortbestånd.

De åtgärder som behövs för att upprätthålla försörjningsberedskapen dimensioneras så att befolkningens livsbetingelser, samhällets vitala funktioner, funktionerna för tryggnad av livsmedels- och vattenförsörjningen samt avfallshanteringen, social- och hälsovårdstjänsterna, tillgången på läkemedel och vacciner och försvarets materiella beredskap inte äventyras. Med tanke på försörjningsberedskapen är det viktigt med växelverkan mellan olika aktörer i beredskapsfrågor på olika nivåer. Att förbereda sig för kriser genom försörjningsberedskapsåtgärder är alltid ett nationellt ansvar. Detta arbete kompletteras genom samarbete och beredskap på internationell nivå.

2.6 Befolkningens handlingsförmåga och service

En förutsättning för ett fungerande samhälle är handlingskraftiga individer. Handlingsförmågan består av en fysisk, psykisk, social och etisk aspekt. Befolkningens handlingsförmåga och välfärd säkras genom att viktig basservice upprätthålls. Servicen främjar befolkningens förmåga att klara sig självständigt i alla situationer.

För att upprätthålla, utveckla och säkerställa handlingsförmågan behöver man både tillräcklig social trygghet och social- och hälsovårdstjänster. I störningssituationer och kriser accentueras behovet av brådskande tjänster. Kommunerna och välfärdsområdena ser till att människor får brådskande och nödvändiga tjänster i alla situationer, oberoende av bostadsort och tid på dygnet. När det gäller att trygga tjänster för befolkningen har även en fungerande infrastruktur och stödtjänster en viktig roll.

Genom att säkerställa de viktigaste fostrings- och utbildningstjänsterna och forskningsverksamheten tryggas tillgången till kompetens som är kritisk med tanke på samhällets säkerhet. Upprätthållandet av fostrings-, utbildnings- och forskningssystemet stärker också den vitala funktionen mental kriställighet. För att säkerställa detta måste man se till att de viktigaste fostrings- och utbildningstjänsterna kan fortgå utan störningar från småbarnspedagogiken till högskolorna. Befolkningens förtroende för att social- och hälsovårdstjänsterna fungerar och utbildningstjänsterna på olika nivåer fortgår är väsentligt både i krissituationer och i krisberedskapen.

2.7 Mental kristålighet

Med mental kristålighet avses individers, samfunds och samhällets förmåga att stå emot den belastning som krissituationer orsakar och klara av konsekvenserna av dem. Grunden för den mentala kriståligheten skapas under normala förhållanden och den har en central roll när det gäller att upprätthålla funktionsförmågan under kristider. God mental kristålighet främjar återhämtningen efter kriser.

Den mentala kriståligheten tar sig uttryck i en vilja att i alla situationer upprätthålla samhällets stabilitet, befolkningens livsbetingelser, säkerheten och i slutändan landets självständighet. Att bygga upp, stärka och upprätthålla den mentala kriståligheten är ett övergripande och långsiktigt arbete som omfattar hela samhället. Individernas välbefinnande, utkomst, hälsa och funktionsförmåga påverkar samhällets mentala kristålighet. I utdragna kriser framhävs betydelsen av mental kristålighet. Genom uppföljning av den mentala kriståligheten kan ledningen stödjas.

Ömsesidigt förtroende individer emellan och förtroende för myndigheter och samhället är centrala faktorer med tanke på den mentala kriståligheten. Myndigheters, organisationernas och andra sammanslutningars handlingar och verksamhet samt kommunikation som stöder dessa är av stor betydelse för att förtroendet ska bevaras. Individernas kritiska medieläskunnighet och digitala kompetens stärker demokratin, deltagandet i samhället och förmågan att identifiera informationspåverkan. Mediernas betydelse när det gäller att stärka den mentala kriståligheten accentueras.

Bildningstjänsterna skapar förutsättningar för mental kristålighet. Utbildning, kulturtjänster, skydd av kulturoegendom, religiösa samfunds verksamhet, ungdomsarbete och ungdomsverksamhet, medborgarverksamhet inom motion och idrott samt annan organisations- och medborgarverksamhet stärker individernas kunskaper och färdigheter att agera i ett föränderligt samhälle. Samtidigt ökar delaktigheten och samhörigheten. Social- och hälsovårdstjänsterna och organisationerna stöder genom sin verksamhet befolkningens kristålighet genom att producera nödvändiga tjänster för befolkningen. I störningssituationer och kriser ökar behoven av tjänster, rådgivning, styrning och information. Genom att bemöta behoven kan man trygga befolkningens kristålighet.

Organisationerna har en viktig roll när det gäller att främja säkerhetskulturen och aktivera individerna att utveckla säkerheten. Organisationerna tar också fram information om människors säkerhetsbehov och förmedlar informationen till samhällets

beslutsfattare. Verksamheten inom det civila samhället erbjuder människorna en social referensram som bygger upp förtroende, aktiverar till samhällelig verksamhet och förebygger utslagning.

Individerna bör bära ansvar för att främja sin egen och närmiljöns säkerhet. Den egna beredskapen är en viktig del av säkerhetshelheten och samhällets kristålighet. Befolkningens beredskap och grundläggande färdigheter möjliggör en ändamålsenlig användning av myndigheternas och andra säkerhetsaktörers resurser.

Med tanke på befolkningens mentala kristålighet är det viktigt att hantera stressfaktorer och att kunna fortsätta med vardagsaktiviteter också i störningssituationer och kriser. Vardagsaktiviteterna upprätthåller känslan av trygghet, ökar tilltron till framtiden, ger krafter att agera i alla situationer och främjar återhämtningen. Individerna ansvarar för att upprätthålla sin handlingsförmåga. En god fysisk handlingsförmåga stärker också det psykiska måendet.

3 Hot mot samhällets vitala funktioner

Samhällets vitala funktioner utsätts för många olika hot som orsakas av människor eller naturen eller som har uppstått till följd av den tekniska utvecklingen. Bedömningen av de risker som är förknippade med hoten utgör en utgångspunkt för beredskapen och responsen. Om hoten realiseras kan de orsaka störningssituationer och kriser.

3.1 Hotmiljön

Vår omvärld förändras ständigt och samhällena blir allt mer beroende av varandra. Detta inbegriper utöver möjligheter också hot och identifierade risker. De globala megatrender som påverkar säkerheten och de internationella och nationella utvecklingsförlopp som har samband med dem återspeglas ofta i samhällets vitala funktioner. I en föränderlig omvärld utsätts samhällets säkerhet för nya osäkerhetsfaktorer. Säkerhetshoten har blivit mer mångfasetterade samtidigt som tiden för förvarning om dem blivit kortare. Detta medför utmaningar för beredskapen, responsen och ledningen av dem.

Hot mot samhällets säkerhet kan förekomma självständigt, samtidigt, som en serie på varandra följande hot eller som samordnat riktade hot, såsom hybridhot. De kan uppkomma i alla miljöer, inklusive cybermiljön, informationsmiljön och rymden. Hoten kan vara orsakade av människan eller naturen, eller också kan de ha uppstått till följd av den tekniska utvecklingen. De kan vara interna hot inom samhället eller riktas mot det utifrån.

Hoten och förändringarna i dem är ofta oförutsedda, gränsöverskridande, snabba och varierande i fråga om varaktighet, konsekvenser och omfattning. Det finns betydande skillnader i hotens förutsägbarhet. Exempelvis i fråga om hybrid-, cyber- och informationspåverkan kan samhällets identifierade sårbarheter påverkas genom nya och svårförutsägbara verktyg och taktiker. Oftast påverkar hoten fler än en vital funktion. Om hoten realiseras påverkar de också varandra, och de bör också granskas utifrån ekonomiska utgångspunkter.

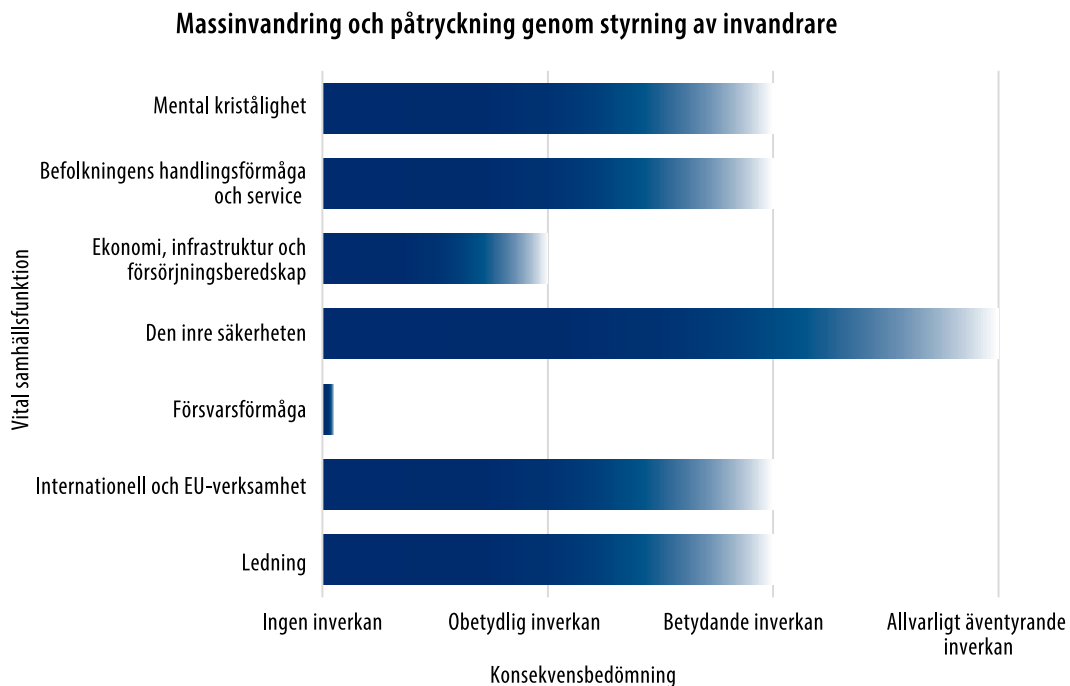
Figur 3. Exempel på en mångfasetterad hotmiljö. (Källa: modifierad utifrån Nationell riskbedömning 2023)

3.2 Riskbedömning

Tryggandet av samhällets vitala funktioner förutsätter en föregripande riskbedömning. I bedömningen betonas förståelsen för de direkta konsekvenserna av olika hot och deras spridningseffekter på vitala funktioner. Riskbedömningen är förenad med osäkerhet, eftersom det ofta är svårt att exakt förutse vad som kan utlösa hoten, vilka som drabbas och hur omfattande hoten är, hur sannolikt det är att de realiseras och vilka konsekvenser de får.

Riskbedömningen är en fortlöpande process. De risker som en omvärld i förändring medför ska identifieras och tas med i riskbedömningen. Riskbedömningarna grundar sig på de hot som identifierats i omvärldsanalyser samt på en bedömning av konsekvenserna av och sannolikheten för sådana hot. I riskbedömningen besvaras bland annat följande frågor: Vilka hot riktas mot verksamheten? Hur sannolikt är det att de realiserar? Vilka är konsekvenserna av realiserade hot?

Figur 4. Exempel på riskbedömning. (Källa: Nationell riskbedömning 2023)

En förutsättning för att en riskbedömning ska kunna göras är att samhällets sårbarheter identifieras. Med sårbarheter avses sådana utsatta eller svaga punkter i samhällets strukturer, tjänster eller processer genom vilka hoten kan realiseras. För att identifiera dem krävs ofta en detaljerad utredning som utförs i samarbete. Samtidigt ska också de riskbedömningar som görs inom EU och Nato utnyttjas.

I den nationella riskbedömningen bedöms hur samhällets vitala funktioner påverkas av att olika identifierade risker realiseras. Den nationella riskbedömningen utgör grunden för beredskapen enligt säkerhetsstrategin för samhället. Bedömningen görs i brett samarbete. I bedömningen fokuserar man på störningssituationer och kriser som utvecklas relativt snabbt och som förutsätter kriställighet och beredskap. När sådana händelser inträffar kan det få betydande konsekvenser för människors liv eller hälsa, ekonomin, miljön och samhället.

Riskerna kan variera mellan olika regioner, och därför görs vid sidan av den nationella riskbedömningen regionala riskbedömningar som en egen helhet. I de regionala riskbedömningarna, som i huvudsak följer välfärdsområdesindelningen och som genomförs med gemensamma jämförbara metoder utifrån bästa tillgängliga information, identifieras och bedöms risker med betydande regionala konsekvenser. Störningssituationer som till exempel översvämningar, stormar och

skogsbränder är ofta regionala, men flera större händelser på samma gång kan kräva riksomfattande åtgärder. Utöver nationella och regionala riskbedömningar är det viktigt att också göra lokala riskbedömningar samt sektors- och funktionsspecifika riskbedömningar. I bedömningarna ska också leveranskedjorna och underleverantörskedjorna beaktas. I all riskbedömning ska särskilda grupper, till exempel barn, beaktas separat.

3.3 Störningssituationer och kriser

Realiserade hot orsakar störningssituationer och kriser. Störningssituationer är händelser eller situationer som inte har långvariga eller betydande skadliga konsekvenser för samhällets verksamhetsförutsättningar. Kriser är onormala eller exceptionella händelser eller situationer som hotar hela samhällets funktion eller existens.

Störningssituationer kan kräva betydande resurser, men utgör sällan ett hot mot hela samhället. Konsekvenserna av dem är i allmänhet kortvariga och lokala och gäller endast en del av verksamheten. Störningssituationer kan i allmänhet förutses, även om det inte går att i detalj förutse exakt tidpunkt, typ och konsekvenser. De kan ofta hanteras genom att man följer på förhand uppgjorda planer. Störningssituationer kan vara situationer som kortvarigt eller i begränsad omfattning påverkar samhällets vitala funktioner, till exempel avbrott i vattendistributionen, tillfälliga avbrott i betalningssystemen eller korta elavbrott.

Kriser kan uppstå självständigt eller eskalera till följd av en störningssituation som man inte har fått under kontroll. De kan aktivt förvärras inifrån samhället eller genom fientlig påverkan utifrån. Kriser kräver en strategisk, flexibel och rättidig reaktion för att samhällets verksamhetsförutsättningar ska kunna bevaras. Typiskt för kriser är att de är exceptionella händelser eller situationer som ofta överskrider organisatoriska, geografiska och sektorsspecifika gränser. En del kriser kan förutses, men i allmänhet är det svårt att på förhand uppskatta när en kris inträffar och vilka konsekvenser den har. Kriser kan ha vittgående och långvariga konsekvenser. Kriser kan sällan lösas enbart med hjälp av på förhand fastställda förfaranden och planer, utan de kräver initiativförmåga och flexibilitet. Kriser kan vara till exempel användning av militärt våld och pandemier.

Tabell 1. Särdrag för störningssituationer och kriser. (Källa: modifierad utifrån SFS-EN ISO 22361: 2022)

Särdrag	Störningssituationer	Kriser
Förekomst	Ofta	Sällan
Konsekvens	Begränsad	Existenshotande
Komplexitet	Liten	Stor
Responsnivå	Operativ	Strategisk

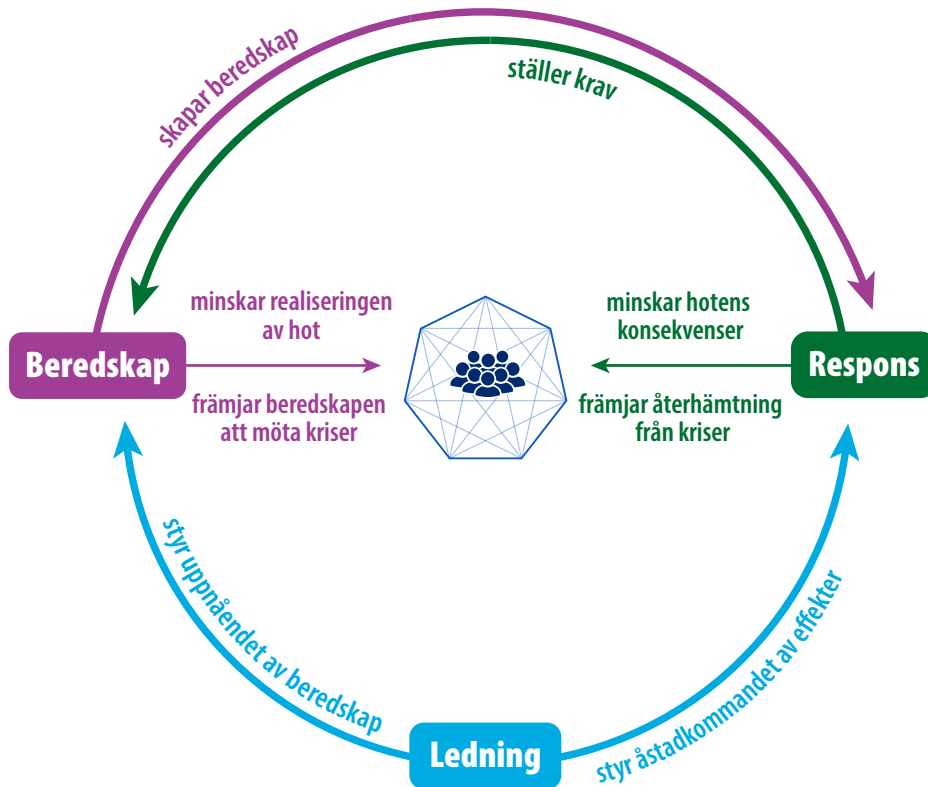
Utgångspunkten är att man under alla förhållanden strävar efter att hantera störningssituationer och kriser i samhället med de befogenheter som myndigheterna har under normala förhållanden. I värsta fall kan kriser eller störningssituationer dock leda till en situation där det konstateras att det i landet råder sådana undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen. Sådana förhållanden är bland annat ett mot Finland riktat väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp eller hot om ett väpnat angrepp, en synnerligen allvarlig storolycka eller en pandemi. Under undantagsförhållanden kan man besluta att ta i bruk tilläggsbefogenheter.

4 Tryggande av samhällets vitala funktioner

Samhällets vitala funktioner tryggas genom strategiska uppgifter. I uppgifterna ingår ledda åtgärder som hänför sig till beredskap och respons. Åtgärderna genomförs enligt enhetliga principer.

4.1 Strategiska uppgifter

Samhällets vitala funktioner tryggas genom att man genomför strategiska uppgifter som grundar sig på lagstiftning, fastställs genom avtal och kompletteras genom frivillighet. För att uppgifterna ska kunna genomföras i alla säkerhetssituationer krävs både beredskap och respons, det vill säga åtgärder för att bemöta hot. Genom beredskap minskar man sannolikheten för att hot realiserar och främjar samhällets förmåga att möta kriser. Behoven av respons ställer krav på beredskapen. Genom responsåtgärder minskas konsekvenserna av realiserade hot och främjas samhällets återhämtning från kriser. Responsförmågan byggs upp genom beredskap. Målet för ledningen av beredskapen är att uppnå förmåga att reagera och agera, och ledningen av responsen syftar till att åstadkomma önskade effekter. De strategiska uppgifter som genomförs för att trygga vitala funktioner beskrivs i den andra delen i detta principbeslut. Ansvariga ministerier har utsetts för uppgifterna. Det ministerium som nämns först ansvarar för samordningen i anslutning till uppgiften och sammanställer rapporteringen om den med stöd av andra aktörer.

Figur 5. Genomförande av strategiska uppgifter.

Beredningen och genomförandet av de strategiska uppgifterna kräver ledning. Vid beredningen säkerställs på förhand att de resurser som genomförandet förutsätter är tillräckliga och tillgängliga. Resurserna används för att uppnå målen. Beredskapens och responsens särdrag tar sig olika uttryck. Beredskap är fortlöpande verksamhet som på ett heltäckande sätt beaktar hot. Målet är att ha beredskap att agera. Respons är tidsbegränsad verksamhet med fokus på aktuella hot där den förmåga som byggts upp genom beredskapen utnyttjas. Målet är att åstadkomma önskad effekt. Tidsmässigt ligger tyngdpunkten i beredskapen utanför störningssituationer och kriser, medan responsåtgärderna i allmänhet infaller i samband med dem. På grund av krisernas komplexitet och samtidighet måste man kunna förbereda sig och reagera samtidigt.

Tabell 2. Särdrag för beredskap och respons.

Särdrag	Beredskap	Respons
Hot	Omfattande	Specifikt
Varaktighet	Fortlöpande	Begränsad
Deltagare	Alla	Nödvändiga
Verksamhet	Kapacitetsuppbyggnad	Användning av kapaciteten
Inbördes förhållande	Möjliggör	Ställer krav
Mål	Förmåga att reagera och agera	Effekt
Tidsmässig tyngdpunkt	Utanför kriser	I händelse av hot

Tryggandet av samhällets vitala funktioner grundar sig på lagstiftning. Störnings-situationer hanteras i regel med myndigheternas normala befogenheter. I beredskapslagen föreskrivs om en allmän skyldighet för den offentliga förvaltningen att förbereda sig för skötseln av sina uppgifter också under undantagsförhållanden. I lagen föreskrivs också om de tilläggsbefogenheter för myndigheterna som hante-ringens av undantagsförhållanden förutsätter. Dessutom innehåller den sektorsspe-cifika lagstiftningen många sådana bestämmelser om samhällsaktörer inom olika sektorer som kompletterar eller är jämförbara med bestämmelserna om bered-skapsskyldighet enligt beredskapslagen.

Beredskapen och responsen styrs förutom av nationella författningar och avtal också av EU-lagstiftningen, bilaterala och multilaterala avtal samt andra internatio-nella förpliktelser som är bindande för Finland. Som Natomedlem beaktar Finland alliansens grundläggande krav på resiliens i utvecklingen av samhällets kristålighet och i samordningen av den med de allierade. Trots de internationella förpliktelserna har vi alltid själva ansvaret för att trygga samhällets vitala funktioner.

4.2 Beredskap

Målet med beredskapen är att minska sannolikheten för att hot realiserar, främja den egna förmågan att bemöta hot och skapa förutsättningar för respons. Genom beredskapen byggs och upprätthålls den förmåga som genomförandet av respon-sen förutsätter. Beredskapen grundar sig på de syften och mål som uppställts i samband med planeringen, på förfaranden som fastställts på förhand och på iden-tifierade resursbehov. Beredskapen baserar sig på beredskapsskyldighet enligt

beredskapslagen, räddningslagen och annan lagstiftning samt på överenskommelser och frivillighet. Varje ministerium leder, övervakar och samordnar beredskapen inom sitt ansvarsområde.

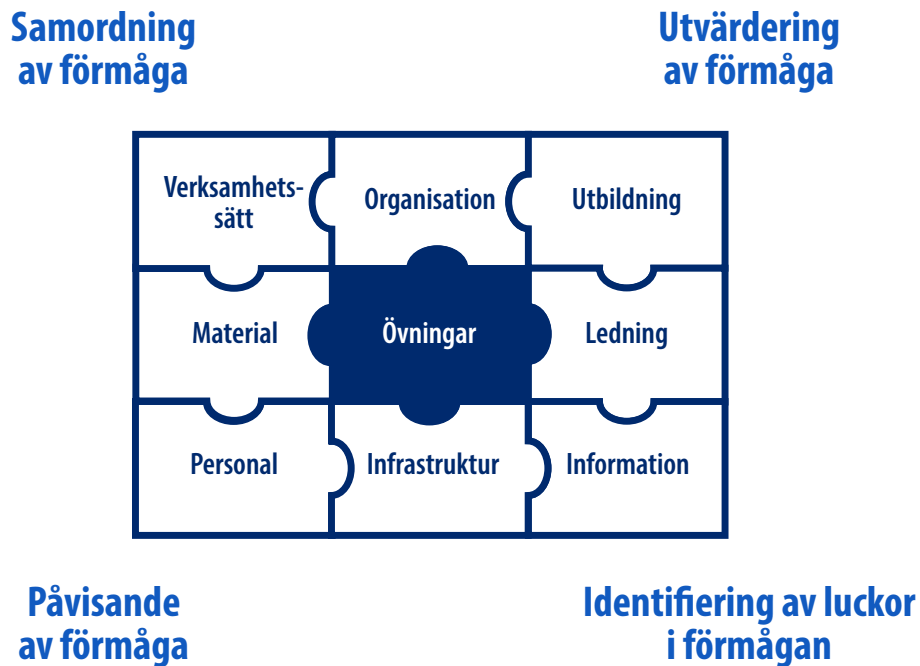
Beredskapen omfattar alla verksamhetsnivåer och inbegriper samordning av näringslivets, organisationers och andra sammanslutningars verksamhet med den offentliga sektorns åtgärder. Den förutsätter ofta också åtgärder över statsgränserna. För att trygga samhällets vitala funktioner räcker det inte med att enbart myndigheterna och andra aktörer inom den offentliga förvaltningen har beredskap. En effektiv beredskap förutsätter att hela samhället deltar i åtgärderna. Var och en ansvarar enligt förmåga också för sin egen beredskap.

En väsentlig del av beredskapen är att skaffa och upprätthålla de resurser som uppgiften kräver. I beredskapen ska åtminstone följande delområden beaktas:

- verksamhetssätten för styrningen av användningen av resurser i syfte att uppnå målen
- den organisation som organiserar resurserna på det sätt som uppgiften förutsätter
- utbildningen för utveckling av det kunnande som uppgiften förutsätter
- det material som aktörerna utrustas med
- ledningen för styrningen av verksamheten i syfte att uppnå målen
- personalen, som ska vara tillräcklig till antal och kompetens
- den infrastruktur som stöder genomförandet av uppgiften
- den information som verksamheten baserar sig på.

Vid genomförandet av beredskapen samordnas verksamhetssätten, organisationen, utbildningen, materialet, ledningen, personalen, infrastrukturen och informationen genom gemensam planering och genom övningar. Målet är att bygga upp och visa responsförmåga. God praxis omfattar bland annat systemet med försvarskurser, de beredskapsövningar som leds av den offentliga förvaltningen och försörjningsberedskapsorganisationens övningar. Genom övningsverksamheten samordnar man prestationsförmågans olika delområden till en helhet och övar på att få dem att fungera tillsammans för att uppnå gemensamma mål. Samtidigt ökar det ömsesidiga förtroendet och trovärdigheten genom att man visar förmåga att fullgöra en planerad uppgift. Gemensamma övningar hjälper också att identifiera kontaktytorna och gränssnitten i verksamheten, möjligheterna att utveckla uppgjorda planer och bristerna i de resurser som krävs för att genomföra planerna.

Figur 6. Gemensam övningsverksamhet i fokus för beredskapen.

4.3 Respons

Målet med responsen är att minimera konsekvenserna av realiserade hot, främja återhämtningen av samhällets vitala funktioner och lägga grunden till beredskapen. I responsen utnyttjas den förmåga som byggts upp och upprätthållits genom beredskapen för att uppnå önskad effekt. Responsen baserar sig på uppgifterna och befogenheterna under normala förhållanden för de myndigheter och andra organisationer som sköter lagstadgade beredskapsuppgifter. De kan utvidgas under särskilt konstaterade undantagsförhållanden som inte kan hanteras med normala befogenheter. Utgångspunkten är att man reagerar i enlighet med de verksamhetsmodeller och den organisering som tillämpas under normala förhållanden med iakttagande av principen om en behörig myndighet. Till stöd för den behöriga myndigheten kan det också riktas andra samhällsresurser. Vid prövningen av fördelningen av resurser beaktas tryggheten av basservicen i samhället.

För responsen utarbetas beredskapsplaner, som utgör en grund för beredskapen. I samband med förberedelserna för responsen regleras tillgången till resurser till exempel på olika beredskapsnivåer. Beredskapen måste kunna regleras flexibelt. I den allra högsta beredskapen har alla resurser enligt beredskapsplanen tagits

i bruk. Som en del av förberedelserna skaffas vid behov ytterligare resurser och prioriteringen av användningen av dem görs på förhand. Syftet är att säkerställa att de resurser och befogenheter som situationen, hotet och behovet kräver står till förfogande i rätt tid. En förutsättning för detta är att det finns en tillräckligt exakt och aktuell situationsförståelse och att besluten fattas i tid. I förberedelserna behöver man också beakta de tilläggsbefogenheter som eventuellt kan tas i bruk i störningssituationer och kriser. Exempelvis måste man vid behov kunna ta i bruk de tilläggsbefogenheter som beviljas med stöd av beredskapslagen och som stärker myndigheternas förmåga att utföra sina uppgifter.

I samhället kan flera störningssituationer och kriser, även sådana som överskrider statsgränserna, pågå samtidigt. Då accentueras förmågan till samarbete, informationsutbyte och flexibilitet och förmågan till smidiga ändringar i fördelningen av resurser. Störningssituationer och kriser kan också bli långvariga. Då ligger tyngdpunkten särskilt på åtgärder för att främja orken hos individerna, som man behöver vidta att kunna fördela belastningen och möjliggöra återhämtning från den belastning som aktionsberedskapen orsakar.

På grund av att hoten är mångfasetterade och situationerna komplexa är det inte alltid möjligt att förbereda sig separat för varje situation. Tyngdpunkten ligger på förmågan att genom långsiktig beredskap bygga upp den allmänna kristålligheten, som gör det möjligt att bemöta oväntade chocker och kunna agera flexibelt och effektivt också under oförutsedda förhållanden. När ett hot har realiserats används den förmåga som byggts upp genom beredskap för att uppnå de mål som ställts upp för verksamheten. Syftet med åtgärderna mot hot är att minimera konsekvenserna, till exempel genom åtgärder för att avgränsa ett skogsbrandsområde. Målet är i princip att hotet ska undanröjas. Målen för åtgärderna kan till exempel vara att begränsa, styra, fördröja eller minska ett hot. Avsikten när en situation begränsas är att genom aktiva åtgärder i initialfasen ta över initiativet. När det gäller att lösa en situation fastställs i allmänhet vad som ska prioriteras i verksamheten för att åtgärdernas effekt ska maximeras.

I responsen ingår också åtgärder för att skydda den egna verksamheten, till exempel genom att decentralisera och reproducera kritiska funktioner eller genom att varna befolkningen. Åtgärderna syftar till att säkerställa en obruten verksamhet utan störningar. Målet med åtgärderna kan till exempel vara att skydda verksamheten eller att främja återhämtning. Utgångspunkten för målet är att möjliggöra fortsatta vitala funktioner. Med responsåtgärder kan också resurser för eventuella fortsatta åtgärder återställas. Samtidigt riktas resurser som frigörs från verksamheten i mån av möjlighet till att främja återhämtningen.

I Finland regleras genomförandet av responsåtgärder av behöriga myndigheter och beslutsfattare. I situationer som utmanar samhället i stor utsträckning, till exempel hybridpåverkan, betonas samordningen av verksamheten och samarbetet mellan aktörerna. Inom Nato styrs responsen av Natos system för krisrespons, en helhet som styr höjningen av alliansens beredskap samt alliansens reaktion och vars syfte är att säkerställa beredskapen och stödet för övergripande beslutsfattande i kris-situationer av alla slag. I takt med att det ömsesidiga beroendet ökar förutsätts i allt högre grad förmåga att också utnyttja strukturerna inom EU, i de nordiska länderna och på global nivå.

4.4 Ledning av beredskapen och responsen

Tryggandet av samhällets vitala funktioner förutsätter ledning av beredskapen och responsen. Att leda innebär att utveckla situationsförståelse, planera, organisera, verkställa, utvärdera och fatta beslut. I ledningen betonas målorienterad växelverkan. Utvecklingen av situationsförståelse skapar en grund för all ledning. Planeringen, organiseringen, verkställigheten och utvärderingen kräver ofta ett omfattande samarbete mellan sakkunniga. Beslutsfattandet grundar sig på behörighet och rätten att fatta beslut har ofta beviljats en person på basis av personens ställning. En förutsättning för en effektiv ledning är att den grundar sig på samma verksamhetssätt, principer och strukturer i alla situationer.

Figur 7. Ledningens delområden.

Utveckling av situationsförståelse innebär att man utifrån en lägesbild bildar en uppfattning om de faktorer som påverkar verksamheten. När det gäller utvecklingen av situationsförståelse i samband med beredskapen accentueras framsynsarbetet för att identifiera förändringar på lång sikt. Genom att följa förändringstrender och svaga signaler i omvärlden, utnyttja underrättelseinformation och analysera scenarier ökar man förutsättningarna att dimensionera och rikta behövliga åtgärder i olika situationer. När det gäller att utveckla situationsförståelse i anknytning till responsen är det viktigt att i realtid känna till effekterna av den egna verksamheten. Här accentueras vikten av att känna till sårbarheterna i samhällets vitala funktioner och de faktorer som hotar dem och att förstå målen för den egna verksamheten och vilka resurser som kan användas för att uppnå dem.

Planeringen syftar till att på förhand förbereda resursanvändningen för att uppnå önskade effekter. Som en del av beredskapen identifieras de brister som hänför sig till det praktiska genomförandet och utarbetas en plan för hur de ska avhjälpas. I det sammanhanget är det viktigt att ekonomiska och tidsmässiga begränsningar beaktas. I de beredskapsplaner som utarbetas för att genomföra responsåtgärder beskrivs åtgärderna när hot realiserar, tryggheten av den egna verksamhetens kontinuitet och åtgärderna för att återgå till störningsfria förhållanden. Planerna utarbetas på förhand, ses över regelbundet och uppdateras med beaktande av förändringarna i omvärlden. Beredskapsplanerna ger grunderna för genomförandet och uppföljningen av responsåtgärderna och anger kraven på beredskapen.

Organiseringen av aktörerna görs på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på målet, i regel med hjälp av på förhand fastställda ledningsförhållanden och sammansättningar. Vid organiseringen av beredskapen accentueras förmågan att ta fram framtidssäkra lösningar. Vid organiseringen av responsen betonas förmågan att göra snabba ändringar i ledningsförhållandena och använda resurserna i prioriteringsordning.

Vid *verkställigheten* inriktas verksamheten på att genomföra de uppställda målen. Vid verkställandet av åtgärder som stöder beredskapen betonas vikten av att förbinda sig till långsiktiga mål och utnyttja etablerade verksamhetssätt. Vid verkställandet av responsåtgärder betonas förmågan att snabbt ändra pågående verksamhet eller omdirigera den efter en kort fördröjning.

I *utvärderingen* följer man verksamheten och utvärderar uppnåendet av målen och verksamhetens genomslag. Uppföljningen ska grunda sig på indikatorer som fastställts på förhand och med hjälp av vilka såväl de åtgärder som är bundna till genomförandet av uppgifterna som verksamhetens konsekvenser för helheten utvärderas kontinuerligt. Övningar erbjuder utmärkta möjligheter att samla in

beredskapsinformation och mäta prestationsförmågan. Att utnyttja respons, revisioner och sakkunnigbedömningar är en viktig del i det kontinuerliga arbetet med att förbättra beredskapen. Såväl beredskapen som responsen ska utvärderas och följas upp regelbundet. I Finland sker rapporteringen om den övergripande säkerheten genom att en årlig rapport om samhällets säkerhet lämnas till statens högsta ledning och genom andra utvärderingar och översikter som publiceras regelbundet. Genom information om dessa hålls de olika aktörerna underrättade om säkerhetssituationen i samhället.

Beslutsfattandet grundar sig på situationsförståelse. Faktorer som påverkar besluten är bland annat tillgången till uppgifter om ärendet i fråga, den rådande situationen, de resultat som uppnåtts samt resurserna och målen. I beslutsfattande som gäller beredskap är det viktigt att jämföra olika alternativ på förhand med hjälp av olika metoder, till exempel scenarioövningar. På så sätt kan man öka tillförlitligheten i beslutsfattandet. När det gäller responsåtgärder är beslutsfattandet i allmänhet mer tidskritiskt. Då accentueras beslutsfattarens egen erfarenhetsgrund vid val som gäller verksamhet som denne ansvarar för.

4.5 Allmänna principer

De allmänna principerna för tryggheten av samhällets vitala funktioner är demokrati, rättsstatsprincipen, ett individorienterat förhållningssätt, samarbete, delaktighet, behörighet och öppenhet.

Demokrati innebär att statsmakten tillkommer folket, som företräds av riksdagen. Till demokratin hör att individen har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling.

Enligt *rättsstatsprincipen* ska all utövning av offentlig makt bygga på lag, och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas. Som rättsstat respekterar och tryggar Finland också de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt främjar jämställdhet och likabehandling.

Ett *individorienterat förhållningssätt* framhäver invånarnas roll som nyckelaktörer när det gäller vår övergripande säkerhet. Alla har rätt till trygghet, men individerna svarar även för att enligt förmåga skapa trygghet för sig själva, och som medlemmar av olika samfund och av samhället också för andra. På individnivå är det viktigt att upprätthålla en tillräcklig fysisk, psykisk, social och etisk handlingsförmåga och

identifiera faktorer som äventyrar den samt att förbereda sig på och beslutsamt reagera på dessa faktorer. I grunden är det fråga om säkerhetsattityder och om viljan att upprätthålla och utveckla säkerheten.

Vikten av *samarbete* accentueras i och med att det ömsesidiga beroendet i samhället hela tiden ökar. I olika situationer måste resursanvändningen kunna optimeras på det sätt som bäst tjänar helheten. Detta förutsätter förmåga att identifiera syftet med den egna verksamheten som en del av en större helhet, beredskap att bära ett övergripande ansvar som är större än det egna, vilja att hjälpa och ansvarighet för att osjälviskt vid behov avstå från en del av sina egna intressen för det gemensamma intresset. Ömsesidigt förtroende som grundar sig på öppenhet, förutsägbarhet och engagemang är en hörnsten i samarbetet.

Delaktighet är nödvändig för att de begränsade resurserna ska kunna utnyttjas effektivt och ändamålsenligt i tryggandet av vitala funktioner. Detta förutsätter att samarbetet mellan den offentliga sektorn, näringslivet, organisationerna och nätverken har säkerställts inom alla sektorer och på alla verksamhetsnivåer. Man måste säkerställa tillräckliga resurser för beredskap och respons. Kostnadseffektivitet främjas genom att förfaranden och system under normala förhållanden utvecklas och samordnas så att de kan tillämpas också i störningssituationer och kriser.

I frågan om *behörighet* betonas den lagstadgade skyldigheten och rätten till säkerhetsverksamhet. Tryggandet av samhällets vitala funktioner grundar sig på modellen med en behörig myndighet. De strategiska uppgifterna grundar sig på lagstiftning och den behöriga myndighetens ansvar. De övriga aktörerna stöder den behöriga ansvariga myndigheten och upprätthåller samtidigt förmågan att utföra sin huvudsakliga uppgift på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på helheten.

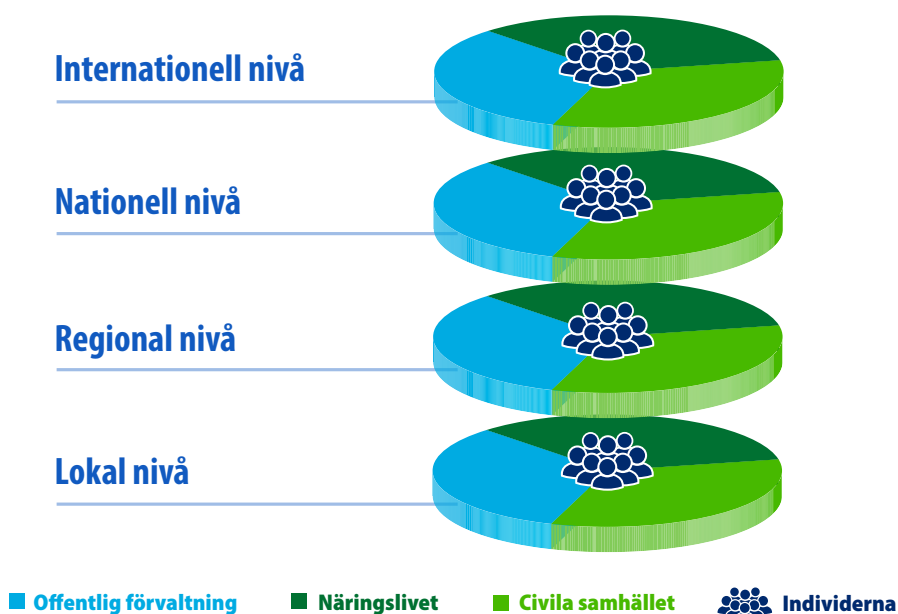
Öppenhet ökar och förenhetligar individernas säkerhetsmedvetenhet, främjar engagemanget för säkerhetsåtgärder och stärker den mentala kriställigheten. Den bidrar också till att förebygga hot. Informationen om beredskapsarbete och säkerhet bör vara så öppen som möjligt, men det bör beaktas att av säkerhetsskäl kan inte all information delas i stor utsträckning.

5 Aktörer inom den övergripande säkerheten

Alla aktörer i samhället deltar tillsammans i trygghandet av vitala funktioner. Samarbetet sträcker sig från lokal till internationell nivå. Individerna är nyckelaktörer inom den övergripande säkerheten.

Styrkan i Finlands verksamhetsmodell för den övergripande säkerheten är att den omfattar alla sektorer och nivåer i samhället. Dessutom beaktar den internationella förpliktelser och utnyttjar det internationella systemets stöd för det finländska samhällets säkerhet. Aktörer på samhällets olika nivåer inom den offentliga förvaltningen, näringslivet och det civila samhället bildar nätverk för den övergripande säkerheten vilka fungerar enligt enhetliga principer. Grunden för samhällets säkerhet skapas genom att man utbyter information på internationell, nationell, regional, lokal och individuell nivå, ställer upp gemensamma mål och förbinder sig till samarbete. Finland deltar aktivt i det internationella samarbetet för att upprätthålla och utveckla beredskapen och responsen. Ett flexibelt och kontinuerligt samarbete mellan samhällets olika sektorer och verksamhetsnivåer är en grundläggande förutsättning för att stärka kriståligheten.

Figur 8. Samhällssektorer och verksamhetsnivåer.

5.1 Den offentliga förvaltningen

Statsrådet och ministerierna ansvarar för beredningen av lagstiftningen, de allmänna riktlinjerna, fördelningen av resurser, verksamhetsprinciperna, den strategiska styrningen, beredskapen och responsen samt samarbetet. Varje ministerium leder, övervakar, samordnar och styr beredskapen inom sitt ansvarsområde i enlighet med beredskapslagen och den sektorsspecifika lagstiftningen. Den beredskapskyldige ansvarar för beredskapen i anslutning till sina egna lagstadgade uppgifter och för samordningen av den med sina samarbetsparter. Myndigheterna inom olika förvaltningsområden har en viktig roll i planeringen och genomförandet av beredskaps- och responsåtgärder samt i upprätthållandet av lägesbilden. De arbetar i enlighet med sina lagstadgade uppgifter och i samarbete med sina intressentgrupper. Säkerhetskommittén är ett permanent samarbetsorgan för beredskapen inom området för den övergripande säkerheten, och i störningssituationer agerar kommittén vid behov som sakkunnigorgan och bistår statsrådet och ministerierna i samordningen av den övergripande säkerheten.

De myndigheter som sköter uppgifter inom statens central-, region- och lokalförvaltning samt välfärdsområdena och kommunerna har en central roll när det gäller att trygga samhällets vitala funktioner. De har skyldighet att styra, övervaka, ge anvisningar, hjälpa, samordna, stödja och varna samt att samla in, analysera och dela information om säkerhetssituationen till stöd för beslutsfattandet och utvecklingen av verksamheten. De producerar offentliga tjänster i samarbete med näringslivet och sörjer för tjänsternas säkerhet, risk- och kontinuitetshanteringen samt beredskapen.

När det gäller Åland sköter myndigheterna i riket och landskapet tillsammans förvaltningsuppgifterna inom beredskapen och åtgärderna inom befolkningsskyddet, försörjningsberedskapen och den allmänna beredskapen, vilka i allmänhet hör till riksmyndigheterna. Den vanliga krisberedskapen under normala förhållanden inom de rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet hör till självstyrelsens ansvar. Gränsdragningen mellan sådan krisberedskap och beredskap för undantagsförhållanden förutsätter i fråga om behörighetsfördelningen mellan landskapet Åland och riket prövning från fall till fall samt ett nära samarbete också när det gäller skapandet av en lägesbild och planeringen.

Genomförandet av uppgifterna inom den regionala beredskapen omfattar flera funktioner. Viktiga samarbetsplattformar är de regionala strukturerna för samarbete inom beredskap och säkerhet, bland annat beredskapskommittéerna och de regionala beredskapsforumen. Dessa strukturer är i praktiken verktyg för att dela information, där olika aktörer skapar en gemensam situationsförståelse. Dessutom

samordnar de regionala beredskapsmyndigheterna aktörernas beredskapsplanering, stöder kommunernas beredskapsplanering och ordnar beredskapsövningar. Som en del av uppgifterna inom den regionala beredskapen ordnas regionala försvarskurser där man främjar regionalt och lokalt samarbete mellan olika samhällssektorer enligt modellen för den övergripande säkerheten. Det regionala beredskapssamarbetet och lägesbildsverksamheten inom regionförvaltningen förnyas så att de stöder tryggheten av samhällets vitala funktioner.

Välfärdsområdena, HUS-sammanslutningen, Helsingfors stad och Ålands hälso- och sjukvård är i egenskap av anordnare av social- och hälsovården och räddningsväsendet betydande aktörer inom den övergripande säkerheten. Välfärdsområdenas beredskap grundar sig på riskbaserade beredskapsplaner som utarbetas på förhand. Beredskapsplanerna anger bland annat hur samarbetet mellan myndigheter, kommuner, den privata sektorn och organisationer ska ordnas när det gäller att förbereda sig för och bemöta störningssituationer. Välfärdsområdena upprätthåller sin beredskap genom regelbundna övningar och på andra sätt. Landskapsförbunden har i egenskap av lagstadgade samkommuner inom sina områden ansvar för regionutveckling och landskapsplanläggning, vilka båda är uppgifter som har samband med samhällets säkerhet.

I centrum för verksamheten på lokal nivå står kommunerna, som har betydande befogenheter inom flera delområden av säkerheten. Med tanke på människorna, organisationerna och andra sammanslutningar samt företagen är kommunerna i många fall en viktig aktör när det gäller att förbereda sig på och bemöta störningssituationer och kriser. Kommunerna och andra anordnare av småbarnspedagogik och utbildning har en central roll när det gäller att bygga upp och upprätthålla kriställighet i synnerhet inom bildningssektorn genom främjande av hälsa och välfärd och genom ungdomsarbete. En kriställig samhällsstruktur främjas genom den lokala näringspolitiken och planeringen av markanvändning och byggande. Kommunens verksamhet i störningssituationer grundar sig på beredskapsplanering enligt beredskapslagen. På lokal nivå sköts statsförvaltningens uppgifter av bland annat polisinsatserna, Utsökningsverket, Åklagarmyndigheten, domstolarna, Rättstjänstverkets rättshjälps- och intressebevakningsbyråer, arbets- och näringsbyråerna, skattebyråerna och Tullen.

Högskolorna, forskningsinstituterna och forskningsnätverken har en viktig roll i prognostiseringen och utvecklingen av samhället. En högklassig nationell och internationell forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet är en nödvändig förutsättning för kompetensutveckling. Tillräcklig teknisk och industriell kompetens och tillräcklig produktionskapacitet tryggas i samarbete med utbildnings- och

forskningsystemet. Andra centrala aktörer inom den offentliga förvaltningen är till exempel de självständiga offentligrättsliga inrättningarna Folkpensionsanstalten och Finlands Bank.

5.2 Näringslivet

Företagen producerar en betydande del av tjänsterna i anknytning till samhällets vitala funktioner. Största delen av samhällets kritiska funktioner är i privat ägo. Det är viktigt att kontinuiteten i företagets verksamhet tryggas. Värde- och leveranskedjorna är globala och i allt högre grad beroende av varandra, och multiplikatoreffekterna har ökat betydelsen av internationellt samarbete inom näringslivet. Näringslivets roll accentueras när en störningssituation påverkar de internationella logistikkedjorna eller när hanteringen av en sådan situation kräver fungerande logistikkedjor. Aktörerna inom den privata sektorn äger och driver största delen av den infrastruktur, service och produktionsverksamhet som är kritisk med tanke på samhällets säkerhet. Inom flera branscher har företagen ålagts lagstadgade skyldigheter att sörja för kontinuiteten i verksamheten under alla förhållanden.

Försörjningsberedskapsorganisationen har en viktig roll i näringslivets beredskap. I samarbetet kring försörjningsberedskapen deltar företag, myndigheter och organisationer som är kritiska med tanke på försörjningsberedskapen. Försörjningsberedskapsorganisationens sektorer, pooler och kommittéer bildar en samsarbetsstruktur som i stor omfattning täcker de värde- och leveranskedjor som är väsentliga med tanke på försörjningsberedskapen samt de centrala aktörer som verkar inom dessa. Försörjningsberedskapscentralens styrelse styr sektorernas och poolernas arbete och fastställer de allmänna målen för deras verksamhet. Som en del av försörjningsberedskapsarbetet utvecklar de regionala kommittéerna för beredskapssamarbete inom näringslivet (ELVAR) beredskapen på regional nivå.

5.3 Det civila samhället

Det civila samhällets aktörer inom den övergripande säkerheten är utöver organisationer och föreningar bland annat sociala nätverk, allmännyttiga samfund och sociala rörelser som grundar sig på människors frivilliga deltagande. Det ömsesidiga förtroendet mellan aktörerna utgör en väsentlig del av samhällets kriställighet. Det civila samhällets aktörer stöder individernas och samfundens beredskap för och hantering av störningssituationer och kriser. Samtidigt stärker de individernas mentala kriställighet.

Organisationerna samordnar frivilligas deltagande i verksamhet som stöder myndigheterna samt upprätthåller och skapar specialkompetens i säkerhetsfrågor. De har också en betydande roll i skapandet av en lägesbild och i framsynsarbetet. I störningssituationer samordnas hjälpviljan hos individer som inte hör till någon organisation genom etablerade samarbetsorganisationer för att stödja helheten.

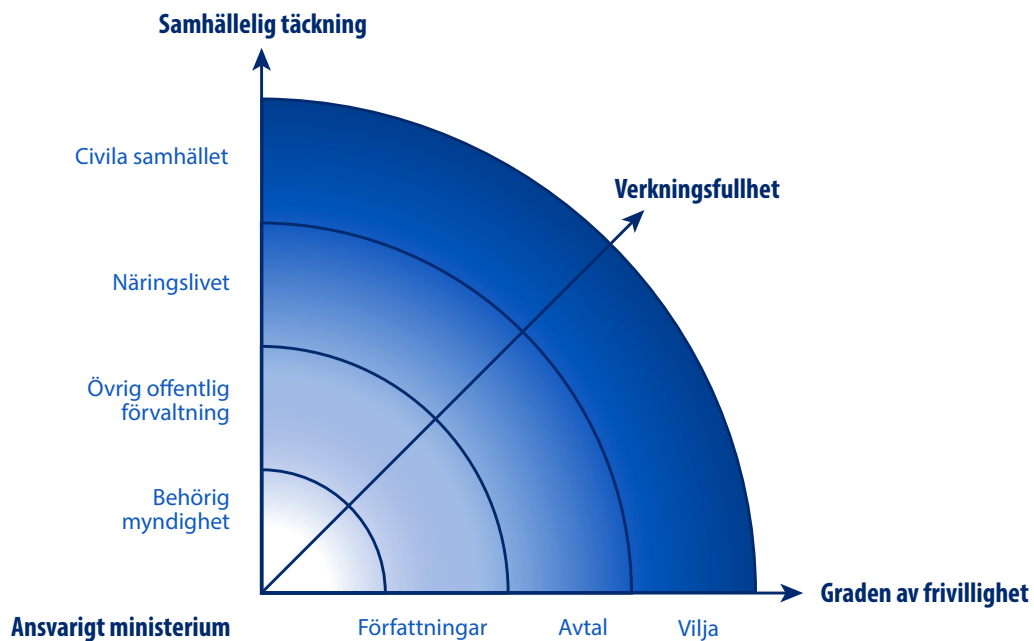
Det civila samhällets aktörer främjar delaktigheten, ordnar förebyggande verksamhet och utbildning och är viktiga informationsförmedlare. Utöver organisationerna har också religiösa samfund en viktig roll i synnerhet när det gäller att stärka den mentala kriståligheten och ge mentalt och andligt stöd som en del av det psykosociala stödet. Organisationerna känner till sin roll och sina uppgifter som en del av samhällets säkerhet. De har också som mål att säkerställa kontinuiteten i sin verksamhet. Det är dessutom viktigt att myndigheterna identifierar de frivilliga aktörer som är centrala med tanke på myndigheternas verksamhet.

5.4 Individerna som säkerhetsaktörer

Individernas handlingsförmåga samt kunskaper, färdigheter och attityder som stärker säkerheten utgör grunden för samhällets kristålighet. Utöver allmänbildning och mediekompetens är förmågan att navigera säkert i den digitala miljön numera en viktig del av den medborgerliga kompetensen. Viljan att delta och hjälpa syns förutom i organisationernas verksamhet och frivilligverksamheten också i familjernas och närmiljöns verksamhet, i form av grannhjälp och deltagande i bygemenskaper, nätverk för sociala medier och olika grupper samt i form av invånarnas egen beredskap.

Utöver det frivilliga deltagandet deltar individerna i tryggheten av samhällets kristålighet också på basen av medborgerliga skyldigheter. Skyldigheten att försvara landet, läroplikten och skattskyldigheten stärker vårt samhälle på olika sätt. Dessutom deltar individerna i tryggheten av vitala funktioner också genom sina arbetsuppgifter. Individernas omfattande deltagande i olika roller när det gäller att trygga samhällets vitala funktioner ökar den övergripande säkerhetens genomslag avsevärt.

Figur 9. Den övergripande säkerhetens genomslag och omfattning.

Var och en har rätt att leva i ett tryggt samhälle. Denna aspekt framhäver att handlingsförmåga som grundar sig på fysiskt och psykiskt välbefinnande också är en nyckelfaktor för säkerheten. Individerna bör upprätthålla tillräckliga fysiska, psykiska, sociala och etiska färdigheter. Det är också viktigt att identifiera de faktorer som äventyrar dessa färdigheter och förbereda sig på och beslutsamt reagera på sådana faktorer. I grunden är det fråga om säkerhetsattityder och vilja att trygga det finländska samhället.

6 Den övergripande säkerheten i framtiden

Europeiska unionens progressiva beredskapsverksamhet och Finlands Natomedlemskap förutsätter i framtiden att modellen för den övergripande säkerheten i allt högre grad kopplas till en internationell referensram. Detta bör ske så att vi värnar om de unika dragen i vår egen modell och stärker vår säkerhet. Den finländska lösningens styrka ligger i att den inkluderar hela samhället.

Observationer från Rysslands anfallskrig mot Ukraina och de störningar, även allvarliga sådana, som riktas mot vårt eget samhälle har upprepade gånger visat lägesbildens betydelse i beslutsfattandet. Tryggandet av samhällets vitala funktioner förutsätter i framtiden en allt bättre situationsförståelse och tillräckliga tekniska system till stöd för den, liksom även ledningsarrangemang. De internationella kontakterna har en central betydelse för upprätthållandet av lägesbilden. Eftersom våra möjligheter att påverka omgivningen är begränsade, bör särskild vikt fästas vid att lednings- och förvaltningsstrukturerna är tydliga.

När strukturerna på regional och lokal nivå reformeras måste det säkerställas att säkerhetsfrågorna beaktas och samordnas. Strukturerna ska stödja beredskapen för och hanteringen av störningssituationer och kriser samt främja återhämtningen. Samtidigt bör det beaktas att internationellt säkerhetssamarbete redan nu är vardag också på lokal och regional nivå.

Klimatförändringarna, befolkningsutvecklingen, den tekniska utvecklingen och andra globala utvecklingsförlopp utmanar i framtiden samhällets traditionella verksamhetsmodeller och lägger ett allt större ansvar på individerna. Betydelsen av individernas handlingsförmåga som en del av den övergripande säkerheten framhävs i fortsättningen allt mer. Åtgärderna för att trygga den mentala kristålligheten får en nyckelroll för samhällets säkerhet. Covid-19-pandemin visade betydelsen av återhämtning särskilt i långvariga kriser. Genom att säkerställa personal som är tillräcklig till antalet och har tillräcklig kompetens och vilja kan samhällets vitala funktioner tryggas.

Del 2: Strategiska uppgifter

Figur 10. Strategiska uppgifter.

Befolkningens handlingsförmåga och service

- 47. Social trygghet: tryggande av befolkningens utkomst (SHM)
- 48. Tryggande av social- och hälsovårdstjänster (SHM)
- 49. Upprätthållande av fostrings-, utbildnings- och forskningssystemet (UKM)

Ekonomi, infrastruktur och försörjningsberedskap

- 27. Anskaffning och allokering av ekonomiska resurser (FM)
- 28. Tryggande av det finansiella systemets funktion (FM)
- 29. Tryggande av den offentliga förvaltningens verksamhetsförutsättningar och servicesystemets funktion (FM, IM, övriga ministerier)
- 30. Tryggande av försäkringsverksamheten (SHM)
- 31. Tryggande av energiförsörjningen (ANM)
- 32. Säkerställande av tillgången på tjänster som gäller väderförhållanden och andra förhållanden (KM)
- 33. Säkerställande av trafiknät och trafiktjänster samt transporter i anslutning till försörjningsberedskapen (KM, ANM, FM, SHM, IM, FSM)
- 34. Säkerställande av tillgängliga, trygga och funktionssäkra kommunikationsnät och kommunikationstjänster (KM)
- 35. Upprätthållande av samarbetsmodellen för cybersäkerhet (KM, övriga ministerier)
- 36. Tryggande av fungerande informationssystem för social- och hälsovården samt tillgång på viktiga produkter (SHM, ANM, FM)
- 37. Observation och uppföljning av miljöförändringar, förlust av biologisk mångfald och klimatförändringar samt avvärjande av de hot och beredskap för de förändringar som dessa medför (MM, JSM, övriga ministerier)
- 38. Tryggande av avfallshanteringen (MM)
- 39. Tryggande av byggandet (MM)
- 40. Tryggande av boendet (MM)
- 41. Tryggande av vattentjänsterna (JSM, SHM, MM)
- 42. Hantering av riskerna i anslutning till översvämningar och torka samt säkerställande av dammsäkerheten (JSM)
- 43. Tryggande av tillgången på arbetskraft (ANM)
- 44. Tryggande av vital industri- och tjänsteproduktion (ANM)
- 45. Tryggande av livsmedels- och dagligvaruförsörjningen (JSM, ANM, SHM, UM, FM)
- 46. Säkerställande av tillgången på rymdtjänster (ANM, KM, FSM, IM, UM, JSM, MM, UKM)

Mental kriställighet

- 50. Upprätthållande av kulturtjänster och skyddande av kulturegendomen (UKM)
- 51. Tryggande av förutsättningarna för andlig verksamhet (UKM)
- 52. Ungdomsarbete och ungdomsverksamhet samt idrott som upprätthålls genom samhällsaktivitet (UKM)
- 53. Kommunikation (Alla ministerier)
- 54. Förebyggande av utslagning och ojämlikhet (SHM, UKM, ANM)
- 55. Främjande av frivilligverksamhet (Alla ministerier och organisationer)
- 56. Befolkningens återhämtning (Alla ministerier och organisationer)

Ledning

- 1. Stödjande av den högsta statsledningens beslutsfattande och tryggande av verksamhetsförutsättningarna (SRK)
- 2. Upprätthållande den högsta statsledningens lägesbild (SRK, övriga ministerier)
- 3. En fungerande kommunikation (SRK, övriga ministerier)

Internationell verksamhet och EU-verksamhet

- 4. Finlands verksamhet i Europeiska unionen: säkerställande av den nationella beredningen och behandlingen av EU-ärenden och säkerställande av solidaritet och ömsesidigt bistånd (SRK, övriga ministerier)
- 5. Upprätthållande och utvecklande av internationella relationer (UM, övriga ministerier)
- 6. Internationell krishantering, humanitärt bistånd och internationell räddningsverksamhet (UM, FSM, IM, SRK, SHM, JM)
- 7. Skydd och bistånd till finländare utomlands (UM)
- 8. Säkerställande av en smidig utrikeshandel (UM, ANM, JSM, IM, KM, FM, SHM, övriga ministerier)

Försvarsförmåga

- 9. Det militära försvaret av Finland (FSM)
- 10. Samordning av totalförsvaret (FSM, övriga ministerier)

Den inre säkerheten

- 11. Tryggande av rättssystemets funktionsförmåga (JM, IM)
- 12. Tryggande av genomförandet av val och av förutsättningarna för demokrati (JM)
- 13. Upprätthållande av den allmänna ordningen och säkerheten (IM)
- 14. Bekämpning av brottslighet som äventyrar samhällsordningen (IM, JM)
- 15. Säkerställande av gränssäkerheten (IM)
- 16. Säkerställande av trygga leveranskedjor och godssäkerhet i utrikes godstrafik (FM)
- 17. Skydd av befolkningen (IM)

- 18. Säkerställande av sjöräddningens kapacitet (IM)
- 19. Nödcentralsverksamheten (IM, SHM)
- 20. Räddningsväsendet (IM, SHM)
- 21. Tryggande av invandringsprocesserna (IM, UM, ANM)
- 22. Hantering av massinvandring eller instrumentaliserad inresa (IM)
- 23. Bekämpning och förebyggande av miljöskador (IM, MM, KM, ANM, FSM)
- 24. Beredskap för biologiska hot (SHM, JSM, FSM, MM, UM, IM, FM, ANM)
- 25. Beredskap för nödsituationer med strålrisk (SHM, IM, JSM, MM, FSM, ANM)
- 26. Beredskap för kemikaliehot (SHM, IM, MM, FSM, ANM, KM, FM)

Ledning

1. Stödjande av den högsta statsledningens beslutsfattande och tryggnade av verksamhetsförutsättningarna

Ansvarsministerium: SRK

Verksamhetens syften och mål

Denna strategiska uppgift syftar till att möjliggöra att den högsta statsledningen kan fatta beslut i alla säkerhetsituationer. Målet är att trygga arrangemangen, aktionsberedskapen och verksamhetsförutsättningarna för beredningen av den högsta statsledningens beslutsfattande på nationell nivå, inom EU och Nato samt på internationell nivå genom behövliga beredskapsåtgärder och annan tjänstemannaberedning som gäller lägesbilden, säkerheten och hanteringen av störningssituationer.

Verksamhetsidé

Verksamhetsförutsättningarna för den högsta statsledningen tryggas genom att den högsta ledningens allmänna möjligheter att utföra sitt arbete säkerställs, i synnerhet beslutsfattandet vid statsrådets allmänna sammanträde och presidentföredragningar. Dessutom säkerställs beredningen i de beredande ministerutskotten, regeringens överläggningar och övriga beredning samt samarbetet mellan regeringen och republikens president såväl under normala förhållanden som i störningssituationer och under undantagsförhållanden.

Samarbetet mellan statsrådet och republikens president sker framför allt vid gemensamma möten mellan statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott och republikens president samt i enlighet med annan överenskommen samarbetspraxis. Riksdagens roll och de högsta laglighetsövervakarnas verksamhetsförutsättningar beaktas både under normala förhållanden, i störningssituationer och under undantagsförhållanden. Statsrådet informerar riksdagen på det sätt som lagstiftningen förutsätter också i störningssituationer. Man ser till att de lokaler som behövs är fungerande, att de tekniska systemen och gemensamma tjänsterna fungerar och att de informationsbehov som är nödvändiga i beslutsfattandet

tillgodoses. Vid behov kan statsrådets ledningsarbete i störningssituationer stödjas genom att statsrådets och ministeriernas gemensamma lägesbedömningar, prognostisering, författnings- och beslutsberedning, kommunikation samt samarbete med internationella samarbetsnätverk stärks och samordnas.

Kontinuiteten i statsförvaltningens kärnfunktioner och kritiska tjänster säkerställs genom identifiering av hot och risker, gemensam planering av beredskapsåtgärder, samordning av planer samt upprätthållande av lokaler som behövs för ledningen och verksamheten. Handlingsförmågan och ledningen säkerställs genom gemensamma övningar och utbildning.

Regeringens säkerhet och verksamhetens kontinuitet tryggas under alla förhållanden.

Aktörer

Statsrådets kansli ansvarar för den allmänna samordningen av statsrådets hantering av störningssituationer, för statsrådets gemensamma beredskap för undantagsförhållanden och störningssituationer samt för statsledningens lägesbild i samarbete med andra myndigheter. Statsrådets kansli ansvarar också för att konstatera undantagsförhållanden enligt beredskapslagen och utfärda ibruktagningsförfordningar. Beredskapen leds och övervakas av statsrådet och av varje ministerium inom sitt ansvarsområde. Utrikesministeriet ansvarar för förberedelserna inför utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottets och republikens presidents gemensamma möten.

Varje ministerium samordnar beredskapen inom sitt ansvarsområde. Statsrådets kansli svarar för sin del för säkerställandet av kontinuiteten i statsförvaltningens kritiska funktioner och tjänster samt för övrig beredskap i samarbete med andra ministerier och myndigheter samt för samordningen av hit hörande ärenden i störningssituationer och under undantagsförhållanden.

2. Upprätthållande den högsta statsledningens lägesbild

Ansvarsministerium: SRK, övriga ministerier

Verksamhetens syften och mål

Syftet med lägesbildsverksamheten är att säkerställa att den högsta statsledningen har tillgång till en aktuell och analyserad lägesbild av säkerheten under alla förhållanden. En lägesbild som olika sektorer sammanställt, analyserat och delat på bred front stöder de åtgärder som vidtas av statens högsta ledning och olika myndigheter samt samarbetet vid hanteringen av och beredskapen för olika störningssituationer.

Verksamhetsidé

Statsrådets lägescentral samlar in och analyserar information om säkerhetssituationen och om störningar och hot som äventyrar samhällets vitala funktioner. Ministerierna, ämbetsverken och inrättningarna ska informera statsrådets lägescentral om olyckor, farosituationer, exceptionella händelser eller andra motsvarande störningar eller hot inom det egna ansvarsområdet som kan vara av betydelse vid sammanställandet av en lägesbild. Strategiska lägesbilder som utformats med hjälp av kontinuerlig uppföljning i samarbete över förvaltningsgränserna skapar en grund för beslutsfattandet och i synnerhet för krisledningen. En delad lägesbild mellan de myndigheter och ministerier som deltar i verksamheten möjliggör ett effektivt samarbete när det gäller att hantera olika situationer och förbereda sig på hot.

Statsrådets lägescentral har trots sekretessbestämmelserna rätt att med vissa undantag som anges i lag få de uppgifter som en behörig myndighet anser nödvändiga för sammanställandet av en lägesbild och rätt att lämna ut uppgifterna till republikens president, statsrådet och behöriga myndigheter. Lägesbilden upprätthålls och delas så nära realtid som möjligt såväl under normala förhållanden som i störningssituationer och under undantagsförhållanden. I störningssituationer och under undantagsförhållanden accentueras betydelsen av en korrekt lägesbild i rätt tid, och lägescentralens verksamhet kan vid behov stärkas som en del av de arrangemang som stöder statsrådets krisledning.

Statsrådets lägescentral utvecklar och upprätthåller EU-kontakterna och andra internationella kontakter och funktioner samt är kontaktpunkt för vissa internationella krishanteringsorganisationer. Ministerierna och övriga myndigheter ansvarar

för EU-kontakterna och de internationella kontakterna inom sina förvaltningsområden. Lägescentralen samarbetar med olika regionala aktörer för att upprätthålla och utveckla den regionala lägesbilden.

Ministeriernas och de olika myndigheternas gemensamma verksamhetsmodeller och de datatekniska lösningarna i anslutning till lägesbilden förenhetligas och effektiviseras för att garantera snabb och informationssäker informationsförmedling. Lägesbildsverksamheten och samarbetet mellan olika aktörer utvecklas och bedrivs vid statsrådets kansli som en del av statsrådets gemensamma krisledningsmodell.

Aktörer

Att upprätthålla en gemensam lägesbild för statsledningen och myndigheterna hör till statsrådets kanslis strategiska uppgifter, och uppgiften stöds av de övriga ministerierna. Statsrådets lägescentral ansvarar i enlighet med sin lagstadgade uppgift för sammanställandet och analyserna av lägesbilder dygnet runt. Lägescentralen förmedlar den analyserade lägesbilden så nära realtid som möjligt till statsledningen, relevanta myndighetsaktörer och andra aktörer. Alla ministerier, ämbetsverk och regionala myndighetsaktörer deltar i utformandet av lägesbilden i den mån det behövs och ansvarar för sammanställandet av en lägesbild av den övergripande säkerheten som en del av sin övriga beredskapsverksamhet samt för informationsförmedlingen inom sina förvaltningsområden. I fortsättningen utsträcks skyldigheten att informera statsrådets lägescentral om säkerhetsincidenter också till andra kritiska aktörer i samhället.

3. En fungerande kommunikation

Ansvarsministerium: SRK, övriga ministerier

Verksamhetens syften och mål

Kommunikation är en väsentlig och oskiljaktig del av ledningen och beredskapen. Genom kommunikationen delar man information, skapar innebörd och knyter kontakter. Kommunikationen stöder uppnåendet av mål, skyddar befolkningen i störningssituationer och stärker samhällets kriställighet och beredskap för nya störningssituationer. Den upprätthåller och tryggar relationerna till allierade och främjar Finlands verksamhet och mål som en del av det internationella samfundet.

I kris- och störningssituationer har myndigheterna en särskild skyldighet att se till att de som bor i Finland får information. Här har även medierna en betydande roll. I störningssituationer varnas invånarna för kända faror.

Verksamhetsidé

Kommunikationen bör vara tillförlitlig, öppen och rättidig. Statsrådets verksamhet och beslutsfattande stöds bäst genom kommunikation, som är en sammanhängande del av den övergripande ledningen. En lyckad kommunikation förutsätter en gemensam lägesbild för ledningen och kommunikationen, i vilken en analys av informationsmiljön ingår. För att säkerställa en gemensam lägesbild deltar statsrådets och ministeriernas kommunikationsenheter i beslutsprocessen och i de grupper som bildas till stöd för ledningen av situationen. I störningssituationer sörjer man för statsrådets och ministeriernas interna kommunikation med hjälp av en aktuell och gemensam lägesbild.

En systematisk och målinriktad strategisk kommunikation som baserar sig på analyser av informationsmiljön stärker samhällets kriställighet och minskar effekten av informationspåverkan som riktas mot Finland. Man förbereder sig för och reagerar på informationspåverkan i ett nära samarbete mellan myndigheter och centrala intressentgrupper. Vid långvariga kris- och störningssituationer stöds kommunikationen av gemensamma beredskapsplaner och förvaltningsområdenas egna beredskapsplaner samt av särskilda handlingsmodeller som utarbetats för störningssituationer. Kommunikationsberedskapen i störningssituationer utvecklas genom gemensam utbildning och gemensamma övningar.

Aktörer

Statsrådets kansli samordnar ministeriernas och statsförvaltningens kommunikation. Ministerierna svarar för kommunikationen inom sitt ansvarsområde. Den behöriga myndigheten ansvarar för att informera om sin egen operativa verksamhet också under kriser.

I kris- och störningssituationer och i andra situationer som överskrider förvaltningsgränserna eller har vittgående konsekvenser kan det bestämmas att statsrådets gemensamma kommunikation ska ledas av statsrådets kommunikationsavdelning. Beslut om detta fattas vid statsrådets allmänna sammanträde på framställning av statsministern eller någon annan minister. Samtidigt kan det bestämmas att en beredskapspool för statsrådets kommunikation ska tas i bruk och att statsrådets gemensamma kommunikation ska stärkas.

För tryggheten av befolkningens möjligheter att få information och för samordningen av myndighetskommunikationen under undantagsförhållanden sköts den direkta ledningen av statsförvaltningens kommunikation av statsrådets kansli. Under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen kan vid behov Statens kommunikationscentral inrättas genom förordning av statsrådet.

Internationell verksamhet och EU-verksamhet

4. Finlands verksamhet i Europeiska unionen: säkerställande av den nationella beredningen och behandlingen av EU-ärenden och säkerställande av solidaritet och ömsesidigt bistånd

Ansvarsministerium: SRK, övriga ministerier

Verksamhetens syften och mål

Syftet med denna strategiska uppgift är att säkerställa att Finlands system för samordning av EU-ärenden fungerar så att det möjliggör ett effektivt inflytande och deltagande i EU:s beslutsfattande i rätt tid också i alla eventuella störnings- och krissituationer och under undantagsförhållanden. Finland främjar ett intensivt EU-samarbete för att förutse och förebygga störnings- och krissituationer och utveckla förmågan att hantera dem samt när det gäller att återhämta sig från kriser. Att stärka EU:s kristålighet är en viktig del av den strategiska konkurrenskraften och unionens förmåga att agera självständigt. Krisberedskapen är ett politikområde som utvecklas snabbt i EU, och utvecklingen kommer att fortsätta aktivt under de kommande åren. Finlands mål är att gemensamma mål på EU-nivå ska fastställas för både unionen och medlemsstaterna för att stärka den övergripande säkerheten. Samarbetet på EU-nivå stöder och kompletterar den nationella beredskapen.

Verksamhetsidé

EU-medlemskapet är av central betydelse för Finland med tanke på såväl den inre som den yttre säkerheten. EU-staternas inbördes beroende har ständigt ökat både i frågor som gäller den inre säkerheten och i frågor som gäller den yttre säkerheten. Störnings- och krissituationer är allt oftare sektorsövergripande.

Finland har förbundit sig att stärka EU-samarbetet på området för inre och yttre säkerhet samt försvar för att skydda unionen och dess medborgare. Kopplingarna mellan den inre och den yttre säkerheten i unionen måste stärkas. För Finland är det av största vikt att EU fortsätter att utvecklas på ett sätt som säkerställer

unionens enhetlighet och funktionsförmåga i alla situationer. Det är skäl att ytterligare utveckla samordningen och rutinerna på EU-nivå. Det väsentliga är att de olika instrumenten används effektivt och att överlappningar undviks.

Det är viktigt att förfarandena för den nationella beredningen av EU-ärenden fungerar. En systematisk beredning vid ministerierna, ett välfungerande system för samordning och ett starkt politiskt deltagande är av avgörande betydelse. Finland måste vid behov kunna fatta snabba beslut, och således måste den nationella beredskapen att delta fullödigt i EU-samarbetet i störnings- och krissituationer säkerställas.

EU och medlemsstaterna har tillgång till flera arrangemang som bygger på samarbete eller solidariskt ansvar i händelse av störnings- och krissituationer. Europeiska unionens solidaritetsklausul (artikel 222 i FEUF) och klausul om ömsesidigt bistånd (artikel 42.7 i FEU) stärker unionen som säkerhetsgemenskap och ökar solidariteten mellan medlemsstaterna. Utöver arrangemangen för integrerad politisk krishantering (IPCR), verktygslådor mot hybrid- och cyberhot samt civilskyddsmekanismen (UCPM) har EU flera sektorsspecifika mekanismer för kris- och störningssituationer. Arrangemangen för integrerad politisk krishantering (IPCR) stöds så att EU effektivt kan stödja sina medlemsstater i hanteringen av krissituationer.

Aktörer

Den nationella behandlingen av EU-ärenden baserar sig på grundlagen och författningar på lägre nivå som preciserar den. Statsrådet ansvarar för den nationella beredningen av beslut som fattas i EU och beslutar om åtgärder som hänförs till dem, om inte beslutet kräver godkännande av riksdagen. Riksdagen deltar i den nationella beredningen av beslut som fattas i EU enligt vad som föreskrivs i grundlagen.

Statsministern leder statsrådets verksamhet och ansvarar för statsrådets samordning av beredningen och behandlingen av de ärenden som avgörs inom EU. Statsrådets kansli samordnar beredningen och behandlingen av de ärenden som avgörs inom EU. Varje ministerium ansvarar för de EU-ärenden som hör till dess ansvarsområde. Även riksdagen har en central roll i den nationella beredningen av EU-ärenden. Likaså har Finlands ständiga representation vid EU en viktig roll i beredningen av EU-ärenden.

Centrala EU-aktörer utöver medlemsstaterna är Europeiska rådet, Europeiska unionens råd, Europaparlamentet, Europeiska kommissionen, Europeiska utrikestjänsten och Europeiska centralbanken. Statsrådets lägescentral är Finlands kontaktpunkt i situationer som gäller användningen av IPCR och unionens civilskyddsmekanism.

5. Upprätthållande och utvecklande av internationella relationer

Ansvarsministerium: UM, övriga ministerier

Verksamhetens syften och mål

Syftet med verksamheten är att säkerställa sådana kontakter och samarbetsformer med allierade, partnerländer och andra centrala internationella aktörer som främjar Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska mål. På så sätt skapas förutsättningar för att garantera Finlands och finländarnas säkerhet och välfärd både under normala förhållanden och i störningssituationer. Med tanke på beredskapen är det viktigt med fungerande och omfattande samarbetsrelationer, en fungerande och kompetent diplomatkår, beredskapsarrangemang som tryggar funktionsförmågan och datakommunikationslösningar som säkerställer en god och rättidig informationsgång. Det är av central vikt att man säkerställer en uppdaterad lägesbild och därmed nationellt beslutsfattande samt i vidare bemärkelse stöd genom internationellt samarbete och främjande av Finlands mål också i störningssituationer.

Verksamhetsidé

Utrikesministeriet ansvarar för utrikes- och säkerhetspolitiskt betydelsefulla internationella ärenden och de internationella relationerna i allmänhet. Finlands viktigaste internationella relationer omfattar bilaterala kontakter med allierade, partner och andra centrala aktörer samt verksamheten i de viktigaste multilaterala organisationerna. För genomförandet av uppgiften upprätthåller och utvecklar utrikesministeriet ett rätt dimensionerat, ändamålsenligt placerat och sakkunnigt nätverk av beskickningar som stöder hela statsförvaltningens påverkans- och informationsbehov både under normala förhållanden och i störningssituationer.

I beredskapen betonas fungerande samarbetsrelationer samt bilaterala och multilaterala strukturer och verksamhetsmodeller som gör det möjligt att i alla situationer främja Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska mål. Genom utrikesministeriet och ministeriets nätverk av beskickningar upprätthålls en lägesbild och skapas

kontakter med myndigheter och centrala aktörer i olika stater. Därutöver upprätthåller och utvecklar de övriga förvaltningsområdena direkta kontakter med myndigheter och aktörer inom sina ansvarsområden. För att främja Finlands mål är det särskilt viktigt att Finland har kontinuerligt inflytande i Europeiska unionen och Nato. Nätverket av beskickningar har en viktig uppgift när det gäller att upprätthålla och stärka Finlands påverkansarbete.

På så sätt stärks Finlands och finländarnas välfärd, främjas den regionala stabiliteten och minskas risken för att oförutsedda hot realiseras. Beredskapen att bemöta hot stärks genom kunskap om omvärlden, bedömning av hot och eventuella riskfaktorer, förebyggande och uppföljning, beredskaps- och krisplanering och regelbundna övningar i beslutsfattande bilateralt, på EU-nivå och i Nato samt genom att säkerhetsklassificerad information produceras, tas emot, hanteras och överförs på ett flexibelt sätt.

I en krissituation ligger tyngdpunkten på att utnyttja nätverk och kompetens som lämpar sig för de rådande förhållandena och på beredskapsarrangemang som främjar det internationella samarbetet, upprätthållandet av lägesbilden och handlingsförmågan, bedömningen av konsekvenserna av realiserade hot och återhämtningen från situationen i fråga. Produktionen och överföringen av sekretessbelagd information ska tryggas under alla förhållanden. Responsåtgärderna har ett väsentligt samband med Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska mål och säkerställandet av den nationella beslutsförmågan under alla förhållanden. Näringslivet samt inhemska och internationella organisationer deltar i förekommande fall i insamlingen och förmedlingen av information till myndigheterna och vice versa.

Aktörer

Utrikespolitiken leds av republikens president i samverkan med statsrådet. Utrikesministeriet har till uppgift att främja Finlands och finländarnas säkerhet och välfärd och att arbeta för en säker och rättvis värld. Utrikesministeriet upprätthåller och utvecklar de internationella relationerna. Finland intensifierar det bilaterala samarbetet med allierade och partner och söker en jämlik dialog och samarbetsmöjligheter också med andra länder än de som ingår i vår referensgrupp. De övriga ministerierna har dessutom egna internationella relationer i vilka utrikesministeriet vid behov kan ge sitt stöd. Av de internationella aktörerna är Europeiska unionen (EU), försvarsalliansen Nato, Förenta nationerna (FN) och dess fackorgan samt Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) de mest betydelsefulla för Finland. De företrädare för näringslivet och de aktörer inom det civila samhället som verkar på det internationella fältet har en egen kompletterande roll i utförandet av uppgiften.

6. Internationell krishantering, humanitärt bistånd och internationell räddningsverksamhet

Ansvarsministerium: UM, FSM, IM, SRK, SHM, JM

Verksamhetens syften och mål

Krishantering är ett viktigt verktyg i Finlands utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Syftet är att bära ansvar för den internationella freden och säkerheten och främja säkerheten i Finland, i konfliktområden och globalt. Genom att delta i FN:s, Natos, EU:s och OSSE:s militära och civila krishantering utvecklar Finland också den nationella beredskapen och förmågan inom krishantering och förbereder sig för olika krissituationer och hanteringen av dem. Finland betonar vikten av kontinuitet för att säkerställa krishanteringens genomslag och trovärdighet. Krishantering och krisförebyggande är en av de tre kärnuppgifterna enligt Natos strategiska koncept. Den finländska krishanteringsverksamheten främjar målet att öka kvinnors deltagande i freds- och säkerhetsbyggandet.

Det humanitära biståndet räddar liv och lindrar mänsklig nöd under kriser. Det förbättrar ländernas och samhällenas möjligheter att klara av och återhämta sig från kriser. Genom utvecklingssamarbetet stärker Finland också säkerheten och stabiliteten, vilket minskar okontrollerad migration. Utvecklingssamarbetet främjar också hållbar utveckling och påverkar de bakomliggande orsakerna till kriser.

Verksamhetsidé

Instabiliteten i Europas närområden har ökat behovet av krishantering och internationellt bistånd samtidigt som omvärldens förutsägbarhet har försämrats. Förändringarna i omvärlden, de ökade utmaningarna och de allt mer mångfasetterade behoven inom krishanteringen har också ökat de nationella verksamhetsbehoven enligt lagen om beslutsfattande om internationellt bistånd, samverkan eller annan internationell verksamhet (418/2017).

Finland deltar aktivt och i enlighet med principerna för övergripande krishantering i FN:s, Natos, EU:s och OSSE:s militära och civila krishantering. På så sätt arbetar Finland aktivt för stabiliteten såväl i partnerländerna som på regional och global nivå. Genom att delta utvecklar Finland också den nationella beredskapen och förmågan inom krishantering och förbereder sig för olika krissituationer och hanteringen av dem. Genom utvecklingssamarbete stöds demokratin, rättsstaten, det civila samhället och de mänskliga rättigheterna, inbegripet kvinnors, flickors och minoriteters

rättigheter. För att bemöta akuta kriser deltar Finland i internationella insatser, ger humanitärt bistånd och deltar i internationell biståndsverksamhet och räddningsverksamhet. Hjälp erbjuds utifrån behov till offer för kriser och katastrofer.

Smidigt samarbete mellan förvaltningsområdena och andra aktörer säkerställer att militär och civil krishantering, utvecklingssamarbete, internationell räddningsverksamhet samt materiellt och humanitärt bistånd samordnas i syfte att åstadkomma bästa möjliga samverkan och hållbara resultat. Med tanke på beredskapen och responsen är det viktigt att förebyggande av kriser, humanitärt bistånd, fredsbyggande, återuppbyggnad och utvecklingssamarbete samordnas på ett flexibelt sätt. Biståndsarbetets olika faser är sammanlänkade och stöder varandra. Ett övergripande tillvägagångssätt främjas genom samarbete mellan förvaltningsområdena (UM, FSM, IM), som samordnas av utrikesministeriet. Inom krishanteringen bedrivs samarbete med Krishanteringscentret (CMC Finland) och inom det humanitära biståndet och räddningsverksamheten med inrikesministeriets förvaltningsområde, internationella organisationer och det civila samhället. Bland organisationerna är det i synnerhet Röda Korset och dess enheter för katastrofberedskap, dess materiella beredskap och dess personresurser som stöder myndigheterna i krissituationer i hemlandet samt tar emot och lämnar bistånd i enlighet med organisationens självständiga roll.

Inom den humanitära biståndsverksamheten och den internationella räddningsverksamheten bedriver myndigheterna nära samarbete med olika delar av FN-systemet, med EU:s civilskyddsmekanism, med olika icke-statliga biståndsorganisationer samt med andra stater. Finlands stöd och bistånd till andra länder eller internationella organisationer förmedlas via de internationella kanaler som lämpar sig för situationen i fråga. Via samma kanaler kan Finland vid behov begära internationellt bistånd vid räddningsinsatser. Biståndet kan vara räddningsformationer eller sakkunnig- eller materialhjälp. Finland är värdland för två rescEU-beredskapslager på EU-nivå, från vilka materiellt bistånd på begäran av Europeiska kommissionen kan levereras för hanteringen av CBRN-situationer och gränsöverskridande hot mot hälsan i områden som drabbats av en storolycka eller kris. Finland förbereder sig på att effektivt ta emot och använda bilateralt stöd och stöd inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism (UCPM), såsom rescEU-kapacitet, genom att skapa och öva användningen av lämpliga verksamhetsmodeller.

Aktörer

Ansvariga ministerier för den militära krishanteringen är utrikesministeriet och försvarsministeriet. Försvarsministeriet ger Försvarsmakten de uppdrag som den militära krishanteringen förutsätter samt styr och övervakar den militära

krishanteringen. Krishanteringscentret, som finns i anslutning till inrikesministeriet, sköter i fråga om civil krishantering de uppgifter som åläggs centret i lagen om civilpersoners deltagande i krishantering (1287/2004). Beslut om Finlands deltagande i internationell militär krishantering fattas av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande i enlighet med lagen om militär krishantering (211/2006). Utrikesministeriet behandlar ärenden som gäller civilpersoner som deltar i krishantering och inrikesministeriet ärenden som gäller beredskap i hemlandet. Utrikesministeriet ansvarar för utvecklingspolitiken samt för det humanitära biståndet och den humanitära politiken.

Inrikesministeriet beslutar om bistånd inom räddningsväsendet som lämnas till utlandet och ansvarar på nationell nivå för samordningen av lämnande och mottagande av internationellt bistånd enligt EU:s civilskyddsmekanism. Bistånd vid räddningsinsatser kan lämnas som svar på en begäran om bistånd, som kan lämnas antingen bilateralt eller genom EU:s civilskyddsmekanism, FN:s kontor för samordning av humanitärt bistånd (OCHA) eller Natos euroatlantiska samordningscentral för räddningstjänsten (EADRCC). Bistånd inom räddningsväsendet kanaliseras i första hand via EU:s civilskyddsmekanism. Finland har också ingått regionala och bilaterala avtal om ömsesidigt bistånd och förfaranden med länder i närområdet.

7. Skydd och bistånd till finländare utomlands

Ansvarsministerium: UM

Verksamhetens syften och mål

Målet är att upprätthålla tillräcklig beredskap att skydda och bistå finska medborgare och i Finland stadigvarande bosatta utlänningar samt finländska sammanslutningar när de behöver skydd och bistånd utanför landets gränser. Genom beredskapsåtgärder eftersträvas bestående förmåga att inleda en evakueringsinsats eller annan krävande myndighetsverksamhet i störningssituationer som utvecklas snabbt, särskilt i bräckliga och kollapsade stater.

Verksamhetsidé

Utrikesministeriet upprätthåller ett fungerande jour- och larmsystem samt en uppdaterad lägesbild av hur säkerhetssituationen i olika länder utvecklas. Den handlingsförmåga som lagen om konsulära tjänster förutsätter byggs upp med hjälp av tillräckliga resurser, verktyg, regelbunden utbildning och övningar. Finlands

beskickningar i utlandet upprätthåller beredskaps- och evakueringsplaner samt fungerande kontakter med myndigheterna i stationeringslandet och med internationella partners beskickningar. Utrikesministeriet uppdaterar regelbundet resemeddelandena utifrån information om säkerhetsituationen till stöd för resenärernas beslut om resor.

I kris- och undantagssituationer sköts kontakten och informationen i första hand genom systemet för reseanmälningar, sociala medier och webbplatser. I enskilda nödsituationer och krissituationer bistås finländarna i enlighet med lagen om konsulära tjänster. Utrikesministeriet upprätthåller sin förmåga att evakuera finländare när situationen kräver det och vid behov i samarbete med nationella och internationella partner. Utrikesministeriet förbereder sig för evakuerings- och biståndsuppgifter också utifrån separata beslut av statsledningen. Förmågan att tillhandahålla konsulärt skydd säkerställs genom att man upprätthåller de datakommunikationsförbindelser som krävs för uppgiften. Genom datakommunikationslösningar säkerställs att utrikesministeriet har tillräcklig kapacitet att ta emot information och informera resenärer också i undantagssituationer.

Om det inte finns en finsk beskickning i destinationslandet kan de övriga nordiska ländernas beskickningar bistå. I enlighet med EU:s direktiv om konsulärt skydd kan finländare och personer som är stadigvarande bosatta i Finland också få konsulärt skydd utanför EU av ett annat EU-lands beskickning, om Finland inte har någon beskickning i landet i fråga. På motsvarande sätt kan de finska beskickningarna också bistå andra icke-företrädde unionsmedborgare.

Aktörer

Utrikesministeriet är ansvarigt ministerium och behörig myndighet i ärenden som gäller konsulärt skydd utomlands. Andra centrala myndigheter som kan delta i internationell biståndsverksamhet på begäran av utrikesministeriet är försvarsmi-
nisteriet, statsrådets kansli, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och de sektorsmyndigheter som lyder under dessa ministerier. För att bistå dem som behöver hjälp håller man även regelbundet kontakt med aktörer inom näringslivet, aktörer inom turistbranschen, läroanstalter och organisationer, till exempel Röda Korset. I krissituationer håller man tät kontakt också med de nordiska länderna, EU-länderna och vid behov också med myndigheterna i andra länder. EU är den viktigaste samarbetspartnern i internationella insatser.

8. Säkerställande av en smidig utrikeshandel

Ansvarsministerium: UM, ANM, JSM, IM, KM, FM, SHM, övriga ministerier

Verksamhetens syften och mål

Att trygga utrikeshandeln är en av utrikesministeriets viktigaste uppgifter. Ett av målen är att under alla förhållanden säkerställa den export och import som är nödvändig med tanke på befolkningens livsbetingelser och näringslivets verksamhet. Ett annat mål är att stödja en smidig utrikeshandel och tryggandet av försörjningsberedskapen också i störningssituationer. Syftet med EU:s handelsavtal är att förbättra finländska företags tillträde till marknaden, minska kostnaderna och göra handeln mer förutsägbar. Genom strategiska partnerskap om kritiska råvaror strävar man efter att trygga tillgången till sådana råvaror för bland annat den digitala och rena omställningen och försvarsindustrin som är viktiga för samhället.

Verksamhetsidé

Som utrikeshandel betraktas handeln mellan Finland och andra länder, det vill säga såväl handeln på EU:s inre marknad som handeln med tredjeländer. Tryggandet av utrikeshandeln stöder Finlands försörjningsberedskap och de mål som aktörer inom försörjningsberedskapen kommer överens om och förverkligar. För att trygga förutsättningarna för utrikeshandeln måste man förutse och beakta många olika undantagsituationer, även möjligheten att ta i bruk befogenheter enligt beredskapslagen under undantagsförhållanden.

Tryggandet av en smidig utrikeshandel och av försörjningsberedskapen stöds genom att Finland aktivt och i rätt tid deltar i utvecklandet och genomförandet av EU:s gemensamma handelspolitik och i uppbyggnaden av partnerskap. Finland betonar en marknadsorienterad, regelbaserad och öppen handelspolitik, vilket bäst tjänar ett litet land som Finland. Kristålgigheten ökas genom att nya marknader öppnas och produktionskällorna diversifieras med handelspolitiska medel, bland annat genom allmänna och sektorsspecifika handelsavtal. Ett omfattande nätverk av avtalspartner med vilka olika typer av avtal på EU-nivå ingåtts minskar beroendet av en eller några få aktörer i störningssituationer.

De åtgärder som vidtas för att stärka den ekonomiska säkerheten och kristålgigheten i EU måste grunda sig på en noggrann konsekvensbedömning och vara begränsade och proportionerliga. Finland tryggar förutsättningarna för utrikeshandeln och särskilt tillgången till strategiska produkter med iakttagande av bestämmelserna

om EU:s gemensamma handelspolitik. Vid behov tryggas förutsättningarna för utrikeshandeln genom nationella åtgärder. Även främjandet av en ansvarsfull exportkontrollpolitik för produkter med dubbla användningsområden stöder försörjningsberedskapen och den övergripande säkerheten. Exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden syftar till att förhindra oönskad militär användning av sådana produkter. Syftet är också att säkerställa tillgången till utländska produkter med dubbla användningsområden i Finland och finländska företags tillträde till den internationella teknikmarknaden. Detta har betydelse för tillgången på produkter och för Finlands övergripande säkerhet.

Tyngdpunkten i beredskapen ligger på fungerande samarbetsstrukturer nationellt och med utländska partner samt på nationella verksamhetsmekanismer som de ansvariga myndigheterna kommit överens om på förhand med tanke på störningssituationer. Om säkerhetssituationen kräver det förhandlar myndigheterna med Europeiska kommissionen och de övriga EU-länderna om sådana nationella åtgärder som påverkar den inre marknadens funktion eller utrikeshandeln. Vid behov bedrivs ett nära samarbete med de övriga nordiska länderna. Även Natodimensionen beaktas. Finlands nätverk av beskickningar i utlandet har med anledning av sitt analysarbete en central roll när det gäller att förutse eventuella störningar i utrikeshandeln och sprida lägesbilder och god praxis. Det finländska näringslivets och de finländska företagens centrala intressen beaktas i verksamheten genom aktiva kontakter, rådgivning och konsultationer. Genom den företagstjänst som inrättas vid utrikesministeriets avdelning för internationell handel får företagen smidigare tillgång till information och rådgivning.

I undantagssituationer och vid eventuella störningar i EU:s handelspolitik stöder sig utrikesministeriet på andra behöriga myndigheter och internationella partner. Dessa aktörer bedriver ett nära samarbete för att säkerställa att Finlands mål för tryggheten av utrikeshandeln uppnås. I första hand iakttas bestämmelserna om EU:s gemensamma handelspolitik och den inre marknaden. Social- och hälsovårdsministeriet sörjer vid behov för att beviljandet av försäkringsgaranti för undantagsförhållanden ordnas på behörigt sätt. Tullen säkerställer hanteringen av varuflödet och verkställandet av de begränsningar som gäller det samt hanteringen av mottagandet av utländskt bistånd.

Aktörer

Ansvariga myndigheter är utrikesministeriet, arbets- och näringsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, kommunikationsministeriet, Tullen och Livsmedelsverket. Utrikesministeriet är samordnande myndighet. Vid behov engageras andra

myndigheter, finanssektorn, Försörjningsberedskapscentralen och andra aktörer inom näringslivet, till exempel Finlands näringsliv, Centralhandelskammaren och Företagarna i Finland.

De nationella åtgärderna samordnas på EU-nivå med Europeiska kommissionen och de övriga medlemsländerna. Nära samarbete bedrivs vid behov med de övriga nordiska länderna och Finlands Natomedlemskap beaktas. Med anledning av den dimension som gäller både EU:s gemensamma handelspolitik och Världshandelsorganisationen (WTO) hålls också Finlands ständiga representationer i Europeiska unionen och Genève underrättade om de nationella åtgärderna.

Försvarsförmåga

9. Det militära försvaret av Finland

Ansvarsministerium: FSM

Verksamhetens syften och mål

Finlands territorium övervakas och dess territoriella integritet tryggas i alla miljöer som en del av Nordatlantiska fördragsorganisationens kollektiva försvar. Livsbetingelserna för invånarna i Finland, de grundläggande fri- och rättigheterna och statsledningens handlingsfrihet tryggas och den lagliga samhällsordningen försvaras under alla förhållanden. Det militära försvaret av Finland grundar sig på rättsstatsprincipen, folkrätten och det regelbaserade internationella systemet.

Verksamhetsidé

Finland förbereder sig alltid och under alla förhållanden för användning av militärt våld och hybridkrigföring mot Finland. En framgångsrik utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik samt diplomati är medel för att upprätthålla säkerheten under normala förhållanden och undantagsförhållanden. Som en sista utväg garanterar Finland säkerheten inom sitt territorium genom militärt försvar.

Finlands försvarsförmåga bygger på ett starkt nationellt försvar, på medlemskap i en militär allians och på den avskräckning som alliansen medför. Finland är en del av Natos kollektiva försvar, som grundar sig på en integrerad militär kommandostruktur, en gemensam försvarsplaneringsprocess och övningar. Som medlem i alliansen upprätthåller och utvecklar Finland landets och alliansens gemensamma förmåga att försvara sig mot väpnade angrepp i alla operationsmiljöer.

Det militära försvaret av Finland är som en del av Natos operativa planer kopplat till en helhet som sträcker sig över landets gränser och omfattar försvaret av hela alliansens territorium. Den strategiska konkurrensen förutsätter att Europeiska unionens enhetlighet upprätthålls och att den självständiga handlingsförmågan stärks. Ett aktivt bilateralt och multilateralt försvarssamarbete stärker Finlands och våra allierades förmåga att genomföra det kollektiva försvaret.

Till de centrala åtgärderna inom beredskapen hör att fastställa principerna för användning och verksamhet, organisera resurserna, bygga upp ett tillräckligt kompetenskapital och tillräcklig materiell beredskap, säkerställa ledningsförmågan, sörja för utbildning och kompetensutveckling för värnpliktiga och anställd personal samt bygga upp en ändamålsenlig infrastruktur. Alla beredskapsåtgärder genomförs som en del av alliansen så att de samtidigt tjänar Finland och Nato.

För försvarsförmågan är det av central betydelse att ständigt och fortlöpande reglera försvarssystemets beredskap, att visa beredskapen och att använda de militära förmågorna. Försvarsförvaltningen reglerar beredskapen genom att effektivisera eller höja den. Utöver de nationella mekanismerna för beredskapsreglering har Finland integrerats i Natos system för beredskapsreglering och krisrespons. Planerna testas genom systematisk övningsverksamhet. Samtidigt utvecklas och visas försvarsberedskapen både nationellt och tillsammans med allierade.

En stark försvarsvilja är hörnstenen i försvarsförmågan och i vår försvarslösning, som grundar sig på värnplikt. Kärnan i försvarsviljan är att Finland och den finländska livsstilen upplevs vara värda att försvara. Genom att försvarsviljan upprätthålls skapas också en grund för totalförsvaret och den övergripande säkerheten samt stärks samhällets resiliens.

Aktörer

Utöver försvarsförvaltningen har Gränsbevakningsväsendet en central roll för försvarsförmågan. Viktiga aktörer inom näringslivet är Försvarsmaktens strategiska partner samt försvars- och teknologiindustrin. Till aktörerna hör också ämbetsverk och affärsverk som producerar tjänster som är nödvändiga för försvaret.

En central aktör på organisationsfältet är Försvarsutbildningsföreningen, som tillhandahåller försvarsutbildning. Även andra reservist- och försvarsorganisationer stöder Finlands försvarsförmåga och stärker försvarsviljan.

Den viktigaste internationella aktören med tanke på genomförandet av uppgiften är Nato. Också EU har en viktig roll med tanke på den europeiska lagstiftningen och resursfördelningen inom försvaret.

Totalförsvaret, i vilket hela samhället deltar, är av avgörande betydelse för försvarsförmågan.

10. Samordning av totalförsvaret

Ansvarsministerium: FSM, övriga ministerier

Verksamhetens syften och mål

Finland förbereder sig på det värsta möjliga hotet mot landet och de allierade: krig. Åtgärder för att säkerställa det militära försvarets verksamhetsförutsättningar i alla säkerhetssituationer identifieras, samordnas och förutses. Som en del av verksamhetsmodellen för den övergripande säkerheten säkerställs att de grundläggande samhällsfunktionerna upprätthålls på en nivå som är ändamålsenlig med tanke på helhetssituationen.

Verksamhetsidé

Totalförsvaret innefattar alla de nationella och internationella militära och civila åtgärder som vidtas för att trygga det militära försvarets verksamhetsförutsättningar i alla säkerhetssituationer. Genom samordningen av totalförsvaret säkerställs att samhället har en delad förståelse av det militära försvarets behov och fördelningen av resurser under undantagsförhållanden som kräver militära åtgärder. På det sättet säkerställs att samhällets olika aktörer kan förbereda sig på att det i värsta fall blir krig. Finlands totalförsvaret upprätthålls och utvecklas med utgångspunkt i hotbilden i förhållande till förändringarna i omvärlden och de krav som alliansen ställer. Det är väsentligt att det över förvaltningsgränserna säkerställs att planeringen av totalförsvaret baserar sig på en aktuell och realistisk lägesbild av hoten och de tillgängliga resurserna samt på förståelse av de olika förvaltningsområdenas uppgifter och verksamhet. Försvarsministeriet ansvarar för samordningen och planerar och genomför de samarbetsformer och samarbetsmetoder som behövs.

Under nuvarande förhållanden förutsätter totalförsvaret och samordningen av det att resurser allokeras inom alla förvaltningsområden. Verksamhetsförutsättningarna för det militära försvaret ska beaktas inte bara i beredskapen för undantagsförhållanden utan också proaktivt under normala förhållanden, till exempel i samband med lagberedning, utveckling av infrastrukturen, skydd av befolkningen och internationellt samarbete. Även Natos resiliensarbete och responsåtgärder har en koppling till totalförsvaret.

Natomedlemskapet förutsätter att arrangemangen inom totalförsvaret utöver Försvarsmaktens egna styrkor även omfattar allierades styrkor inom Finlands territorium, vilket bör beaktas till exempel vid utvecklingen av hälso- och sjukvårdens

kapacitet och av transportnätet. Varje förvaltningsområdes lagstadgade uppgift är att för egen del förbereda sig också på undantagsförhållanden. Beredskapen skapar samtidigt förutsättningar för att reagera på hybridkrigföring och andra hot- och störningssituationer under normala förhållanden. Försörjningsberedskapssystemet är ett viktigt verktyg för att stödja totalförsvarets mål inom den nationella beredskapshelheten.

Det frivilliga försvaret är en effektiv resurs för Finlands totalförsvaret. Det förenar alla medborgargrupper och stärker försvarsviljan. Det frivilliga försvaret utvecklas utifrån samhällets och i synnerhet Försvarmaktens behov.

Aktörer

Utöver försvarsförvaltningen har alla förvaltningsområden en viktig roll i genomförandet av totalförsvaret i alla situationer. Näringslivet producerar alla tjänster inom totalförsvaret. Forskarsamhällets forskning och innovationer möjliggör utveckling av totalförsvaret. Inom organisationsfältet utförs ett betydande arbete som stöder målen för totalförsvaret inom flera olika områden. De viktigaste internationella aktörerna med tanke på genomförandet av uppgiften är Nato och Europeiska unionen.

Den inre säkerheten

11. Tryggande av rättssystemets funktionsförmåga

Ansvarsministerium: JM, IM

Verksamhetens syften och mål

Tryggandet av rättssystemets funktionsförmåga under alla förhållanden innebär bland annat att det föreskrivs om medborgarnas rättigheter och skyldigheter i lag, att rättssäkerheten garanteras och att myndigheternas befogenheter och utövning av offentlig makt grundar sig på lag.

I enlighet med rättsstatsprincipen utövas laglighetsövervakningen bland annat så att justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman övervakar lagligheten av den verksamhet som bedrivs av domstolarna, myndigheterna och andra som sköter offentliga uppdrag och lagligheten av statsrådets och republikens presidents ämbetsåtgärder samt tryggar tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Förundersökningsmyndigheterna ansvarar för förundersökningen av brott, och Åklagarmyndigheten ansvarar för åtalsprövningen och för eventuellt väckande av åtal. Det oberoende domstolsväsendet sörjer för parternas rättssäkerhet, utdömande av straff och avgörande av tvister samt i fråga om förvaltningsprocessuella ärenden för behandlingen av ansöknings- och besvärärenden. Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen utövar den högsta domsrätten och övervakar rättskipningen inom sina behörighetsområden. Den offentliga rättshjälpen bistår parterna i brottmål och tvistemål.

Brottspåföljdsmyndigheten svarar för verkställigheten av fängelsestraff och samhällspåföljder. Rättsregistercentralen sörjer för verkställigheten av förmögensstraff samt för underhåll och utveckling av informationssystemen inom justitieministeriets förvaltningsområde. Justitieministeriet sköter i egenskap av centralmyndighet uppgifter i anslutning till internationell rättsvård. Utsökningsverket sköter verkställigheten i anslutning till försummelse av skyldigheter, EU:s och FN:s sanktioner samt frysning av terrorismmedel. De myndigheter som verkställer och

övervakar sanktioner säkerställer en effektiv tillsyn och ett nära nationellt och internationellt samarbete. Rättsstatsprincipen iakttas och de grundläggande och mänskliga rättigheterna tryggas under alla förhållanden.

Verksamhetsidé

De brottsbekämpande myndigheterna och rättskipningsmyndigheterna ges de befogenheter och resurser som den föränderliga omvärlden och uppgifterna kräver. För de olika skedena i straffprocessen och den helhet som de bildar samt för snabb behandling av brott- och tvistemål används vid domstolarna en helhet av verksamhetsmodeller och informationssystem som lagstiftningen kräver, och beredskapen att använda dem upprätthålls och utvecklas genom utbildning och övningar. Hit hör bland annat ett fungerande samarbete mellan förundersökningsmyndigheterna, åklagarna, domarna och rättegångsbiträdena samt beredskap för jour och påskyndade förfaranden.

Säkerheten, funktionsdugligheten och de kritiska beroendeförhållandena i brottsbekämpnings- och rättskipningsverksamheten och i de kritiska informationssystem som behövs i verksamheten säkerställs och informationsflödena tryggas i alla situationer. Detta säkerställs genom att informationssystemen, systemens interoperabilitet och säkerhet samt övervakningen av dem hos de myndigheter och justitieförvaltningsorgan som anknyter till brottsbekämpnings- och rättskipningsprocessen vidareutvecklas samt genom att säkerheten i myndigheternas lokaler förbättras bland annat i planeringen av polisens och justitieförvaltningens lokaler och i lokalprojekt. Förundersökningsmyndigheternas, Åklagarmyndighetens och domstolsväsendets personalresurser och kompetens tryggas också i beredskapen för störningssituationer och undantagsförhållanden samt i utvecklingen av verksamheten och informationssystemen. Dessutom utvecklas tillgången till och kvaliteten på de rättshjälpstjänster och tolknings- och översättningstjänster som behövs i brottsbekämpnings- och rättskipningsprocessen. Brottspåföljdsmyndigheten förbereder sig på hot genom att utveckla sin verksamhet och sina informationssystem samt hanteringen av och beredskapen för störningar i dem. De interna riskerna i fängelserna bemöts med kompetent personal, säkerhetsarrangemang vid anstalterna och regelbunden riskhantering. Förhållandena för och bemötandet av fångarna utvecklas med beaktande av förpliktelserna i internationella avtal. Utsökningsverket och Tullen utvecklar sin aktionsberedskap och förbereder sig på ett eventuellt snabbt ökande myndighetssamarbete vid genomförande av EU:s och FN:s sanktioner.

Aktörer

Justitieministeriet och inrikesministeriet är ansvariga ministerier vid tryggande av rättssystemets funktionsförmåga. Ansvariga ministerier i sanktionsärenden är utrikesministeriet, justitieministeriet, finansministeriet, inrikesministeriet och kommunikationsministeriet. Därutöver deltar varje ministerium i genomförandet av sanktionerna inom sitt ansvarsområde.

Myndigheter som hänför sig till tryggandet av funktionsförmågan är myndigheter inom justitieministeriets och inrikesministeriets förvaltningsområden samt i fråga om laglighetsövervakningen justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman. I sanktionsärenden och i tillsynen över verksamheten deltar också utrikesministeriet, finansministeriet och Tullen. Dessutom har de nationella myndigheterna egna internationella motsvarigheter, bland annat EU-byråer (t.ex. Europol, Eppo, Eurojust och eu-LISA) och andra internationella organ (t.ex. Interpol och ICC).

Centrala aktörer när det gäller att stödja myndigheternas verksamhet är i synnerhet advokater och tillståndsjurister samt tjänsteproducenter och underleverantörer i anslutning till kritiska informationssystem, lokaltjänster och översättnings- och tolktjänster.

12. Tryggande av genomförandet av val och av förutsättningarna för demokrati

Ansvarsministerium: JM

Verksamhetens syften och mål

Syftet är att trygga förutsättningarna för att förrätta ordinarie allmänna val i alla säkerhetssituationer och att upprätthålla en kontinuerlig beredskap att förrätta allmänna val i förtid. Valorganisationen, valmaterialet samt behövliga kritiska informationssystem och deras säkerhet upprätthålls och utvecklas med beaktande av verksamhetsmiljöns krav, bland annat särskilda krav i fråga om funktionalitet, tidpunkt och säkerhet. Målet är att förrätta allmänna val på ett smidigt och säkert sätt samt att trygga förtroendet för valsystelet under alla förhållanden och i alla situationer. Förtroendet för val förutsätter tillförlitlig information om kandidaterna, valförrättningen och valresultatet. Valmyndigheterna och medierna stöder detta genom rättidig information och samarbete.

Strävan är att trygga partiernas verksamhetsförutsättningar också i krissituationer. I krissituationer kan organisationerna stärka säkerheten och stödja myndigheterna. Dialogen mellan myndigheter och organisationer upprätthålls och organisationernas verksamhetsförutsättningar i krissituationer tryggas. Därutöver tryggas de elektroniska demokratitjänsterna, till exempel medborgarinitiativ.fi och dinasikt.fi, samt hörandet vid författningsberedning i olika situationer. Medborgarnas möjligheter att påverka tryggas genom tillgång till aktuell information och genom tryggande av medborgarnas och organisationernas frihet att hålla möten, demonstrera och yttra sig, vilket ökar möjligheterna att delta och påverka.

Verksamhetsidé

Justitieministeriet leder ordnandet och genomförandet av val samt valberedskapen. De krav på beredskap och säkerhet vid val som uppnåendet av målen förutsätter gäller justitieministeriet, Rättsregistercentralen, valkrets nämnderna, välfärdsområdesvalnämnderna, de kommunala valmyndigheterna samt Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Möjligheterna för utlandsfinländare och andra som befinner sig utomlands att delta i val upprätthålls i samarbete med utrikesministeriet. Finansierings-, informations- och informationssystemberedskapen i samband med val upprätthålls. Man förbereder sig på förtida allmänna val som ett led i utbildnings- och övningsverksamheten. Förberedelserna inför val görs i ett omfattande samarbete bland annat genom riskidentifieringar och scenarioarbete samt genom anvisningar och utbildning till valmyndigheterna och partierna.

Vid förberedelserna av val bistår justitieministeriet av en samarbetsgrupp för valsäkerhet som genom myndighetssamarbete över förvaltningsgränserna stöder tryggheten av säkerheten vid allmänna val och beredskapsarbetet i anslutning till allmänna val. Störningssituationer under val bemöts med flera beredskapsåtgärder, bland annat med hjälp av inövade verksamhetsmodeller, i samarbetsgruppen för valsäkerhet, i Vaali-VIRT-nätverket och genom jourberedskapssystem.

Medborgarnas förutsättningar att påverka tryggas genom att man skapar och säkrar en ständig tillgång till uppdaterad information och kanaler för deltagande. Dessutom förbereder man sig på förändringar i informationsmiljön och utvecklar myndigheternas och medborgarnas förmåga att identifiera och motverka eventuell informationspåverkan. Det finns också behov av att utveckla anvisningarna om hanteringen av tjänster i anslutning till demokratitjänsterna, kommunikationsplanerna för störningssituationer samt den kontinuerliga informations- och informationssystemberedskapen.

Aktörer

Justitieministeriet är ansvarigt ministerium för genomförandet av val och tryggheten av förutsättningarna för demokrati. Valmyndigheter som deltar i genomförandet av val är justitieministeriet, utrikesministeriet, Rättsregistercentralen, valkrets nämnderna, välfärdsområdesvalnämnderna, de kommunala valmyndigheterna och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Uppgiften åligger landskapsregeringen i fråga om lagtings- och kommunalval på Åland.

Valmyndigheterna bedriver internationellt samarbete bland annat inom ramen för EU:s nätverk för valsamarbete och det nordiska samarbetet samt med andra länders valmyndigheter. I fråga om valobservation bedrivs samarbete också med internationella organisationer.

I arbetet med att trygga förutsättningarna för demokrati har man ett brett samarbete med övriga ministerier, myndigheter och organisationer. Samarbete bedrivs också internationellt med motsvarande myndigheter och organisationer. Medierna har också en viktig roll när det gäller att trygga förutsättningarna för demokrati.

Centrala aktörer som stöder myndigheternas verksamhet är i synnerhet tjänsteproducenter och underleverantörer i anslutning till kritiska informationssystem och lokaltjänster.

13. Upprätthållande av den allmänna ordningen och säkerheten

Ansvarsministerium: IM

Verksamhetens syften och mål

Att upprätthålla allmän ordning och säkerhet ingår i kärnan i den inre säkerheten och hör till polisens viktigaste uppgifter. Upprätthållande av den allmänna ordningen och säkerheten bidrar till att trygga samhällsfreden. Allmän ordning inbegriper en stabil samhällssituation. Med säkerhet avses att människor och sammanslutningar kan utöva sina grundläggande fri- och rättigheter störningsfritt utan rädsla för kränkningar av den personliga integriteten eller egendom. I fråga om allmän ordning och säkerhet är syftet att skapa och upprätthålla en stabil livs- och verksamhetsmiljö, att avvärja och förebygga rättskränkningar och störningar samt att undanröja pågående störningar och utreda rättskränkningar som redan begåtts.

Verksamhetsidé

Den allmänna ordningen och säkerheten säkerställs genom informationsbaserad övervakning, effektiv skötsel av larmuppdrag och verkningsfullt förebyggande arbete. Samhällets vitala funktioner och förmågan att avvärja störningar som äventyrar samhällsfreden eller extern hybridpåverkan tryggas i nära samarbete med olika aktörer. Polisen och de övriga säkerhetsmyndigheterna är i beredskap, identifierar på förhand hot och vidtar rätt dimensionerade åtgärder för respons på säkerhetshot under alla förhållanden. När omvärlden förändras granskas och utvecklas också strukturerna, lagstiftningen och verksamhetssätten för aktörerna inom allmän ordning och säkerhet kontinuerligt så att de motsvarar förhållandena.

Aktörer

Inrikesministeriet är ansvarigt ministerium. Polisen ansvarar för upprätthållandet av den allmänna ordningen och säkerheten. Samarbetet mellan säkerhetsmyndigheterna, såsom polisen, Gränsbevakningsväsendet, Försvarsmakten, Tullen och räddningsmyndigheterna är etablerat och det vidareutvecklas i enlighet med förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön. Polisen har ett nära samarbete med sammanslutningar och invånare samt med organisationer och näringslivet, bland annat med den privata säkerhetsbranschen.

14. Bekämpning av brottslighet som äventyrar samhällsordningen

Ansvarsministerium: IM, JM

Verksamhetens syften och mål

Brott som äventyrar samhällsordningen bekämpas och hot bemöts genom att misstänkta brott avslöjas, förebyggs eller utreds samt genom informationsbaserad kriminalunderrättelseinhämtning och hantering av störningssituationer. Målet är att brott som äventyrar samhällsordningen, bland annat eventuella hybridattacker, terrorism, sabotage, cyberangrepp, våldsamt extremism och radikaliserings eller gängbildning, inte får fotfäste i det finländska samhället. Avsikten är att förebygga att bland annat organiserade kriminella sammanslutningar utvidgar sin verksamhet till att omfatta den lagliga ekonomin och samhällsstrukturerna eller beslutssystemen.

Verksamhetsidé

För att öka säkerheten stärks brottsbekämpningen genom samarbete med myndigheter och intressentgrupper på ett informationsstyrt sätt oberoende av brottstyp. De brott och hot som är mest skadliga för samhället och individerna avvärjs och förebyggs systematiskt och effektivt med hjälp av ett brett urval av metoder. Tyngdpunkten i bekämpningen av brottslighet som äventyrar samhällsordningen ligger på ett så tidigt förebyggande som möjligt, vilket omfattar förmåga att inhämta och analysera information, skapa och sprida lägesbilder samt förmåga att ge effektiv operativ respons bland annat med hjälp av tillräckliga tvångsmedel och effektiva förundersökningsåtgärder.

Aktörer

Inrikesministeriet är ansvarigt ministerium. Polisen har huvudansvaret för bekämpningen av brottslighet som äventyrar samhällsordningen. Bekämpningen av brottslighet som äventyrar samhällsordningen grundar sig på samarbete, särskilt informationsutbyte, mellan alla myndigheter och samhälleliga aktörer. Förmågan att bekämpa brottslighet som äventyrar samhällsordningen består av förebyggande och effektiv operativ respons, av samarbete mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet samt av Skyddspolisens förmåga till underrättelseinhämtning.

15. Säkerställande av gränssäkerheten

Ansvarsministerium: IM

Verksamhetens syften och mål

Genom upprätthållande av gränssäkerheten förhindras överträdelser av bestämmelserna om passerande av rikets gränser, förebyggs de hot som den gränsoverskridande persontrafiken medför för den allmänna ordningen och säkerheten, bekämpas gränsoverskridande brottslighet samt säkerställs att gränstrafiken löper tryggt och smidigt. Samtidigt övervakas och tryggas Finlands territoriella integritet. Upprätthållandet av gränssäkerheten stärker Finlands säkerhet och avvärjer effektivt säkerhetshot mot Finland och Europa. Finland har en stark kriställighet och beredskap att agera i säkerhetssituationer som utvecklas snabbt.

Verksamhetsidé

Säkerhetshot avvärs genom myndighetssamarbete under ledning av Gränsbevakningsväsendet. Gränssäkerhetsverksamheten baserar sig på policyn för en europeisk integrerad gränsförvaltning (European Integrated Border Management, EIBM). Olaglig inresa bekämpas i utrese- och transitländerna med hjälp av kontaktpersoner och genom internationellt samarbete. Tillsammans med grannländerna och andra centrala länder utvecklas åtgärder som främjar en stabil gränssituation.

Inom gränsbevakning som leds av riskanalys utvecklas förmågan att upptäcka nya säkerhetshot och påverka dem med hjälp av den senaste tekniken. En trygg gränsövergångstrafik säkerställs med hjälp av smart gränskontrollteknik och tillräcklig infrastruktur. Övervakningen av östgränsen stärks, och vid upprätthållandet av gränssäkerheten utnyttjas till fullo de informationssystem som tas i bruk inom EU. Allvarlig brottslighet med anknytning till olaglig inresa bekämpas, och omfattande olaglig inresa eller instrumentaliserad inresa hanteras genom myndighetssamarbete och beredskapsåtgärder. För att upprätthålla och stärka gränssäkerheten genomförs multinationella insatser för övervakning av gränssäkerheten i land- och havsområden.

Gränsbevakningsväsendet utvecklar kontinuerligt sina strategiska förmågor och övervakningssystem. Hit hör bland annat högsjöbevakningsfartyg, spaningsflygplan, multirollhelikoptrar, hinderstängsel vid östgränsen och annan teknisk övervakning samt radioteknisk övervakning. Likaså utvecklas befogenheterna, taktiken och verksamhetssätten, de operativa informationssystemen samt underrättelse- och analysförmågan så att de kan svara mot en föränderlig och oförutsägbar omvärld. Man utvecklar också förmågan att använda, övervaka och avvärja obemannade system. Personalens kompetens utvecklas enligt operativa och tekniska behov.

Man upprätthåller hög beredskap att flytta resurser, återinföra gränskontrollerna vid de inre gränserna och bemöta allvarliga gränssäkerhetssituationer och andra säkerhetshot. Målet är också att utveckla upprätthållandet av gränssäkerheten vid de inre gränserna. Man utvecklar förmågan att ta emot europeiskt bistånd, särskilt gränssäkerhetsinsatser genom Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån Frontex. Gränsbevakningsväsendet är verksamt på land, till havs och i luften. Gränsbevakningsväsendets beredskap, befogenheter och prestationsförmåga utnyttjas vid övervakningen och trygghandet av den territoriella integriteten samt i olika övervakningsuppdrag inom den ekonomiska zonen.

Aktörer

Inrikesministeriet är ansvarigt ministerium. Gränsbevakningsväsendet är ansvarig operativ aktör. Andra centrala myndigheter är polisen och Tullen. Samarbete bedrivs med utrikesministeriet, finansministeriet, försvarsministeriet, kommunikationsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Migrationsverket, Skyddspolisen, Transport- och kommunikationsverket, Trafikledsverket, Försvarsmakten, regionförvaltningsverken, närings-, trafik- och miljöcentralerna, kommunerna och välfärdsområdena.

16. Säkerställande av trygga leveranskedjor och godssäkerhet i utrikes godstrafik

Ansvarsministerium: FM

Verksamhetens syften och mål

Det säkerställs att det gods som transporteras i utrikestrafiken och de aktörer som deltar i logistikkedjorna för godstrafiken uppfyller bestämmelserna och säkerhetskraven. Målet är att med hjälp av modern teknik på ett heltäckande och effektivt sätt identifiera de risker som är förenade med den gränsöverskridande godstrafiken och aktörerna i logistikkedjan. Man ingriper också utan dröjsmål i identifierade hot som medför fara för samhället, befolkningen, djur- eller växtriket eller miljön.

Verksamhetsidé

Säkerheten i leveranskedjorna och godssäkerheten tryggas genom att de risker som gäller aktörerna identifieras på förhand samt genom omfattande inhämtning av information och analysarbete om godstrafiken. Riskbedömningarna uppdateras kontinuerligt. Kontroller av aktörerna i leveranskedjan och av godstrafiken utförs för att upprätthålla riskbedömningarna, bekräfta identifierade avvikelser och förhindra att farligt gods eller gods som äventyrar säkerheten kommer till Finland. En heltäckande och effektiv identifiering av risker förutsätter att man har en omfattande rätt att få information om trafiken över Finlands gränser samt förmåga att analysera insamlad information. Syftet med riskhanteringen och kontrollerna är att identifiera avvikelser och framväxande hot så tidigt som möjligt för att konsekvenserna av realiserade risker ska kunna minimeras. Genom kontroller i efterhand och brottsbekämpningsåtgärder kan man ingripa i redan realiserade hot. Syftet med dessa

åtgärder är att identifiera och från den lagliga och olagliga marknaden avlägsna sådant gods som medför fara för samhället, befolkningen, djur- eller växtriket eller miljön och som redan införts till Finland.

Man förbereder sig på störningssituationer och undantagsförhållanden genom en uppdaterad beredskapsplanering och genom förberedelser och övningar i enlighet med planerna. Verksamheten i störningssituationer bygger på verksamhetsmodellen under normala förhållanden. Under undantagsförhållanden övergår man till krisledningsmodellen enligt beredskapsplanen. Tillräckliga personalresurser och övervakningsanordningar säkerställs och personal överförs enligt behovet av service och övervakning i den aktuella situationen till de gränsövergångsställen dit trafiken styrs. Målet är att säkerställa eldistributionen och informationssystemens användbarhet, och man förbereder sig på att vid behov ta i bruk reservförfaranden. Analyser av utrikestrafiken görs utifrån det informationsunderlag som förhållandena medger, och övervakningsobjekten prioriteras bland annat på det sätt som beredskapslagen och tryggandet av försörjningsberedskapen förutsätter. Myndighetssamarbetet och informationsutbytet effektiviseras och man förbereder sig på att utvidga handräckningsverksamheten bland annat i fråga om kontrollerna av persontrafiken.

Aktörer

Finansministeriet är ansvarigt ministerium. Behörig myndighet är Tullen, under vars ledning godssäkerheten tryggas i samarbete med andra myndigheter. De viktigaste samarbetsmyndigheterna är Gränsbevakningsväsendet, polisen, Livsmedelsverket, Transport- och kommunikationsverket, Försvarsmakten, Strålsäkerhetscentralen och Skatteförvaltningen samt utrikesministeriet, försvarsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och kommunerna. Tryggandet av godssäkerheten förutsätter också ett omfattande och nära internationellt myndighetssamarbete, i synnerhet med tullmyndigheterna i olika länder.

Centrala aktörer inom näringslivet är aktörerna i logistikkedjan, till exempel rederi-er, flygbolag, speditörer och hamnoperatörer, och i synnerhet branschorganisationerna. Aktörerna inom utrikeshandeln och logistiken samt resenärerna ansvarar i första hand för tryggandet av godssäkerheten, och Tullen övervakar genomförandet.

17. Skydd av befolkningen

Ansvarsministerium: IM

Verksamhetens syften och mål

Samhället strävar efter att skydda befolkningens liv och hälsa i alla säkerhetssituationer. Målet är att befolkningen ska kunna skyddas vid olyckor och i andra tillbud under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden så att människoliv inte går förlorade på grund av att räddningsverksamheten och skyddsmöjligheterna är bristfälliga. Befolkningen måste kunna skyddas och samhällets funktionsförmåga tryggas också vid ett eventuellt militärt hot. De åtgärder under väpnade konflikter som vidtas för att skydda civilbefolkningen mot faror i samband med fientligheter och olyckor, hjälpa befolkningen att klara av de direkta verkningarna av dem och skapa förutsättningar för överlevnad kallas befolkningskydd.

Verksamhetsidé

Beredskapen att skydda befolkningen mot olyckor och andra tillbud upprätthålls kontinuerligt. Med tanke på undantagsförhållanden skapas redan under normala förhållanden en sådan grundberedskap att man kan sörja för skyddet av befolkningen i hotade objekt och i rätt tid höja beredskapen för mer omfattande åtgärder. Man förbereder sig på de skyddsarrangemang mot hot som förutsätts under undantagsförhållanden med realistiskt genomförbara arrangemang och kostnader. Skyddet mot faror under krigstid baserar sig på skyldigheten att bygga och upprätthålla skyddsrum. Man förbereder sig på att utifrån riskbedömningarna och hot-situationerna skydda befolkningen i sådana utrymmen inomhus som ger ett så bra skydd som möjligt, i skyddsrum och genom evakuering. Skydd i rätt tid förutsätter ett snabbt system för att varna befolkningen.

Myndigheternas verksamhetsmodeller, arbetsfördelning och kompetens utvecklas genom beredskapsövningar och beredskapsutbildning. Myndigheterna ges tillräckliga befogenheter under normala förhållanden och under undantagsförhållanden. Beredskapen för krigstida hot förutsätter samarbete mellan civila myndigheter och Försvarsmakten. Förmågan att skydda befolkningen utvecklas på ett sätt som motsvarar riskerna, och de operativa planerna, bland annat evakueringsplanerna, hålls uppdaterade. Varnings- och ledningssystemen är av central betydelse med tanke på ett rätttidigt och rätt riktat skydd och räddningsverksamheten. Organisationernas roll som stöd för myndigheterna identifieras. Befolkningens egen beredskap och säkerhetskompetens främjar skyddet och ökar hela samhällets kristållighet.

Aktörer

Verksamhetsmodellen grundar sig på nätverksbaserat och samordnat samarbete. Inrikesministeriet och räddningsväsendet har en central roll. Myndigheterna inom räddningsväsendet sörjer för samordningen av den verksamhet och de planer som räddningsverksamheten och andra befolkningskyddsuppgifter som de ansvarar för förutsätter. Varje ministerium leder, övervakar och samordnar beredskapen inom sitt ansvarsområde, inklusive uppgifter i anslutning till befolkningskyddet. Myndigheterna ansvarar för funktionerna inom sitt ansvarsområde och för beredskapen i anslutning till dem. I myndighetssamarbetet deltar alla de myndigheter som har uppgifter som hör till eller har ett väsentligt samband med skyddet av befolkningen. Samarbetet samordnas av inrikesministeriet. Centrala aktörer är ministerierna, statliga myndigheter, välfärdsområdena, kommunerna, organisationer och näringslivet. Centrala internationella aktörer är Nato och EU. Räddningsinstitutet ger utbildning i beredskap.

18. Säkerställande av sjöräddningens kapacitet

Ansvarsministerium: IM

Verksamhetens syften och mål

Det säkerställs att den finländska sjöräddningstjänsten har förmåga att hantera allt från enskilda sjöräddningsuppgifter till storolyckor och flertypsolyckor. Målet är att utan dröjsmål anvisa ändamålsenlig hjälp för att söka efter och rädda människor i fara inom sjöräddningstjänstens ansvarsområde, ge de räddade tillräcklig prehospital akutsjukvård och effektivt sköta kommunikationen och informationen i anslutning till farliga situationer. Man strävar efter att förutse och förhindra att olyckor eskalerar och att minimera de skador som de orsakar.

Verksamhetsidé

Genom aktivt myndighetssamarbete under ledning av Gränsbevakningsväsendet och genom beredskapsplanering och utnyttjande av frivilligorganisationer säkerställs en adekvat kapacitet. Genom beredskapsplaneringen skapas enhetliga riksomfattande verksamhetsmodeller som bygger på verksamhetsmodellerna enligt samarbetsplanen för beredskap för marina flertypsolyckor och på planer som kompletterar den. Som stöd för den riksomfattande samordningen och planeringen har Gränsbevakningsväsendet en delegation för sjöräddningstjänsten, som tillsatts av inrikesministeriet.

Den finländska sjöräddningstjänstens ansvarsområde är indelat i Västra Finlands sjöräddningsdistrikt och Finska vikens sjöräddningsdistrikt. För sjöräddningstjänsten och samordningen av de regionala aktörernas verksamhet inom den ansvarar i Västra Finlands sjöräddningsdistrikt kommendören för Västra Finlands sjöbevakningssektion och i Finska vikens sjöräddningsdistrikt kommendören för Finska vikens sjöbevakningssektion. Vid planeringen och samordningen av samarbetet bistås kommendören för en sjöbevakningssektion i egenskap av chef för sjöräddningstjänsten av sjöräddningsdistriktets ledningsgrupp, i vilken de regionala samarbetsparterna är företrädade. Båda sjöräddningsdistrikten upprätthåller sina egna regionala sjöräddningsplaner, som baserar sig på lagstiftning och riksomfattande planer och anvisningar. Sjöräddningstjänstens efterspanings- och räddningsuppdrag leds i Västra Finlands sjöräddningsdistrikt av sjöräddningscentralen i Åbo (MRCC Åbo) och i Finska vikens sjöräddningsdistrikt av sjöräddningsundercentralen i Helsingfors (MRSC Helsingfors).

Överenskommelser om internationellt samarbete har träffats i enlighet med internationella avtal om sjöräddning. Finland har ingått internationella avtal om sjö- och flygräddning med grannstaterna (Sverige, Estland och Ryssland). Utifrån dessa avtal har man utarbetat SAR-protokoll som styr det praktiska samarbetet. Med grannländerna övas uppgifter inom sjöräddningstjänsten och utvecklas samarbetet. I sjöräddningsuppdrag utanför skärgården utnyttjas vid behov också grannländernas sjöräddningsenheter.

Aktörer

Inrikesministeriet är ansvarigt ministerium. Gränsbevakningsväsendet är ansvarig operativ aktör och ledande sjöräddningsmyndighet i Finland. I sjöräddningslagen (1145/2001) anges de aktörer som deltar i sjöräddningen och aktörernas roller. Andra centrala aktörer som deltar i sjöräddningen är Nödcentralverket, Meteorologiska institutet, välfärdsområdenas räddningsmyndigheter enligt räddningslagen (379/2011) (även Helsingfors stads räddningsverk), Transport- och kommunikationsverket, Trafikledsverket, polisen, Försvarmakten, social- och hälsovårdsmyndigheterna, Tullen och miljömyndigheterna. I sjöräddningen deltar dessutom en leverantör av flygtrafikledningstjänster och en leverantör av fartygstrafikservice samt den frivilliga sektorn (Finlands Sjöräddningssällskap, Ålands Sjöräddningssällskap och Finlands Röda Kors).

19. Nödcentralverksamheten

Ansvarsministerium: IM, SHM

Verksamhetens syften och mål

Nödcentralverksamheten omfattar nödcentraltjänster och sådana lagstadgade uppgifter i anslutning till nödmeddelanden förmedlade av Nödcentralverket som förutsätter omedelbara åtgärder av räddningsväsendet, polisen, social- och hälsovården eller Gränsbevakningsväsendet med stöd av Nödcentralverket. Syftet med nödcentralverksamheten är att främja befolkningens säkerhet, organisera produktionen av nödcentraltjänster och förbättra tillgången till och kvaliteten på tjänsterna. Aktionsberedskapen är av avgörande betydelse för människors liv och hälsa, betydande egendomsvärden och upprätthållandet av ordning och säkerhet.

Verksamhetsidé

Nödcentralverket tryggar produktionen av nödcentraltjänster och av anknytande stödtjänster i alla lägen genom aktivt sektorsövergripande myndighetsarbete, utvecklingsverksamhet, beredskapsplanering och utnyttjande av teknik. Nödcentralverksamheten tryggas i alla lägen, även under undantagsförhållanden. Nödcentralverksamheten innebär att de myndigheter som deltar i verksamheten samarbetar för att åtgärda nödsituationer. Genom gemensam planering skapas enhetliga riksomfattande verksamhetsmodeller, som i sin tur möjliggör nätverksbaserad nödcentralverksamhet i hela Finland och den lägesbild i varje enskilt uppdrag som behövs i nödcentralverksamheten. Gemensamma verksamhetsmodeller för de myndigheter som deltar i nödcentralverksamheten samt nätverksbaserade och säkerställda informationssystem utgör grundläggande förutsättningar för en nätverksbaserad verksamhet. Detta gör att man kan använda de begränsade resurserna effektivare och att de nödställda får tjänster på lika grunder och i rätt tid. Förfaranden för samverkan och system för skapande av situationsmedvetenhet myndigheterna emellan utvecklas så att nödsituationer kan förutses och hanteras på ett effektivare sätt genom samarbete. Nödcentraldatasystemet utgör tillsammans med myndigheternas gemensamma fältledningssystem (KEJO) en gemensam funktionell helhet.

Man bereder sig på potentiella hot genom systematisk utveckling av nödkommunikationssystemet och övar hantering av störningssituationer i nödcentralverksamheten i samarbete med myndigheter och tjänsteproducenter. Åtgärder enligt Nödcentralverkets beredskapsplan övas, och dessutom verkställs de åtgärder som

verksamhetslokalernas lokalprogram och livscykel förutsätter. Nödcentralverksamheten möjliggör att verksamhetsområdenas respons i störningssituationer och vid olyckor sker i rätt tid och riktas rätt. De förmågor som krävs kan styras till platsen på ett centraliserat sätt och så att konsekvenserna av störningssituationer och olyckor kan lindras.

Aktörer

Nödcentralstjänsterna produceras av Nödcentralverket. Den allmänna styrningen och övervakningen av Nödcentralverket ankommer på inrikesministeriet. Inrikesministeriet och social- och hälsovårdsministeriet ansvarar gemensamt för den funktionella styrningen av Nödcentralverket. Nödcentralverket producerar nödcentralstjänster för hela Finland med undantag av Åland, var Alarmcentralen vid Ålands polismyndighet ansvarar för nödcentralverksamheten. Nödcentralverket har till uppgift att ta emot och bedöma nödmeddelanden samt förmedla nödmeddelanden och uppdrag till den berörda myndigheten eller till den som enligt avtal sköter myndighetens uppgifter. Andra myndigheter som deltar i nödcentralverksamheten är räddningsväsendet, polisen, socialvården, hälso- och sjukvården och Gränsbevakningsväsendet. Övriga samarbetspartner är bland annat Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori, system- och serviceleverantörer, Transport- och kommunikationsverket och Cybersäkerhetscentret, utrikesministeriet, Olycksutredningscentralen, Strålsäkerhetscentralen, Försvarsmakten, Folkpensionsanstalten och frivilligorganisationer samt fordonstillverkare.

20. Räddningsväsendet

Ansvarsministerium: IM, SHM

Verksamhetens syften och mål

Räddningsväsendets syfte är att förbättra människornas säkerhet och minska antalet olyckor. Räddningsväsendets uppgifter omfattar att förebygga eldsvådor och andra olyckor, att skydda och rädda människor, miljö och egendom samt att sörja för befolkningsskyddet och för beredskapen inom räddningsväsendet. Räddningsväsendet bidrar i egenskap av aktör inom den inre säkerheten till att upprätthålla samhällets beredskap för störningssituationer, med beaktande också av undantagsförhållanden.

Räddningsväsendet eftersträvar en god säkerhetskultur, en minskning av antalet olyckor, begränsning av skador, snabb och effektiv hjälp, upprätthållande av befolkningskyddsberedskapen samt samordning av planer och funktioner med andra aktörer. Statsrådet fastställer vart fjärde år riksomfattande strategiska mål för ordnandet av räddningsväsendet. I målen beaktas räddningsväsendets nationella, regionala och lokala behov samt olika olycksrisker.

Verksamhetsidé

Räddningsväsendets tjänster planeras och fullgörs så att de kan skötas så effektivt och ändamålsenligt som möjligt och så att behövliga åtgärder vid olyckor och tillbud kan vidtas effektivt och utan dröjsmål i alla olika säkerhetssituationer. Räddningsväsendets servicenivå ska motsvara de nationella, regionala och lokala behoven och olycksriskerna. Myndigheterna inom räddningsväsendet förbereder sig på att sköta befolkningskyddsuppgifter som hör till deras verksamhetsområde med tillräckliga planer och förberedelser samt sörjer för att de planer och åtgärder som de ansvarar för samordnas med andra myndigheter, inrättningar och affärsverk. Man genomför övningar och utbildar personalen på förhand, i synnerhet för olika storolyckor men också för uppgifter under undantagsförhållanden.

Tjänsterna inom räddningsväsendet baserar sig på riskerna under normala förhållanden och på hotbedömningar för störningssituationer och undantagsförhållanden. I risk- och hotbedömningarna beaktas också de krav som förändringarna i omvärlden ställer på upprätthållandet av räddningsväsendets prestationsförmåga och på beredskapen för störningssituationer under normala förhållanden och för undantagsförhållanden. Verksamheten under undantagsförhållanden grundar sig på arrangemang som räddningsväsendet vidtagit under normala förhållanden och som sedan förstärks eller utvidgas enligt på förhand uppgjorda planer och andra förberedelser. Räddningsväsendet bereder sig också på att lämna och ta emot internationellt bistånd, till exempel vid släckning av stora skogsbränder. Målet är att utnyttja räddningsväsendets resurser i stor utsträckning i samhället och att stödja andra myndigheter nationellt och internationellt.

Aktörer

Inrikesministeriet leder, styr och utövar tillsyn över räddningsväsendet. Valfärdsområdena och Helsingfors stad ansvarar för ordnandet av räddningsväsendet inom sina områden. Valfärdsområdet eller Helsingfors stad kan också enligt avtal skaffa tjänster som hör till räddningsverksamheten av avtalsbrandkårer eller andra sammanslutningar som är verksamma inom räddningsbranschen. Avtalsbrandkårerna är en central del av räddningsväsendets system i synnerhet i glest bebyggda

områden. De aktörer som stöder tjänsterna och beredskapen inom räddningsväsendet omfattar bland annat Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland, Finlands Sjöräddningssällskap, Finlands Röda Kors, flygräddningssällskapet Suomen Lentopelastusseura, räddningshundsorganisationer och Frivilliga räddningstjänsten Vapepa. Regionförvaltningsverket övervakar räddningsväsendet samt tillgången till och nivån på räddningsväsendets tjänster inom sitt verksamhetsområde. Räddningsinstitutet och Helsingfors räddningsskola tillhandahåller utbildning inom räddningsbranschen.

21. Tryggande av invandringsprocesserna

Ansvarsministerium: IM, UM, ANM

Verksamhetens syften och mål

Fungerande invandringsprocesser är en förutsättning för att Finland ska få internationell arbetskraft och investeringar, för att företags- och innovationsverksamheten i Finland ska växa, vara produktiv och internationaliseras och för att missbruk ska kunna förhindras. Tillgången på utländsk arbetskraft är även av avgörande betydelse för Finlands försörjningsberedskap. Fungerande invandringsprocesser förebygger olaglig inresa och vistelse i landet. Frivillig återresa och återvändande är centrala verktyg vid förebyggande och bekämpande av olaglig vistelse i landet. De som vistas olagligt i landet riskerar att hamna i brottslighet eller att själva bli utnyttjade av brottslingar eller falla offer för människohandel.

En god integration av invandrare i Finland är viktigt både för samhället och för invandraren själv. En lyckad integration förebygger att det uppstår samhälleliga problem på grund av marginalisering.

Verksamhetsidé

Processen för behandling av ansökningar om uppehållstillstånd är effektiv och av hög kvalitet i alla lägen. Samtidigt förhindrar man missbruk och upptäcker potentiella säkerhetshot och ingriper i dem. Genom de praktiska åtgärder och den lagstiftning som behövs tryggas nödvändig arbetskraft inom de branscher som är kritiska för försörjningsberedskapen.

De som har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd eller som av någon annan orsak vistas olagligt i Finland lämnar landet eller avlägsnas ur landet. Myndigheterna samarbetar effektivt vid verkställandet av återvändanden och återsändanden. Dessutom utnyttjas EU:s stöd och resurser till fullo vid verkställandet av återvändanden.

Goda relationer mellan befolkningsgrupper, växelverkan, positiva attityder och en känsla av trygghet och delaktighet främjar dubbelriktad integration i såväl samfund som samhället i vidare bemärkelse. Det arbete för främjande av relationerna mellan befolkningsgrupper som görs i samarbete mellan myndigheterna och tredje sektorn stärks på både riksomfattande och lokal nivå.

Aktörer

Tryggandet av invandringsprocesserna hör till uppgifterna inom inrikesförvaltningen. Arbets- och näringsministeriet ansvarar för resultatstyrningen av arbets- och utbildningsrelaterade invandringsprocesser tillsammans med inrikesministeriet. Dessutom deltar i synnerhet utrikesministeriet och beskickningarna samt justitieministeriets förvaltningsområde i tryggandet av invandringsprocesserna. Även regional- och lokalförvaltningen och organisationer har vissa uppgifter i invandringshelheten. För att processerna ska vara smidiga krävs ett nära samarbete mellan både myndigheterna och hela aktörsfältet.

Vidare behövs EU-samarbete och internationellt samarbete. Hanteringen av invandringsprocesserna förutsätter en fungerande EU-lagstiftning och täta kontakter inte bara med närområdena utan också med invandrarnas ursprungs- och transitländer. Vikten av goda operativa samarbetsrelationer framhävs till exempel i samband med avlägsnande ur landet.

22. Hantering av massinvandring eller instrumentaliserad inresa

Ansvarsministerium: IM

Verksamhetens syften och mål

Massinvandring avser att det under kort tid kommer ett stort antal tredjelandsmedborgare eller unionsmedborgare till Finland. Det kan ske exempelvis till följd av massflykt på grund av en akut konflikt. Instrumentaliserad inresa syftar på en

situation där ett tredjeland styr migranter till Finland och där syftet är att destabilisera det finländska samhället eller utöva påtryckningar mot Finland eller Europeiska unionen. Instrumentaliserad inresa innebär inte nödvändigtvis massinvandring, men man bör alltid sträva efter att bekämpa den. Vid massinvandring eller instrumentaliserad inresa är det viktigaste att hålla situationen vid gränsen och gränsövergångsställena under kontroll, att se till att asyl- och mottagningssystemet fungerar i alla lägen och att trygga den allmänna ordningen och säkerheten i hela samhället.

Verksamhetsidé

Förmågan att hantera både massinvandring och instrumentaliserad inresa grundar sig på att myndigheterna har tillräckliga befogenheter. Denna förmåga byggs upp genom omfattande beredskapsplanering, gemensamma övningar och tillräckliga resurser. En gemensam lägesbild, analys och prognostisering av lägesutvecklingen utgör grunden för beredskapsplaneringen och hanteringen av situationen.

Gränssäkerheten upprätthålls och invandringen hanteras vid riksgränsen och i närheten av den i alla lägen. Invandrarna registreras och det utreds om de uppfyller villkoren för inresa. Asylprocesserna och processerna för uppehållstillstånd genomförs enligt behov, och man sörjer för mottagandet av invandrarna. De som fått uppehållstillstånd integreras i kommuner, och de som fått avslag återsänds. Utifrån läges- och riskbedömningar riktas åtgärder till ursprungs-, transit- och destinationsländerna för att stävja fenomenet. I vissa situationer med instrumentaliserad inresa som allvarligt äventyrar Finlands suveränitet eller nationella säkerhet kan man hindra personer från att resa in i landet och begränsa rätten att ansöka om internationellt skydd på ett fastslaget område vid riksgränsen i Finland med stöd av den temporära lagen för bekämpande av instrumentaliserad inresa och med beaktande av de undantag som föreskrivs i den lagen. Myndigheterna agerar i enlighet med sina respektive befogenheter, men samarbetet intensifieras och verksamheten skapas upp när situationen kräver det. Vid behov utnyttjas operativt och ekonomiskt stöd från Europeiska unionen. För att samhället ska fortsätta att fungera som normalt och för att förtroendet ska upprätthållas är det nödvändigt att förvaltningen kommunicerar enhetligt och i rätt tid.

Aktörer

Inrikesministeriet, som är ansvarigt ministerium, styr beredskapen och leder verksamheten vid massinvandring och instrumentaliserad inresa. Migrationsverket, Gränsbevakningsväsendet och polisen är de centrala myndigheterna när det gäller att hantera situationen. Migrationsverket ansvarar för behandlingen av ansökningar

om uppehållstillstånd och för ordnandet av mottagandet av asylsökande. Migrationsverket har tillsammans med polisen beredskap att inrätta flyktingslussar för registrering av invandrare, om det behövs på grund av att antalet invandrare är stort. Polisen upprätthåller den allmänna ordningen och säkerheten. Gränsbevakningsväsendet upprätthåller gränssäkerheten och sköter hanteringen av invandrare vid gränsen. Regionalt samarbete bedrivs i samarbetsgrupper, där utöver polisen och Gränsbevakningsväsendet också Tullen, Försvarsmakten, kommuner, regionförvaltningsverken, NTM-centralerna och social-, hälsovårds- och räddningsmyndigheterna deltar. I samarbetet deltar utöver myndigheter dessutom också organisationer, såsom Finlands Röda Kors, samt församlingar och andra religiösa samfund, som fungerar som stöd i de olika situationerna i enlighet med sina egna principer.

23. Bekämpning och förebyggande av miljöskador

Ansvarsministerium: IM, MM, KM, ANM, FSM

Verksamhetens syften och mål

Miljöskador på grund av olje- och kemikalieolyckor på land- och vattenområden, utsläpp och olyckor som orsakas av fartyg samt farligt avfall förebyggs, bekämpas och begränsas. För att upprätthålla beredskapen och förmågan att bekämpa miljöskador tryggas aktörernas finansiering och andra resurser. Vi deltar i utvecklingen av säkerhetskrav för fartyg och av uppföljnings-, övervaknings- och styrsystem för sjötrafiken.

Verksamhetsidé

Förebyggandet och bekämpningen av miljöskador sker i samarbete mellan ett flertal myndigheter och andra aktörer. De principer för vidareutveckling av åtgärderna för bekämpning av miljöskador som fastslogs i den nationella strategin för bekämpning av miljöskador fram till 2035, som statsrådet godkände genom ett principbeslut den 16 februari 2023, främjas. Strategin stöder myndigheterna i beredskapen, ställer krav på planeringen av verksamheten och visar den nationella visionen, som ska stödja planeringen av resurserna.

Olje- och kemikalieolyckor på landområden förebyggs genom effektiv riskhantering både under transportkedjan och i anläggningarna. Aktörerna förutsätts uppfylla tillståndsvillkor, vilket kontrolleras och övervakas regelbundet. Anläggningar

som lagrar och använder olja och andra farliga kemikalier samt hamnar skaffar materiel för förebyggande och begränsning av olyckor och gör upp en plan för bekämpningsarrangemang. Det övas och övervakas hur planen fungerar. Samarbetet mellan myndigheter och företag utökas och vidareutvecklas, så att hanteringen av olyckor som beror på farliga ämnen förbättras.

Effektiv fartygstrafikservice och effektiva lotsningstjänster minskar risken för olje- och kemikalieolyckor som orsakas av fartyg. Förmågan att i verksamhetsmiljön snabbt begränsa och bekämpa följderna av miljöskador utvecklas, och en kontinuerlig beredskap att bekämpa miljöskador upprätthålls. Detta bidrar samtidigt till att sjötrafiken, som är viktig för Finlands försörjningsberedskap, fungerar bättre. Beredskapen att bekämpa miljöskador på öppet hav organiseras på Gränsbevakningsväsendets och marinens kombinationsfartyg samt genom arrangemang om avtalsfartyg med privata aktörer. Upphörandet av oljeskyddsfondens verksamhet och minskningen av den externa finansieringen kompenseras i budgetberedningen och i statens och välfärdsområdenas planering av anskaffningen av fartyg och bekämpningsmateriel så att strategins mål för nivån på oljebekämpningen uppfylls. Ur miljöskadefonden kan det enligt prövning beviljas understöd, som delvis täcker kostnaderna för anskaffning av materiel för bekämpning av miljöskador inom räddningsverksamheten.

När det gäller internationellt samarbete utvecklas hanteringen av olyckor i Östersjöområdet i synnerhet tillsammans med grannstaterna. Samarbetet med Europeiska sjösäkerhetsbyrån (Emsa) vidareutvecklas för att behoven i norra Östersjön ska beaktas bättre i EU:s stöd till medlemsstaterna.

Aktörer

Inrikesministeriet ansvarar för ledningen, styrningen och övervakningen av räddningsverksamheten vid olje- och kemikalieolyckor. Gränsbevakningsväsendet har det allmänna ansvaret för ledningen av bekämpningen av fartygsoljeskador och fartygskemikalieskador på öppet hav i Finlands territorialvatten och i Finlands ekonomiska zon som en del av räddningsverksamheten. Gränsbevakningsväsendets bevakningsfartyg och spaningsplan används för bekämpning av miljöskador. Dessutom samordnar Gränsbevakningsväsendet beredskapen för bekämpning av miljöskador på havsområdena. Räddningsverken ansvarar som ett led i räddningsverksamheten för brådskande bekämpning av olje- och kemikalieskador inom sitt ansvarsområde.

Miljöministeriet ansvarar för uppgifter som anknyter till lagstiftningen om miljöansvar och till styrningen av efterbehandlingen av oljeskador, återställandet, istånd-sättandet och avfallshanteringen i exceptionella situationer. Välfärdsområdena ser till att räddningsverkens beredskap att bekämpa oljeskador och andra miljöskador hålls på en nivå som motsvarar riskbedömningen.

Transport- och kommunikationsverket, Trafikledsverket och Försvarsmakten deltar i bekämpningen av olje- och kemikalieskador. Säkerhets- och kemikalieverket beviljar tillstånd för och övervakar storskaliga kemikalie- och sprängämnesanläggningar. Regionförvaltningsverken, NTM-centralerna och de kommunala miljövårdsmyndigheterna ansvarar för miljötillstånden. På motsvarande sätt övervakar den regionala räddningsmyndigheten industriell behandling och upplagring av farliga kemikalier i mindre skala samt behandlar anmälningar om verksamheten. NTM-centralernas miljöskadejour och kompetenscentret för allvarliga kemiska hot ger stöd vid bekämpningen av miljöskador. Finlands miljöcentral ansvarar för sanering av vrak och för ordnande av vård av djur som blivit nedsmutsade till följd av olje- eller kemikalieskador.

Kommunikationsministeriet ansvarar för den allmänna styrningen av förebyggandet av miljöskador i anslutning till transporter. Kommunen ansvarar vid behov för efterbehandlingen av oljeskador inom sitt område. Organisationer deltar i bekämpningen på stränder i enlighet med tredje sektorns verksamhetsmodell för bekämpning av oljeolyckor.

24. Beredskap för biologiska hot

Ansvarsministerium: SHM, JSM, FSM, MM, UM, IM, FM, ANM

Verksamhetens syften och mål

Ett biologiskt hot avser en sådan risk för massinsjuknande orsakat av en mikroorganism eller ett biologiskt material som inte kan bemötas med normala åtgärder eller resurser. Det kan vara fråga om oavsiktlig eller avsiktlig spridning av en mikroorganism eller ett toxin, det vill säga ett giftigt ämne som bildas av en biologisk organism, såsom biostörning, bioterrorism eller biologisk krigföring. De flesta biologiska smittämnen är naturliga. Olika smittämnen kan snabbt spridas mellan människor runt hela jorden, så i den nationella beredskapen och responsen bör även internationella

åtgärder beaktas. Målet med beredskapen är att förebygga, identifiera och bekämpa biologiska hot samt att, om hoten realiserar, svara mot dem och minska de skadliga effekterna.

Det bör noteras att begreppet CBRNE-hot allmänt används om kemiska ämnen (C), biologiska smittämnen och toxiner (B), radioaktiva ämnen (R), kärnvapen (N) och explosiva ämnen (E) och om farliga situationer eller hot om sådana på grund av avsiktlig eller oavsiktlig användning av dessa. Begreppet omfattar såväl avsiktliga handlingar som vissa olyckshändelser. När avsiktlig CBRNE-påverkan realiserar är den omfattande till sin natur. Motivet kan vara av militär, terroristisk eller brottslig art. Europeiska unionen och Nato betraktar CBRNE-hot som betydande gränsöverskridande hot som kan ha effekter av olika grad för ett flertal vitala samhällsfunktioner.

Verksamhetsidé

Största delen av de kända och nya mikrober som orsakar allvarliga epidemier och pandemier härstammar från vilda djur, som smittar produktionsdjur och människor. En del smittämnen sprids också från omgivningen eller exempelvis via livsmedel och vatten. Därför är det viktigt att human-, djur- och miljöhälsosektorerna samarbetar för att förbereda sig på och svara mot dessa hot. Epidemier belastar i synnerhet hälso- och sjukvårdssystemet, men andra myndigheters stöd är nödvändigt bland annat för att trygga försörjningsberedskapen eller rengöringen av kontaminerat material och avfallshanteringen. När det gäller beredskap för och bekämpning av avsiktlig spridning av mikrober och toxiner har polisväsendet och Tullen (FM), utrikesministeriet (kontroll av export av produkter med dubbla användningsområden) samt försvarsmyndigheterna (vapenexport och beredskap mot användning av biologiska vapen) egna roller.

Beredskapen inför biologiska hot styrs av många internationella överenskommelser och åtaganden. Till exempel innehåller Internationella hälsoregelverket (IHR 2005) bland annat förpliktelser att upptäcka och avvärja biologiska, kemiska, strålningsrelaterade och okända hot som kan utgöra en fara för människors eller djurs hälsa. Om ett hälsohot riskerar att sprida sig utanför landets gränser, ska andra länder underrättas om det inom ett dygn. FN:s konvention om förbud mot biologiska vapen förbjuder konventionsländerna att använda mikrober och toxiner för annat än fredliga ändamål. FN:s säkerhetsråds resolution 1540 ålägger statliga aktörer att förhindra spridning av massförstörelsevapen och kunskap om deras användning till icke-statliga kriminella aktörer, såsom terrorister.

Vid globala epidemier och pandemier kan antalet insjuknade och döda vara väldigt stort, vilket utgör ett hot mot samhällets vitala funktioner. Beredskapsplanering samt säkerhetsupplagring och obligatorisk upplagring är centrala i beredskapen inför epidemier inom alla förvaltningsområden och på alla nivåer inom både den offentliga och den privata sektorn. För att svara mot hoten är det centralt med bland annat allmänna folkhälsoåtgärder, tillgång till kritiska läkemedel och starka hälso- och sjukvårdssystem. För beredskapen inför CBRN-hot har det i Finland inrättats ett beredskapslager inom EU:s civilskyddsmekanism.

Aktörer

Social- och hälsovårdsministeriet är ansvarigt ministerium och samarbetar med de andra ministerierna. Behörig myndighet är i första hand Institutet för hälsa och välfärd, som bland annat driver Kompetenscentret för biologiska hot tillsammans med Försvarsmakten och Livsmedelsverket. När det gäller diagnostisering, behandling och bekämpning av smittsamma sjukdomar är välfärdsområdena centrala, i synnerhet laboratorier för klinisk mikrobiologi och smittskyddsmyndigheterna. Andra viktiga aktörer är de kommunala hälsoskyddsmyndigheterna och Arbetshälsoinstitutet. Andra aktörer inom den offentliga sektorn är Livsmedelsverket med det underlydande Zoonoscentret samt bland annat räddningsväsendet, Finlands miljöcentral, polisen, Tullen, Försvarsmakten, Försörjningsberedskapscentralen, universitetet och det finländska nätverket för biosäkerhet och bioskydd. De internationella aktörer som är mest centrala med tanke på denna uppgift omfattar Världshälsoorganisationen (WHO), Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC), Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) samt Europeiska kommissionens generaldirektorat för hälsa och livsmedelssäkerhet (DG SANTE) och myndighet för beredskap och insatser vid hälsokriser (HERA).

25. Beredskap för nödsituationer med strålrisk

Ansvarsministerium: SHM, IM, JSM, MM, FSM, ANM

Verksamhetens syften och mål

En nödsituation med strålrisk kan uppstå i Finland eller i närområdena på grund av en kärnkraftsolycka, en annan allvarlig strålningsolycka, en vanlig olycka, ett terroristdåd (till exempel en smutsig bomb) eller användning av kärnvapen. En allvarlig nödsituation med strålrisk hotar samhällets alla vitala funktioner och berör alla förvaltningsområden. Målet med beredskapen är att förhindra att nödsituationer med strålrisk uppstår och att kunna hantera effekterna under nödsituationen och

konsekvenserna av den. En omfattande nödsituation med strålrisk utgör en inte bara nationell utan också internationell störningssituation, där ledningsansvaret på alla nivåer måste vara klart och man måste ha en gemensam lägesbild och ett fungerande samarbete. I beredskapen för nödsituationer med strålrisk och i åtgärderna i anslutning till den spelar det internationella samarbetet en viktig roll.

Det bör noteras att begreppet CBRNE-hot allmänt används om kemiska ämnen (C), biologiska smittämnen och toxiner (B), radioaktiva ämnen (R), kärnvapen (N) och explosiva ämnen (E) och om farliga situationer eller hot om sådana på grund av avsiktlig eller oavsiktlig användning av dessa. Begreppet omfattar såväl avsiktliga handlingar som vissa olyckshändelser. När avsiktlig CBRNE-påverkan realiseras är den omfattande till sin natur. Motivet kan vara av militär, terroristisk eller brottslig art. Europeiska unionen och Nato betraktar CBRNE-hot som betydande gränsöverskridande hot som kan ha effekter av olika grad för ett flertal vitala samhällsfunktioner.

Verksamhetsidé

I beredskapen för nödsituationer med strålrisk är strålningsövervakningen den viktigaste funktionen. Strålsäkerhetscentralen upprätthåller ett riksomfattande mätnätverk. Den övervakar också dem som använder kärnenergi och strålning och deras beredskapsarrangemang. En allvarlig nödsituation med strålrisk delas in i en tidig fas, en intermediär fas och en återhämtningsfas. Myndigheternas åtgärder och ledningsansvar beror på vilken fas som pågår.

I en omfattande nödsituation med strålrisk är den centrala skyddsåtgärden att söka skydd inomhus, vilket begränsar människors exponering för strålning och eventuellt material som avger strålning, såsom radioaktiva utsläpp från kärnkraftverk. Vid en kärnkraftsolycka som orsakar radioaktiva utsläpp kompletteras skyddet av att vistas inomhus med jodtabletter enligt myndigheternas anvisningar.

Medan räddningsverksamheten i den tidiga fasen pågår är det en räddningsmyndighet som har det allmänna ledningsansvaret. Miljö- och hälsoskyddsmyndigheterna ansvarar för skyddet av livsmiljön, primärproduktionen och hushållsvattnet, och de har ledningsansvaret i den intermediära fasen. Miljöministeriet instruerar aktörerna inom ministeriets förvaltningsområde att förbereda sig på att lämna experthjälp som gäller miljöskydd och naturskydd i nödsituationer med strålrisk. Miljöministeriet ansvarar också för tryggheten av avfallshanteringen. Åtgärderna i återhämtningsfasen baserar sig på myndigheternas och experternas rekommendationer och rådgivning och på lokala och sociala omständigheter. Pålitlig myndighetskommunikation i rätt tid är av stor betydelse i alla faser av en nödsituation med strålrisk.

Avsiktlig spridning av radioaktiva ämnen eller en lokal olycka som inbegriper radioaktiva ämnen orsakar en störningssituation som i den tidiga fasen i allmänhet kan hanteras under ledning av de regionala räddningsmyndigheterna med stöd av andra aktörer. En nödsituation med strålrisk som beror på kärnvapen eller kärnkraftverk innebär alltid en nationell och internationell störningssituation. En sådan kräver på förhand planerat samarbete mellan ministerier och andra aktörer och en gemensam lägesbild. I allt från den inledande fasen till återhämtningen på lång sikt är det viktigt med samarbete mellan ett flertal olika myndigheter, näringslivet och det civila samhället, så att de skyddsåtgärder och andra åtgärder som behövs för hanteringen av situationen är rätt dimensionerade och effektiva för människorna och samhället och så att strålningsexponeringen begränsas effektivt och de skadliga effekterna i samhället blir så små som möjligt. För beredskapen inför CBRN-hot har det i Finland inrättats ett beredskapslager inom EU:s civilskyddsmekanism.

Aktörer

De centrala ministerierna i en nödsituation är social- och hälsovårdsministeriet (hälsoskydd, social- och hälsovård), inrikesministeriet (räddningsverksamhet, allmän ordning och säkerhet), utrikesministeriet (internationella relationer), jord- och skogsbruksministeriet (livsmedelssäkerhet, djurvälstånd) och miljöministeriet (avfallshantering, miljöskydd). Centrala aktörer är Strålsäkerhetscentralen (lägesbild, strålningsövervakning, åtgärdsrekommendationer), Meteorologiska institutet (spridningsprognoser), Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken (föreskrifter och anvisningar om hälsoskydd, tillsyn över social- och hälsovården och miljö- och hälsoskyddet), polisen och Gränsbevakningsväsendet (allmän ordning och säkerhet, begränsning av rörelse- och vistelsefrihet, gränssäkerhet), Tullen och Försvarsmakten (strålningsövervakning, handräddning till andra myndigheter) och Livsmedelsverket (livsmedelssäkerhet). Praktiska åtgärder vidtas av välfärdsområdena (social- och hälsovård, räddningsväsende) och av miljö- och hälsoskyddet och andra aktörer i kommunerna. Det internationella samarbetet (IAEA, EC, NEA) är viktigt. I en nödsituation behövs också frivilliga. I en eventuell nödsituation på grund av användning av kärnvapen behöver man naturligtvis beakta aktörer med koppling till det militära försvaret av Finland nationellt och internationellt.

26. Beredskap för kemikaliehot

Ansvarsministerium: SHM, IM, MM, FSM, ANM, KM, FM

Verksamhetens syften och mål

Med kemiska ämnen avses alla industrikemikalier och kemiska stridsmedel. Kemiska ämnen används i den normala verksamheten i samhället, vilket också bidrar till att öka olycksrisken. Alla olyckor och avsiktliga handlingar som berör eller inbegriper kemiska ämnen utgör ett avsevärt hot för människor och miljö. Ett kemikaliehot kan uppstå separat eller som en del av en annan olycka eller avsiktlig handling. Syftet med beredskapsåtgärderna är att identifiera, förebygga och bekämpa sådana situationer och att förbereda sig på att agera så effektivt som möjligt om hoten realiserar. Ett kemikaliehot som realiserar kan få långvariga och omfattande konsekvenser för samhällets vitala funktioner.

Det bör noteras att begreppet CBRNE-hot allmänt används om kemiska ämnen (C), biologiska smittämnen och toxiner (B), radioaktiva ämnen (R), kärnvapen (N) och explosiva ämnen (E) och om farliga situationer eller hot om sådana på grund av avsiktlig eller oavsiktlig användning av dessa. Begreppet omfattar såväl avsiktliga handlingar som vissa olyckshändelser. När avsiktlig CBRNE-påverkan realiserar är den omfattande till sin natur. Motivet kan vara av militär, terroristisk eller brottslig art. Europeiska unionen och Nato betraktar CBRNE-hot som betydande gränsöverskridande hot som kan ha effekter av olika grad för ett flertal vitala samhällsfunktioner.

Verksamhetsidé

Det centrala i verksamheten är att minska sannolikheten för kemikaliehot genom att öka säkerheten. Verksamhetsutövare bör agera i enlighet med lagstiftningen om kemikaliesäkerhet och sörja för service, underhåll och kontroller av produktionsanläggningarnas utrustning och dess tekniska säkerhetsarrangemang. Säkerheten bör beaktas också vid transport av kemiska ämnen. För beredskapen är det viktigt att upprätthålla och utveckla kapaciteten hos de myndigheter som ansvarar för den inre säkerheten, miljö- och hälsoskyddet och miljövården. De behöriga myndigheterna bör ha tillgång till tillräcklig information om kemikaliebekämpning, om hälsoeffekter och förebyggande av dem och om skydd mot kemikalier.

Utöver verksamhetsutövarnas säkerhetsåtgärder bidrar huvudsakligen den tillsyn som kemikaliesäkerhetsmyndigheterna utövar till att minska sannolikheten för kemikalieolyckor. Sannolikheten för avsiktliga situationer minskas genom riskbedömning, övervakning och underrättelseverksamhet. För att förebygga och bekämpa kemikaliehot behövs också internationellt samarbete.

Beredskapsåtgärderna omfattar i första hand ett brett myndighetssamarbete och gemensamma verksamhetsmodeller och lägesbildsfunktioner. Man bör särskilt se till att bygga upp en tillräcklig materiell beredskap för kemikaliehot och kontinuerligt och planmässigt utveckla kompetensen. En systematisk övningsverksamhet är viktig för att identifiera och hantera situationer, minska effekterna och främja återhämtningen. Genom övningarna testas och utvecklas planerna och anvisningarna och främjas myndighetssamarbetet och samarbetet med näringslivet.

Vid olyckor är räddningsväsendet den myndighet som har det allmänna ledningsansvaret. I avsiktligt orsakade situationer fördelas ledningsansvaret mellan polisen, räddningsbranschen och Försvarsmakten i enlighet med situationens art, fas och utveckling. I regel ger Försvarsmakten under normala förhållanden handräckning till de myndigheter som leder situationen. I den inledande fasen omfattar aktörerna miljö- och hälsoskyddsmyndigheter och miljöförhållningsmyndigheter när olyckan kan orsaka olägenhet för hälsan, till exempel förorening av hushållsvatten, badvatten eller livsmedel, förorening inom primärproduktionen eller olägenheter för boendehälsan. Hanteringen av situationer och olyckor som berör kemikaliehot kräver resurser från flera myndigheter, utöver de ovannämnda till exempel social- och hälsovården. De behöriga myndigheterna ansvarar för att aktivera och informera experter och substansministerierna. Situationerna kan också kräva internationellt samarbete. För beredskapen inför CBRN-hot har det i Finland inrättats ett beredskapslager inom EU:s civilskyddsmekanism.

Aktörer

De centrala ministerierna är inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, miljöministeriet, försvarsministeriet, kommunikationsministeriet samt arbets- och näringsministeriet, som bland annat ansvarar för lagstiftningen om kemikaliesäkerhet. Centrala expertorganisationer är Arbetshälsoinstitutet (arbetarskydd, skydd mot kemikalier, säkerhetsanvisningar för ämnen som medför olycksrisk), Institutet för hälsa och välfärd (hälsoskydd, laboratorieverksamhet), Kompetenscentret för allvarliga kemiska hot, Säkerhets- och kemikalieverket, Tulllaboratoriet, Centralkriminalpolisen, Livsmedelsverket, HUS Giftinformationscentralen, Transport- och

kommunikationsverket, Försvarsmakten, Finlands institut för verifikation av konventionen om kemiska vapen Verifin, Finlands miljöcentral och NTM-centralerna. Centrala aktörer är välfärdsområdena, miljö- och hälsoskyddet och miljövården i kommunerna, polisen, Försvarsmakten, Skyddspolisen, Europas civilskyddsmekanism och företag.

Ekonomi, infrastruktur och försörjningsberedskap

27. Anskaffning och allokering av ekonomiska resurser

Ansvarsministerium: FM

Verksamhetens syften och mål

Tillgången till de ekonomiska resurser som krävs för att den offentliga sektorn ska fungera säkerställs. Syftet är att trygga de offentliga finanserna. Målet är att i alla lägen säkerställa att statens upplåning, kassahantering och betalningar samt beskattningen (inbegripet Tullen), omallokeringen av ekonomiska resurser, de ekonomiska verksamhetsprocesserna samt ekonomiplanerings- och budgetprocesserna fungerar.

Verksamhetsidé

En viktig del av beredskapen under normala förhållanden är att sörja för saldot i de offentliga finanserna. I vid bemärkelse handlar det om att stärka förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och dimensionera utgifterna och inkomsterna i de offentliga finanserna på ett sätt som är hållbart med tanke på hur skuldsättningen utvecklas. Därigenom skapas förutsättningar för att staten också i en krissituation har tillträde till skuldmarknaden. Betydelsen av upplåning som finansieringskälla accentueras i kriser. Investerarnas förtroende för Finlands förmåga och vilja att svara för sina åtaganden byggs under normala förhållanden upp genom en långsiktig ekonomisk politik som beaktar den offentliga ekonomins bärkraft. Ju starkare saldot i de offentliga finanserna är när en kris uppstår, desto bättre är statens verksamhetsförutsättningar. Systemet med ramar för statsfinanserna är ett centralt verktyg i planeringen och genomförandet av finanspolitiken på lång sikt.

Beredskapen i fråga om statens finansiella tjänster, såsom skuldhantering, kassahantering och betalningsrörelse, och i fråga om de system som är kritiska med tanke på dem utvecklas i synnerhet i enlighet med de krav som cyberhot ställer. Dessutom utvecklas metoder för att säkerställa betalningsrörelsen och indrivningen

när det gäller skatter. Staten förfogar över två betalningsrörelsebanker genom vilka man kan betala utgifter och ta emot inkomster. Dessutom säkerställs det genom ett avtal med Försörjningsberedskapsbanken att statens betalningsrörelse fungerar.

I störningssituationer följer man i första hand normala budgetförfaranden, och tilläggsbudgetreserven kan utnyttjas för att täcka de tilläggsresurser som behövs. Det politiska beslutsfattandet i anslutning till anskaffning och allokering av ekonomiska resurser sker som en del av processen för beredning av budgeten, i samband med vilken de tillgängliga resurserna allokeras för att trygga samhällets vitala funktioner i enlighet med vad den aktuella situationen kräver. I en krissituation måste anslagen prioriteras för att man ska kunna trygga statens funktionsförmåga när det gäller kritiska uppgifter. Detta förutsätter samarbete med alla förvaltningsområden vid beredningen av budgeten. För att trygga finansieringen i en krissituation utnyttjar man i den mån det är möjligt också internationellt samarbete med till exempel EU, partnerländer och internationella organisationer.

Aktörer

Finansministeriet ansvarar för denna strategiska uppgift. Uppgiften genomförs i samarbete med alla ministerier, Statskontoret, Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning, Skatteförvaltningen, Tullen, Finlands Bank och de betalningsrörelsebanker som ansvarar för statens betalningsrörelse. I genomförandet av uppgiften betonas internationellt samarbete till exempel med EU, partnerländer och olika internationella organisationer, såsom Internationella valutafonden, bland annat för att trygga tillgången till finansiering.

28. Tryggande av det finansiella systemets funktion

Ansvarsministerium: FM

Verksamhetens syften och mål

Syftet är att under alla förhållanden trygga kontinuiteten i de finansmarknads-tjänster som är nödvändiga för att samhället ska fungera. Målet är att trygga tillgången till finansiering, betalningsrörelsen och värdepappersmarknadens funktion. I synnerhet de funktioner som är centrala med tanke på försörjningsberedskapen, befolkningens minimiförsörjning samt statens ekonomi, likviditet och betalningsrörelse tryggas.

Verksamhetsidé

Verksamheten på finansmarknaden är internationell och baserar sig på tjänster och system som förvaltas av företag inom finansbranschen. Kreditinstitut och andra företag som tillhandahåller viktiga finansmarknadstjänster har i Finlands nationella lagstiftning ålagts en beredskapsskyldighet för allvarliga störningssituationer under normala förhållanden och för undantagsförhållanden. Det allmänna tryggar verksamheten genom centralbanksverksamhet, reglering och kontroll samt genom att upprätthålla krishanteringsberedskap. Syftet med den samarbetsgrupp för hantering av störningssituationer på finansmarknaden som tillsatts av finansministeriet är att stödja myndigheter och privata företag i främjandet av beredskapen på finansmarknaden och att i störningssituationer och under undantagsförhållanden säkerställa samarbetet och skapandet av en gemensam lägesbild. Finlands Bank och Verket för finansiell stabilitet förvaltar ett reservsystem för dagliga betalningar i allvarliga störningssituationer.

Finland hör till EU:s bankunion, där behörigheten i fråga om tillsynen över kreditinstitutens soliditet och hanteringen av ekonomiska krissituationer har överförts till EU:s gemensamma mekanism för banktillsyn och den gemensamma resolutionsmekanismen. I Finland agerar Finansinspektionen och Verket för finansiell stabilitet som en del av dem. Finlands Bank hör till Europeiska centralbankssystemet. Det nationella handlingsutrymmet för att trygga det finansiella systemets funktion begränsas av att en betydande andel av befogenheterna hör till Europeiska centralbankens beslutsfattande organ.

De enskilda medlemsstaternas egna åtgärder framhävs i beredskapen för andra hot mot finansmarknaden än ekonomiska störningssituationer. Myndigheterna i medlemsstaterna bär också huvudansvaret för de operativa åtgärderna i eventuella störningssituationer tillsammans med de företag som producerar finansmarknadstjänster. Företag som är verksamma på finansmarknaden driver infrastruktur som är kritisk med tanke på samhällets vitala funktioner, och det behöver finnas tillräckliga verksamhetsmodeller och reservsystem som byggts på förhand för att denna infrastruktur ska vara användbar. För att samhällets vitala funktioner ska kunna tryggas under alla förhållanden och i alla säkerhetssituationer behöver tillgången på kritiska finansmarknadstjänster vara tryggad även i händelse av att de internationella systemen inte går att använda. Detta förutsätter att de finansmarknadstjänster som är nödvändiga för att samhället ska fungera tryggas med nationella resurser. Finansmarknadstjänsterna är fullständigt beroende av att datakommunikationsförbindelserna och IKT-systemen fungerar och av att det finns el för dem, vilket innebär att hanteringen av störningssituationer förutsätter ett starkt samarbete med IKT- och cybersäkerhetsaktörer.

Aktörer

Finansministeriet är ansvarigt ministerium vid tryggheten av finansmarknadens funktion. Det finns också kontaktytor till social- och hälsovårdsministeriets, kommunikationsministeriets och arbets- och näringsministeriets förvaltningsområden. Myndigheter med anknytning till finansmarknadens funktion är Finlands Bank, Finansinspektionen, Verket för finansiell stabilitet, Statskontoret, Transport- och kommunikationsverket och Lantmäteriverket.

Centrala aktörer inom området är företag i bank- och finansbranschen samt deras partner och underleverantörer. Även företag inom datakommunikation, eldistribution och handel är viktiga aktörer med tanke på tryggheten av finansiella tjänster. Internationella myndighetsaktörer är Europeiska kommissionen, Europeiska centralbanken, EU:s resolutionsnämnd, Europeiska systemrisknämnden och de europeiska tillsynsmyndigheterna. Internationella marknadsaktörer är bland annat europeiska betalnings- och värdepapperssystem, såsom TARGET-tjänster, EBA-Clearing och vissa centrala motparter.

29. Tryggande av den offentliga förvaltningens verksamhetsförutsättningar och servicesystemets funktion

Ansvarsministerium: FM, IM, övriga ministerier

Verksamhetens syften och mål

Syftet är att säkerställa funktionsförmågan hos de myndigheter som är centrala med tanke på samhällets vitala funktioner och kontinuiteten i de myndighetstjänster som är viktiga med tanke på invånarna och näringslivets verksamhet. Målet är att förebygga att störningssituationer och krissituationer uppstår, stärka samhällets resiliens och bevara invånarnas och näringslivets förtroende för myndigheterna. Målet är också att inom den offentliga förvaltningen genomföra EU:s mål för skydd av kritiska entiteter och kritisk infrastruktur och Natos mål för resiliensverksamhet.

Verksamhetsidé

Myndigheternas ansvar för beredskap och för ledning av krissituationer bestäms enligt verksamhetsområde. Förvaltningens verksamhet i störningssituationer och under undantagsförhållanden baserar sig på strukturerna och

verksamhetsmodellerna under normala förhållanden. I störningssituationer och kriser aktiveras befintliga strukturer för att följa situationen, skapa en lägesbild och dela den, inleda åtgärder som säkerställer kontinuiteten i uppgifterna samt bedöma situationens konsekvenser och de hanteringsåtgärder som de kräver.

Under normala förhållanden säkerställer man genom beredskap och genom utveckling av lagstiftningen och verksamheten att verksamheten inom förvaltningen i omfattande störningssituationer under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden kan fortsätta så att krisernas konsekvenser minimeras. Tyngdpunkten ligger på de myndighetsuppgifter och offentliga tjänster som det i alla säkerhetssituationer är nödvändigt att fortsätta för att skydda befolkningen och trygga försörjningen, landets näringsliv, rättsordningen, de grundläggande och mänskliga rättigheterna och de funktioner som är vitala med tanke på samhällets funktion.

Krisernas omfattning och konsekvenser sträcker sig över flera samhällssektorer, och därför bör man redan under normala förhållanden identifiera samarbetsbehov och samarbetsstrukturer och skapa verksamhetssätt mellan olika myndigheter och aktörer som är viktiga med tanke på samhällets funktion. De myndigheter som ansvarar för den offentliga förvaltningens gemensamma tjänster säkerställer kontinuiteten i de tjänster och den tjänsteproduktion som de ansvarar för att ordna och säkerställer ordnandet av anknytande samarbete med underleverantörer för hela den tjänst som de skaffar.

De uppgifter, grundläggande informationsresurser, digitala tjänster och informationssystemen som den offentliga förvaltningen ansvarar för och som är nödvändiga för samhällets vitala funktioner, liksom även den infrastruktur som de kräver samt kedjorna för tillhandahållande av tjänsterna, säkerställs enligt enhetliga planeringsgrunder och verksamhetsmodeller. Informationssäkerheten för de uppgifter som används i myndighetsverksamheten säkerställs i enlighet med behoven med stöd av författningar och anvisningar. Ledningen, kontakten mellan myndigheterna och informationen till allmänheten säkerställs genom de arrangemang som verksamheten förutsätter. För de aktörer som är viktigast med tanke på samhällets funktion bereds skyddsutrymmen, säkerställda ledningssystem samt informationssystem och datakommunikationsförbindelser som stöder verksamheten. Personalresurserna tryggas vid behov genom befogenheter enligt beredskapslagen eller annan undantagslagstiftning. Exceptionella arrangemang kan vara bland annat avvikelser från ordinarie arbetstider och semestrar samt överföring av statsanställda från ett förvaltningsområde till ett annat. Personalens kompetens utvecklas, och på så sätt tryggas förutsättningarna för flexibel användning av personalen i krisuppgifter.

Aktörer

Varje ministerium ansvarar för tryggheten av verksamhetsförutsättningarna och servicesystemet inom den offentliga förvaltningen och för samordningen av beredskapen inom sitt eget ansvarsområde. Beredskapen och verksamheten i störningssituationer inom statsförvaltningen, regionförvaltningen och lokalförvaltningen samordnas inom de strukturer för ledning och samarbete som gäller under normala förhållanden.

Finansministeriet styr regionförvaltningsverken och ansvarar för den allmänna styrningen av förberedelserna, beredskapen och säkerheten i fråga om den offentliga förvaltningens IKT-tjänster och tjänsteproduktion samt för den allmänna styrningen av och verksamhetsförutsättningarna för kommunernas och välfärdsområdenas förvaltning och ekonomi. Inrikesministeriet ansvarar för regionförvaltningens gemensamma beredskap för undantagsförhållanden och störningssituationer.

Välfärdsområdena och kommunerna ansvarar till stor del för de serviceuppgifter och andra uppgifter inom den offentliga förvaltningen som är viktiga med tanke på befolkningens välfärd. Deras förmåga att agera och producera tjänster i störningssituationer under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden är central med tanke på tryggheten av befolkningens handlingsförmåga och välfärd och med tanke på invånarnas mentala kriställighet.

30. Tryggande av försäkringsverksamheten

Ansvarsministerium: SHM

Verksamhetens syften och mål

Målet är att trygga verksamheten inom försäkringsbranschen och därmed störningsfria samhällsfunktioner och befolkningens utkomst. Arbetspensionsskyddet är en utkomstkälla för en stor del av befolkningen. Försäkringar är dessutom en del av befolkningens och företagens riskhantering. Tillgång till försäkringsskydd är en förutsättning för att bedriva affärsverksamhet och därmed också för att samhället ska fungera störningsfritt. När det gäller tryggheten av försäkringsverksamheten bör det även beaktas att till exempel arbetspensionsanstalterna med finländska mått mätt har mycket betydande investeringstillgångar. Störningsfri verksamhet stöder investeringsverksamheten och försäkringsbolagens soliditet.

Verksamhetsidé

En så stabil och störningsfri verksamhet som möjligt inom försäkringsbranschen tryggas under alla förhållanden genom effektiv tillsyn, reglering och upprätthållande av beredskapen. Med tanke på beredskapen inom försäkringsbranschen är betalningsrörelsens och datakommunikationens funktion och tillgången till elenergi vitala. Aktörerna inom försäkringsbranschen ska enligt lag redan på förhand under normala förhållanden förbereda sig på olika situationer, eftersom försäkringsförmåner måste kunna betalas i alla situationer. För detta ändamål har varje aktör skapat beredskap för olika störningssituationer genom åtgärder enligt en kontinuitetsplan, såsom reservsystem och processer i exceptionella situationer. Tryggandet av försäkringsverksamheten förutsätter också ett nära samarbete mellan olika myndigheter och andra aktörer, både inom försäkringsbranschen och inom hela finansbranschen. Poolen för försäkringsbranschen, som finns i anslutning till Försörjningsberedskapscentralen, är ett centralt samarbetsforum för myndigheterna och näringslivet.

I störningssituationer håller man verksamheten inom försäkringsbranschen normal så länge som möjligt med hjälp av aktörernas förberedelser. Med tanke på störningar i datakommunikationsförbindelserna finns det till exempel alternativa metoder med hjälp av vilka de betalningsuppgifter som behövs för betalningarna kan lämnas till banken så att befolkningens utkomst tryggas. I exceptionella situationer har myndigheterna redan med stöd av normal lagstiftning befogenheter att vidta säkerhetsåtgärder i fråga om aktörer inom försäkringsbranschen. Sådana åtgärder är till exempel att ge tilläggstid för att uppfylla solvenskapitalkraven. I extrema situationer ger beredskapslagen mer omfattande möjligheter att trygga verksamheten inom försäkringsbranschen ur både aktörernas och befolkningens synvinkel.

Aktörer

Social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för tryggandet av försäkringsverksamheten till den del det är fråga om beredning av lagstiftning om försäkringar samt allmän styrning av tryggandet av försäkringsverksamheten. Det är i första hand försäkringsbolagens och andra försäkringsanstalters och pensionsanstalters uppgift att trygga försäkringsverksamheten. Ytterligare viktiga samarbetsorgan är Pensionsmyndighetscentralen och Sysselsättningsfonden. Finansinspektionen utövar tillsyn över försäkringsanstalternas beredskap.

Organisationer som är centrala för genomförandet av uppgiften är föreningarna Finanssiala och Arbetspensionsförsäkrarna TELA. Folkpensionsanstalten hör till aktörerna inom pensionssystemet och sköter folkpensionen och garantipensionen.

Statskontoret har en särskild roll inom statsförvaltningen, eftersom det bland annat betalar ersättning för olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar som drabbat statsanställda.

31. Tryggande av energiförsörjningen

Ansvarsministerium: ANM

Verksamhetens syften och mål

Tillräcklig anskaffning av el, värme och gas, tillräcklig kapacitet för överföring, distribution och annan infrastruktur samt systemens funktion och återhämtningsförmåga säkerställs. Bränsletillgången tryggas genom att ett brett spektrum av bränslen och anskaffningskällor upprätthålls, genom att anskaffningen av inhemska bränslen främjas och genom försörjningsberedskapslager och beredskapsplanering. Tillgången på energi påverkar alla samhällsfunktioner, och störningar kan äventyra kritiska funktioner och befolkningens välfärd.

Verksamhetsidé

En säker bränsleförsörjning baserar sig på företagens obligatoriska upplagring av importbränslen och på statens säkerhetsupplagring. För att utnyttja lagren behöver vi en fungerande distributions- och transportlogistik. För att trygga den kritiska energiinfrastrukturen säkerställs det att staten äger majoriteten av aktierna i och har bestämmanderätt över innehavaren av stamnätet för el, innehavaren av överföringsnätet för naturgas och det bolag som driver en stor LNG-terminal.

Nätet för överföring och distribution av el är av kritisk betydelse. Produktionen och användningen av energi är geografiskt utspridd, överföringsavstånden är långa och energiöverföringen sker i nätverk som ofta är fysiskt oskyddade och utsatta för snö och stormar. Skadade överförings- och transportförbindelser för energi måste kunna återställas. Elinfrastrukturen och kommunikationsnäten är kraftigt beroende av varandra. Nätbolagen främjar leveranssäkerheten i eldistributionen genom jordkablar i sina medelspanningsnät och genom en utökning av nätverksautomationen och de ringformade förbindelserna. Elnätens styrsystem är automatiserade, och de kan utsättas för cyberhot.

En överbelastningssituation hanteras genom att man låter korta elavbrott cirkulera områdesvis. En omfattande störning i leveransen kan kräva att befogenheter enligt beredskapslagen tas i bruk. Under undantagsförhållanden kan man begränsa eller helt förbjuda användningen av el för andra ändamål än sådana som är nödvändiga för försörjningsberedskapen. En säker kraftförsörjning baserar sig på arrangemang under normala förhållanden, och i stor utsträckning kan man agera med hjälp av dem även i kristider.

Inom fjärrvärmebranschen förbereder man sig på elavbrott och störningar i tillgången på bränslen. Produktionsanläggningarna bör ha tillgång till tillräckliga bränslelager. Användningen av inhemska bränslen förutsätter att det finns en tillräcklig mängd avverkningsutrustning och transportmateriel, att bränsleförsörjningen för den tryggas och att det finns kompetent arbetskraft.

Aktörer

Arbets- och näringsministeriet ansvarar för tryggandet av energiförsörjningen. De praktiska åtgärderna genomförs av företagen inom branschen. Beredskapen styrs genom den verksamhet som bedrivs inom Försörjningsberedskapscentralens och försörjningsberedskapsorganisationens energiförsörjningssektor och inom de pooler som lyder under den. Innehavaren av stamnätet för el Fingrid Oyj och innehavaren av överföringsnätet för gas Gasgrid Finland Oy ansvarar för att överföringssystemen fungerar. Energimyndigheten övervakar el- och naturgasmarknadens funktion samt överföringsnätsverksamheten och beredskapen som en del av den.

Finansministeriet ansvarar för tryggandet av statens aktiemajoritet i och bestämmanderätt över innehavaren av stamnätet för el, innehavaren av överföringsnätet för naturgas och det bolag som driver en stor LNG-terminal. Tullen svarar för tullövervakningen av varor som importeras och exporteras. Säkerhets- och kemikalieverket beviljar tillstånd till och utövar tillsyn över anläggningar som hanterar och upplagar kemikalier samt besiktningsorgan.

32. Säkerställande av tillgången på tjänster som gäller väderförhållanden och andra förhållanden

Ansvarsministerium: KM

Verksamhetens syften och mål

Tillgången på sådana tjänster som gäller väderförhållanden och andra förhållanden och som är nödvändiga med tanke på samhällets säkerhet och funktion säkerställs i störningssituationer och under undantagsförhållanden. Störningsfri produktion av tjänster som gäller väderförhållanden och andra förhållanden stöder i synnerhet framförhållningen och beredskapen för störningssituationer, störningssituations- och lägesbildverksamheten och störningssituationsledningen hos myndigheter, förvaltare av kritisk infrastruktur och andra aktörer inom näringslivet. Internationellt samarbete är en förutsättning för produktion och utveckling av tjänster som gäller väderförhållanden och andra förhållanden.

Verksamhetsidé

Meteorologiska institutet producerar och utvecklar tjänster som gäller väderförhållanden och andra förhållanden och beaktar behoven hos dem som behöver tjänsterna. Skyldigheter som gäller Meteorologiska institutets beredskap ingår i lagstiftningen. I verksamheten ligger tyngdpunkten på att förutse konsekvenserna av förhållanden som orsakar fara och olägenhet. Meteorologiska institutets förmåga att producera tjänster i störningssituationer och under undantagsförhållanden har säkerställts genom planering, förberedelser, beredskap och övningar. Vid behov kan produktionen av tjänster fortsätta genom reservarrangemang.

Varningssystemet för naturolyckor (Luova) är en tjänst för myndigheterna som varnar för sådana naturförhållanden i Finland och utomlands som orsakar fara och olägenhet. Systemet följer med flera olika fenomen och informerar bland annat om kraftiga stormar, översvämningar, rikliga snöfall och solstormar. Dessutom kan Meteorologiska institutet varna för faror i anslutning till väder och andra förhållanden genom varningsmeddelanden och myndighetsmeddelanden. Institutet deltar i internationellt samarbete och informationsutbyte inom sitt verksamhetsområde och följer också internationellt naturfenomen som orsakar fara eller olägenhet.

Aktörer

Kommunikationsministeriet är ansvarigt ministerium. Meteorologiska institutet är ansvarig myndighet. Meteorologiska institutet producerar observations- och forskningsdata om atmosfären och haven samt väder-, havs- och klimattjänster för den allmänna säkerheten och för näringslivets och invånarnas behov. Meteorologiska institutet producerar tjänster som gäller väderförhållanden för att trygga försvaret och för att säkerställa Försvarmaktens övriga verksamhet.

Transport- och kommunikationsverket säkerställer att de frekvenser som behövs har anvisats för användningen av radiosystem för produktion av väderobservations-tjänster. Myndigheterna inom inrikesministeriets och försvarsministeriets förvaltningsområden tryggar vid behov den fysiska infrastrukturens integritet i enlighet med sina uppgifter. Det är i första hand ägarna och aktörerna vid objekten som ansvarar för skyddet av den kritiska infrastrukturen.

I samarbetet kring produktionen av tjänster som gäller väderförhållanden och andra förhållanden deltar också bland annat statsrådets lägescentral, Försvarmakten, inrikesministeriets räddningsavdelning och räddningsverken, Nödcentralverket, Gränsbevakningsväsendet, Finlands miljöcentral och Strålsäkerhetscentralen.

33. Säkerställande av trafiknät och trafiktjänster samt transporter i anslutning till försörjningsberedskapen

Ansvarsministerium: KM, ANM, FM, SHM, IM, FSM

Verksamhetens syften och mål

Syftet är att trygga de trafiknät som samhället behöver, de trafiktjänster som fungerar på marknadsvillkor och de kritiska transporter som krävs för försörjningsberedskapen. Trafiknäten och trafiktjänsterna är en förutsättning för samhällets funktion. Målet är att alla trafikformer ska vara säkra. Transportsystemet stöder Finlands försvar och det internationella försvarssamarbetet.

I beredskapen utnyttjas riskbedömningar och hotmodeller. Beredskapen för störningssituationer och undantagsförhållanden är en del av den normala verksamheten inom området. De kritiska trafiknäten omfattar de centrala knutpunkterna i transportsystemet, såsom hamnar och flygfält samt kritiska leder. De kritiska trafiktjänsterna omfattar bland annat de transporter som är kritiska för befolkningens

försörjning och näringslivet samt pendlingstrafiken och de transporttjänster som samhället producerar. Det är kritiskt för Finlands försörjningsberedskap att sjötransporterna fungerar. Sjötrafiken tryggas också på vintern.

Verksamhetsidé

Beredskapen har genomförts genom att man i lagstiftningen har infört beredskapsskyldigheter för aktörerna inom området i enlighet med samhällets krav på service-nivån. Aktörer som inte har lagstadgade beredskapsskyldigheter säkerställer sin verksamhet på andra grunder. Det är viktigt att den offentliga och den privata sektorn samarbetar i fråga om beredskapen.

Tillräckliga förbindelser och tjänster inom sjöfarten tryggas. Finska staten är beredd att vid behov bevilja statsgaranti för skadeförsäkringar som beviljats av försäkringsanstalter: att träda i återförsäkrarens ställe i situationer där kommersiella försäkringar inte är tillgängliga.

Lagstiftningen utvecklas. Finland deltar i utvecklingen av regleringen och transportsystemet i Europeiska unionen, Nato och andra internationella forum. Internationellt samarbete är viktigt. Transportsystemet är globalt. Den internationella verksamhetsmiljön beaktas i beredskapen. Myndigheterna bereder sig i samarbete över förvaltningsgränserna på att ta i bruk tilläggsbefogenheter och undantagsarrangemang enligt beredskapslagen.

Aktörer

De ansvariga ministerierna omfattar kommunikationsministeriet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, inrikesministeriet och försvarsministeriet. Behöriga myndigheter är bland annat Transport- och kommunikationsverket, Trafikledsverket, Tullen, Gränsbevakningsväsendet och Försvarsmakten. Även närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna) och Försörjningsberedskapscentralen, som lyder under arbets- och näringsministeriet, har en roll i beredskapen och i hanteringen av störningssituationer och krissituationer.

Transport- och kommunikationsverket styr transportsektorn genom anvisningar och föreskrifter. Verket övervakar också att föreskrifterna följs.

Trafikledsverket ansvarar för utvecklingen, planeringen, byggandet och underhållet av statens trafikledsnät och för ordnandet av trafikstyrningen. NTM-centralerna ansvarar för väghållningsuppgifterna inom sina respektive verksamhetsområden under Trafikledsverkets styrning. Trafikledsverket styr NTM-centralernas beredskap inom transportsektorn.

Den permanenta samarbetsgruppen för beredskap och förberedelser inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde utgör stommen i organiseringen av samarbete över förvaltningsgränserna i allvarliga störningssituationer under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden.

Inom finansministeriets förvaltningsområde övervakar Tullen varuflödet in i och ut ur landet. Tullen verkställer nödvändig reglering av utrikeshandeln och bidrar till att säkerställa en störningsfri transportkedja.

I enlighet med uppgift 31 ansvarar arbets- och näringsministeriet för tryggheten av energiförsörjningen. Arbets- och näringsministeriet och Försörjningsberedskapscentralen, som lyder under ministeriet, främjar och stöder beredskapen inom området. Näringslivet och tredje sektorn deltar i beredskapssamarbetet i enlighet med sina roller.

Transporter i anslutning till social- och hälsovårdstjänster hör till social- och hälsovårdsministeriets ansvarsområde. Skoltransporter hör till undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde.

Försäkringsgarantierna för undantagsförhållanden administreras av försäkringsgarantikommissionen för undantagsförhållanden, som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet. Kommissionen bistår ministeriet i frågor som gäller tillämpningen av lagen om försäkringsgaranti för undantagsförhållanden.

Inrikesministeriets förvaltningsområde ansvarar för ordnandet av räddningsverksamheten i anslutning till transportsystemets funktion. Det ansvarar också för övervakningen av personer som passerar de yttre gränserna och för att gränsövergångarna är smidiga.

Försvarsmakten ansvarar för tryggheten av den territoriella integriteten. Gränsbevakningsväsendet deltar i övervakningen och tryggheten av den territoriella integriteten. Genom sin verksamhet i krissituationer säkerställer Försvarsmakten förutsättningarna för användningen av havsrutter.

Myndigheterna inom inrikesministeriets och försvarsministeriets förvaltningsområden tryggar vid behov den fysiska infrastrukturens integritet i enlighet med sina uppgifter. Det är i första hand ägarna och aktörerna vid objekten som ansvarar för skyddet av den kritiska infrastrukturen.

34. Säkerställande av tillgängliga, trygga och funktionssäkra kommunikationsnät och kommunikationstjänster

Ansvarsministerium: KM

Verksamhetens syften och mål

Syftet är att trygga de kommunikationsnät och kommunikationstjänster som samhället behöver. Kontinuiteten i de kritiska kommunikationsfunktionerna tryggas också under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen. I beredskapen utnyttjas riskbedömningar och hotmodeller. Beredskapen för störningssituationer och undantagsförhållanden är en del av den normala verksamheten inom området.

Kritiska kommunikationsnät är till exempel datakommunikationsförbindelser inom landet och till utlandet, mobilnätet, masskommunikationsnät och näten för myndighetskommunikation. Kritiska kommunikationstjänster är bland annat nödsamtal och masskommunikation samt tjänster i myndighetsnäten.

Verksamhetsidé

Beredskapen har genomförts genom att man i lagstiftningen har infört beredskapsskyldigheter för aktörerna inom området i enlighet med samhällets krav på servicenivån. Aktörer som inte har lagstadgade beredskapsskyldigheter säkerställer sin verksamhet på andra grunder. Det är viktigt att den offentliga och den privata sektorn samarbetar i fråga om beredskapen.

Lagstiftningen utvecklas. Finland deltar i utvecklingen av regleringen i Europeiska unionen, Nato och andra internationella forum.

Transport- och kommunikationsverket har tillsatt en arbetsgrupp för störningssituationer. Gruppen har till uppgift att stödja hanteringen av störningssituationer och beredskapen inför dem. Delegationen för nätsäkerhet, som tillsatts av

statsrådet, ska på ett övergripande sätt utvärdera hur den nationella säkerheten förverkligas i kommunikationsnäten. Myndigheterna bereder sig i samarbete över förvaltningsgränserna på att ta i bruk tilläggsbefogenheter och undantagsarrangemang enligt beredskapslagen.

Aktörer

Kommunikationsministeriet är ansvarigt ministerium. Behörig myndighet är Transport- och kommunikationsverket. Transport- och kommunikationsverket styr sektorn genom anvisningar och föreskrifter. Verket övervakar också att föreskrifterna följs. Den permanenta samarbetsgruppen för beredskap och förberedelser inom förvaltningsområdet utgör stommen i organiseringen av samarbete över förvaltningsgränserna i allvarliga störningssituationer under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden. I den samarbetsgrupp för störningssituationer som avses i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) ingår representanter för teleföretag, de nätinnehavare och distributionsnätsinnehavare som avses i elmarknadslagen (588/2013), entreprenörer och andra aktörer vilkas deltagande anses vara ändamålsenligt.

I den delegation för nätsäkerhet som avses i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation finns det representanter för kommunikationsministeriet, inrikesförvaltningen, försvarsförvaltningen, utrikesförvaltningen, arbets- och näringsministeriet och andra förvaltningsområden som är centrala med tanke på säkerheten i kommunikationsnäten samt representanter och intressebevakare för de centrala teleföretagen.

Finansministeriet har en central roll när det gäller att styra förberedelserna, beredskapen och säkerheten i fråga om myndighetsnätens och statsförvaltningens gemensamma IKT-tjänster och tjänsteproduktion. Arbets- och näringsministeriet och Försörjningsberedskapscentralen, som lyder under ministeriet, samt Försörjningsberedskapsorganisationen främjar och stöder beredskapen inom området. Näringslivet och tredje sektorn deltar i beredskapssamarbetet i enlighet med sina roller.

Myndigheterna inom inrikesministeriets och försvarsministeriets förvaltningsområden tryggar vid behov den fysiska infrastrukturens integritet i enlighet med sina uppgifter. Det är i första hand ägarna och aktörerna vid objekten som ansvarar för skyddet av den kritiska infrastrukturen.

35. Upprätthållande av samarbetsmodellen för cybersäkerhet

Ansvarsministerium: KM, övriga ministerier

Verksamhetens syften och mål

Målet med samarbetet är att säkerställa ett aktivt beredskapssamarbete mellan de väsentliga aktörerna i samhället under alla förhållanden. I samarbetet säkerställs förmågan att förutse, förebygga och observera cyberstörningar samt tåligheten för dem och förmågan att återhämta sig från dem. Principerna i den nationella samarbetsmodellen för cybersäkerhet i Finland motsvarar dem i samarbetsmodellen för övergripande säkerhet. Cybersäkerheten beaktas i varje uppgift i denna strategi. Beredskapen inför situationer med cyberstörningar och reaktionerna på dem genomförs i aktivt samarbete med den offentliga sektorn, näringslivet och det civila samhället.

Verksamhetsidé

Beredskapen baserar sig på aktörers skyldigheter, rättigheter och uppgifter som följer av lagstiftningen och på upphandling och samarbetsavtal. I cyberstörningssituationer leder var och en av de behöriga myndigheterna hanteringen av störningssituationen inom ramen för sina uppgifter och befogenheter. De behöriga myndigheterna, samordningen av verksamheten samt stödet fastställs vid behov enligt modellen för krisledning i samhället.

Aktörer

Beredskapen inför situationer med cyberstörningar och reaktionerna på dem genomförs i aktivt samarbete med den offentliga sektorn, näringslivet och det civila samhället. Statens cybersäkerhetsdirektörs byrå vid kommunikationsministeriet ansvarar nationellt för samordningen av utvecklingen, planeringen och beredskapen i fråga om cybersäkerheten och för samordningen av beredskapen hos kritisk informations- och kommunikationsteknisk infrastruktur.

Cybersäkerhetscentret vid Transport- och kommunikationsverket stöder de behöriga myndigheterna med sin sakkunskap och skapar en lägesbild av cybersäkerheten. Centret samlar in och analyserar information om sådana hot mot och kränkningar av informationssäkerheten som sker i Finland och bidrar till att utreda tekniska incidenter som riktas mot Finland. Cybersäkerhetscentret administrerar

grupper för utbyte av information som baserar sig på frivillighet, och dessa grupper bildar ett omfattande nationellt nätverk. Det har en betydande roll i skapandet av en lägesbild av cybersäkerheten inom näringslivet.

Polisen undersöker nätbrott och strävar efter att förebygga dem. Polisen upprätthåller en lägesbild över nätbrotten. Underrättelsemyndigheterna har som uppgift att inhämta information samt analysera och rapportera den till stöd för säkerhetsmyndigheterna och statsledningen. Underrättelseinformationen bidrar till att förutse cyberhot mot Finland och främjar bekämpandet av dem.

Väsentliga samhällsaktörer ska i enlighet med EU:s cybersäkerhetsdirektiv bedöma de risker som hotar säkerheten i de kommunikationsnät och informationssystem som de använder. Aktörerna ska också hantera dessa risker och underrätta de myndigheter som utövar tillsyn över deras verksamhetsområde om betydande incidenter i kommunikationsnät och informationssystem.

De som registrerar och behandlar personuppgifter ska för att säkerställa informationssäkerheten vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder på det sätt som dataskyddslagstiftningen förutsätter. Personuppgiftsincidenter ska anmälas till Dataombudsmannen, som verkar inom justitieministeriets förvaltningsområde och som övervakar bestämmelserna om behandling av personuppgifter.

Aktörerna inom den offentliga förvaltningen är skyldiga att sörja för informationssäkerheten i fråga om sitt informationsmaterial och sina informationssystem i enlighet med lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen. Finansministeriet styr informationshanteringen inom den offentliga förvaltningen.

Samordningsgruppen för cybersäkerhet, som leds av statens cybersäkerhetsdirektör, säkerställer att de nationella ministerier som ansvarar för cybersäkerhet, cyberförsvar och cyberdiplomati och cybersäkerhetsmyndigheterna har en enhetlig strategisk lägesbild av cybersäkerhetsläget, av de händelser som påverkar det och av förändringarna i cybersäkerhetsmiljön. Gruppen säkerställer att myndigheternas och näringslivets lägesbild produceras så att den stöder statsledningens informationsbehov och beslutsfattande.

Myndigheterna inom inrikesministeriets och försvarsministeriets förvaltningsområden tryggar vid behov den fysiska infrastrukturens integritet. I Finland ägs den kritiska infrastrukturen till stor del av företag. Företagen har en avgörande roll i trygghandlet av Finlands cybermiljö.

36. Tryggande av fungerande informationssystem för social- och hälsovården samt tillgång på viktiga produkter

Ansvarsministerium: SHM, ANM, FM

Verksamhetens syften och mål

Verksamheten inom social- och hälsovården är beroende av viktiga produkter inom social- och hälsovården, såsom medicintekniska produkter, läkemedel, medicinskt syre och blodpreparat samt informationssystem som stöder verksamheten. Målet är att trygga kontinuiteten i social- och hälsovårdsservicen, tillgången och tillgängligheten till läkemedel och andra viktiga produkter inom social- och hälsovården samt informationssystemens funktionssäkerhet. Tillräckliga läkemedel och andra produkter inom social- och hälsovården och en ändamålsenlig fördelning av dem under alla förhållanden är av central betydelse när det gäller att upprätthålla befolkningens välfärd och handlingsförmåga.

Verksamhetsidé

Tillgången och tillgängligheten till viktiga produkter inom social- och hälsovården baserar sig på en fungerande global och nationell marknad. Som en del av beredskapen behöver man trygga den finländska marknadens och de logistiska kedjornas funktion och kriställighet. Obligatorisk upplagring av läkemedel bidrar till att trygga tillgången på vissa läkemedel. I beredskapen beaktas det att behovet av produkterna i störningssituationer kan vara betydligt större än förbrukningen under normala förhållanden.

Beredskapen förutsätter att Finland deltar i EU-samarbete och i internationellt samarbete, och den nationella beredskapen kompletteras av EU:s gemensamma beredskapslager. Dessutom upprätthålls beredskapen att vid behov göra kompletterande anskaffningar. När det gäller blodprodukter tryggas bland annat blodgivningskedjans funktion, och donationerna dimensioneras i enlighet med samhällets behov. Beredskapen för cyberstörningar effektiviseras på alla förvaltningsnivåer genom riskhanteringsskyldigheter för en hög cybersäkerhet på nationell nivå och EU-nivå (NIS2). Överföringen av diagnostiska uppgifter och av andra patient- och klientuppgifter, de digitala tjänsterna samt cybersäkerheten hos nätverksansluten social- och hälsovårdsutrustning tryggas. Eftersom tjänster i allt större utsträckning tillhandahålls i hemmet, och med anledning av apoteksverksamheten, sträcker sig hoten till denna del också utanför social- och hälsovårdsenheterna.

I störningssituationer kan man nationellt ingripa i problem med tillgången på läkemedel genom utbyte på apotek inom ramen för apotekens normala verksamhet och genom myndighetsåtgärder, såsom genom att begränsa eller rikta hur läkemedel distribueras, säljs eller överläts till förbrukning och genom att säkerställa tillgången till behövlig myndighetsinformation. I fråga om ovanliga så att säga krisspecifika läkemedelspreparat (såsom vacciner) och medicintekniska produkter som behövs under undantagsförhållanden och i allvarliga störningssituationer kan säkerhetsupplagring på nationell nivå och på EU-nivå behövas, liksom även EU:s mekanismer för gemensam upphandling. För att trygga tillgången på blodprodukter kan man ordna till exempel skräddarsydd rekrytering eller ambulering blodgivningsställen.

Funktionssäkerheten hos informationssystemen och de digitala tjänsterna inom social- och hälsovården bör under alla förhållanden tryggas genom reservarrangemang. Klient- och patientuppgifterna bör finnas tillgängliga. De riksomfattande informationssystemtjänsterna (Kanta-tjänsterna) blir viktigare i krissituationer, om det inte går att komma åt de lokala informationssystemen. Dessutom är bland annat Receptcentret, nationella informationsresurser och andra nationella register, såsom vaccinationsregistret, registret över smittsamma sjukdomar och registret över yrkesutbildade personer, viktiga för funktionssäkerheten inom social- och hälsovården vid alla tidpunkter. Säkerhetsupplagringen och funktionssäkerheten bör tryggas som en del av beredskapen.

Aktörer

Social- och hälsovårdsministeriet leder beredskapen inom social- och hälsovården. För det praktiska beredskapsarbetet ansvarar servicesystemet för social- och hälsovården, det vill säga välfärdsområdena, Helsingfors stad, HUS-sammanslutningen och Ålands hälso- och sjukvård. Andra centrala ministerier är finansministeriet, arbets- och näringsministeriet och kommunikationsministeriet. Behöriga myndigheter är Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet, Institutet för hälsa och välfärd, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Folkpensionsanstalten, Försörjningsberedskapscentralen, regionförvaltningsverken, Tillståndsmyndigheten för användning av social- och hälsovårdsdata Findata, Cybersäkerhetscentret vid Transport- och kommunikationsverket och Finansinspektionen samt på EU-nivå Europeiska kommissionens myndighet för beredskap och insatser vid hälsokriser (HERA) och Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA). Finlands Röda Kors Blodtjänst, som är den enda aktören inom blodförsörjningen i Finland, har en kritisk nationell uppgift. Social- och hälsovårdsministeriet, Institutet för hälsa och välfärd och Folkpensionsanstalten ansvarar tillsammans för Kanta-tjänsternas funktion. De centrala aktörerna inom näringslivet omfattar bland

annat tillverkare och distributörer av förnödenheter, leverantörer av informationssystem samt nationella och internationella intressebevakningsorganisationer inom branschen.

37. Observation och uppföljning av miljöförändringar, förlust av biologisk mångfald och klimatförändringar samt avvärjande av de hot och beredskap för de förändringar som dessa medför

Ansvarsministerium: MM, JSM, övriga ministerier

Verksamhetens syften och mål

Också i störnings- och undantagssituationer upprätthålls beredskapen att upptäcka, följa och förutse miljöförändringar och klimatförändringar samt samhällets beredskap att avvärja de hot och anpassa sig till de förändringar som dessa medför. På grund av miljöförändringarnas gränsöverskridande konsekvenser är detta starkt kopplat till att Finland är med om att ingå och genomföra internationella avtal om bland annat miljö, klimat och biodiversitet.

Verksamhetsidé

På nationell nivå kan miljöhot, såsom klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald, orsaka fara för människor, åstadkomma betydande egendoms- och miljöskador samt försämra förutsättningarna för ekonomisk verksamhet. Fungerande observations- och uppföljningssystem gör det möjligt att upptäcka och förutse skadliga miljöförändringar och klimatförändringar så att deras negativa effekter kan förebyggas och de skador som orsakas kan åtgärdas så snabbt som möjligt.

Miljöövervakningen och dess dataregister samt väderobservationsnätverket upprätthålls och utvecklas bland annat med hjälp av nya metoder baserade på satelliter och artificiell intelligens. Genom övervakningen förbereder man sig också på att upptäcka och hantera miljöolyckor. Med hjälp av uppgifter från övervakningen kan man till exempel snabbt modellera konsekvenserna för miljön när miljöolyckor inträffar. Väderobservationer och klimatmodeller utnyttjas för att följa hur klimatet förändras och bedöma kommande förändringar. Utifrån övervakningen

och bedömningarna utvecklas åtgärder för att minska de risker som förändringarna i omgivningen medför vid genomförandet av andra strategiska uppgifter inom olika förvaltningsområden.

Finland fortsätter att delta i det internationella miljö-, klimat- och biodiversitetssamarbetet. Likaså fortsätter det internationella samarbetet för att förbättra Östersjöns tillstånd och få kontroll över andra pågående skadliga miljöförändringar.

Aktörer

Miljöministeriet ansvarar för den allmänna styrningen av miljöövervakningen och för utvecklingen av den och ansvarar även för den allmänna styrningen av beredskapen för miljöförändringar tillsammans med andra förvaltningsområden. Jord- och skogsbruksministeriet ansvarar för samordningen av den nationella anpassningen till klimatförändringarna. Dessutom ansvarar alla ministerier inom sitt förvaltningsområde för beredskapen inför klimatrisker och anpassningen till klimatförändringarna.

Statliga myndigheter övervakar miljön inom sina respektive områden. Regionförvaltningen svarar för att övervakningen i fråga om vatten, luft, jord och organismer organiseras och genomförs regionalt. Kommunerna sköter miljöövervakningen inom sina respektive områden.

Finlands miljöcentral övervakar och bedömer miljöns tillstånd och belastningen på miljön, studerar miljöförändringarna och orsakerna till dem samt utvecklar metoder för att förebygga skadliga miljöförändringar. Naturresursinstitutet undersöker hur en hållbar användning av naturresurser kan främjas så att naturmiljön skadas så lite som möjligt. Naturresursinstitutet utvecklar också kontinuerligt nya metoder för förnyelse av naturresurser. Naturresursinstitutet tryggar dessutom den nationella energiförsörjningen genom att producera information om tillgången till biomassa för energianvändning i Finland samt följer och förutser med hjälp av Finlands skogscentral förekomsten och spridningen av växtsjukdomar och skadedjur som orsakar skogsskador. De producerar information för att bromsa och stoppa förlusten av biologisk mångfald och skapar nya verksamhetsmodeller för näringar som baserar sig på naturresurser.

Livsmedelsverket upprätthåller beredskapsplaner med tanke på farliga växtskadegörare och ansvarar för åtgärderna för bekämpning av dem. Meteorologiska institutet, som hör till kommunikationsministeriets förvaltningsområde, ansvarar för väderobservationer, för övervakningen av hur klimatförändringarna framskrider och för scenarier för det framtida klimatet. Forskningsinstitutet producerar information

om stävjandet av och anpassningen till klimatförändringarna. Strålsäkerhetscentralen ansvarar för observation och uppföljning av strålningsituationen i miljön. Forskningsinstitutet och Strålsäkerhetscentralen deltar som experter i det internationella samarbetet.

38. Tryggande av avfallshanteringen

Ansvarsministerium: MM

Verksamhetens syften och mål

Syftet med tryggandet av avfallshanteringen är att säkerställa en funktionssäker avfallshantering, en tillräcklig avfallshanteringskapacitet och en så störningsfri verksamhet som möjligt i störningssituationer samt att främja och upprätthålla beredskapen i anslutning till detta. Genom beredskapsåtgärder säkerställs det att avfallshanteringen i olika störningssituationer fungerar så störningsfritt som möjligt och att insamlingen, transporten och behandlingen av avfall av exceptionell art eller mängd kan ordnas på ett kontrollerat och planmässigt sätt med beaktande av miljö- och hälsosäkerheten. Dessutom främjas förmågan till återhämtning från hot genom att man på förhand planerar var avfallet ska deponeras och genom att man upprätthåller beredskapen att ordna alternativ kapacitet för insamling, transport och behandling av avfall. Dessutom främjas förmågan till återhämtning från hot genom att man främjar materialkretsloppet och den cirkulära ekonomin.

Verksamhetsidé

Miljöministeriet ansvarar för den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen av avfallshanteringen. Dessutom ansvarar ministeriet bland annat för beredningen av lagstiftning om ordnande av avfallshanteringen i störningssituationer. Genom reglering om avfallshanteringen i störningssituationer kommer man att bereda sig bland annat på att ordna avfallshanteringen vid exceptionellt stora oljeskador eller andra kemikalieskador, strålningsolyckor, kärnkraftsolyckor och djursjukdomsepidemier, där avfallets mängd eller art äventyrar människors hälsa, miljön eller avfallshanteringens funktionssäkerhet. Dessutom är avsikten att i regleringen ta in bestämmelser om hanteringen av kommunalt avfall i störningssituationer.

Genom regleringen preciseras myndigheternas befogenheter och ansvar, så att verksamheten i störningssituationer löper smidigt. En tillräcklig beredskapsnivå säkerställs genom att man på förhand planerar var avfall från olyckor ska deponeras och upprätthåller beredskapen att ordna alternativ kapacitet för insamling, transport och behandling av avfall till exempel genom att utnyttja avtalsbaserad beredskap. Genom att göra det möjligt att avvika från det normala miljötillståndsförfarandet eller andra tillståndsförfaranden i störningssituationer säkerställer man att det är möjligt att reagera så flexibelt och snabbt som möjligt för att ta emot och behandla avfall som uppkommer i störningssituationer.

Man tryggar materialåtervinningsanläggningarnas verksamhet i syfte att bevara produktionen av gödselmedel och andra råvaror. Dessutom stöder miljöministeriet sitt förvaltningsområdes deltagande i försörjningsberedskapsorganisationens arbete. Samarbetet mellan myndigheter och företag är effektivt och proaktivt.

Aktörer

Miljöministeriet är ansvarigt ministerium. Bland aktörerna inom den offentliga sektorn har bland annat NTM-centralernas (i fortsättningen det riksomfattande tillstånds- och tillsynsverkets) och kommunernas miljömyndigheter, hälsoskyddsmyndigheter, miljö- och hälsoskyddsmyndigheter och avfallshanteringsmyndigheter samt social- och hälsovårdsministeriet en viktig roll. För att avfallshanteringen ska kunna tryggas i störningssituationer kan det dessutom från fall till fall krävas samarbete där till exempel djurhälsomyndigheterna, miljömyndigheterna, säkerhets- och kemikaliemyndigheterna, de myndigheter som ansvarar för strål- och kärnsäkerheten, hälso- och sjukvårdsmyndigheterna, räddningsväsendet, kommunerna samt privata och kommunala avfallshanteringsföretag deltar. Avfallshanteringspoolen, som verkar inom försörjningsberedskapsorganisationen, har en central roll när det gäller att säkerställa försörjningsberedskapen inom avfallssektorn i störningssituationer av olika grad.

39. Tryggande av byggandet

Ansvarsministerium: MM

Verksamhetens syften och mål

Tryggandet av byggresurserna innebär att man riktar byggresurser till nödvändigt byggande under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen och i störningssituationer under normala förhållanden. Covid-19-pandemin visade att det finns behov av att säkerställa att byggprodukterna räcker till också i andra situationer än vid väpnade angrepp eller hot om sådana. I framtiden kan det vara viktigt med beredskap till exempel på grund av översvämningskador orsakade av klimatförändringarna.

Verksamhetsidé

Nödvändigt byggande omfattar Försvarmaktens projekt samt de byggnadsarbeten som krävs för att skydda befolkningen och för att trygga social- och hälsovården och säkerheten. Nödvändigt byggande omfattar också tryggande av trafik- och kommunikationsförbindelserna samt de byggnadsarbeten som energiförsörjningen och upprätthållandet av vatten- och avloppsnäten förutsätter. Det kan också handla om slutförande av pågående projekt och om brådskande reparationsarbeten.

Man bereder sig på sådant byggande som det militära försvaret förutsätter genom de arrangemang för beredskapsbyggande som upprätthålls av Försvarmaktens logistikverk. Beredskapsbyggande är byggande som baserar sig på Försvarmaktens behov under undantagsförhållanden eller beredskap för sådant byggande. Syftet med beredskapsbyggandet är att bidra till att säkerställa att Försvarmakten kan sätta sitt försvarssystem i funktion innan en militär kris börjar samt att trygga förutsättningarna för att det fungerar vid krigshandlingar. De byggarresurser som behövs vid beredskapsbyggande och deras prestationsförmåga säkerställs genom att partnerskaps-, säkerhets- och intentionsavtal ingås med företag med ansvar för ett visst område (områdesbyggande). Utöver områdesbyggandet kräver omfattande beredskapsbyggande en betydande del av kapaciteten för infrastrukturbyggen i Finland. Tillgången till det material som behövs vid byggandet säkerställs genom ramavtal eller andra upphandlingskontrakt med de företag som producerar eller levererar materialen och genom avtal om produktionsreserveringar. Arrangemangen för beredskapsbyggande används inte vid byggande under normala förhållanden, om det inte direkt hänför sig till övning i eller utveckling av att upprätthålla beredskapsbyggandet.

Inom byggnadsberedskapen bör tryggheten av samhällets kritiska infrastruktur beaktas bättre än tidigare. Tillgången till och användbarheten hos byggresurser, material och kompetens bör säkerställas särskilt vid militära konflikter och i allvarliga störningssituationer under normala förhållanden.

När byggandet regleras avbryts byggprojekten. Pågående projekt kan fortsätta om de beviljas tillstånd för det. Nya projekt kräver tillstånd att inleda byggande. Tillstånd beviljas i första hand för nödvändigt byggande.

Vid reglering av byggprodukter får en näringsidkare som säljer byggprodukter sälja eller annars överlåta byggprodukter endast mot inköpstillstånd. Inköpstillstånd behövs inte när byggprodukter säljs eller överläts till parti- eller detaljhandeln eller Försvarsmaktens projekt eller för anskaffning av byggprodukter från utlandet. Tillstånd att köpa byggprodukter beviljas av byggnadstillsynsmyndigheten i den kommun inom vars område projektet huvudsakligen genomförs.

Aktörer

Miljöministeriet följer hur störnings- och undantagssituationer påverkar byggandet. Aktörer inom byggbranschen är bland annat Försvarsmakten, Försörjningsberedskapscentralen samt byggnadspoolen och dess regionkommittéer. Under undantagsförhållanden inrättas en delegation för byggnadsproduktion med företrädare för byggnadsindustrin, byggherrarna och den offentliga sektorn. Delegationens uppgift är att följa hur byggnadsbehovet och byggandets produktionsfaktorer utvecklas. Delegationen lägger vid behov fram förslag för miljöministeriet om införande av regleringsfullmakter och om upphörande av regleringen. Medan byggandet är reglerat beviljas tillstånd att inleda eller fortsätta byggande av den kommunala byggnadstillsynsmyndigheten. Inlednings- och fortsättningstillstånd för byggprojekt som binder betydande resurser regionalt beviljas dock av NTM-centralen (efter reformen Tillstånds- och tillsynsverket) och för projekt som är betydande på riksnivå av miljöministeriet. Genom förordning av statsrådet definieras det vilka projekt som är betydande regionalt eller på riksnivå.

40. Tryggande av boendet

Ansvarsministerium: MM

Verksamhetens syften och mål

Med tryggande av boendet avses reglering av bostadsbeståndets användning i enlighet med befogenheterna enligt beredskapslagen och beredskap för detta. Syftet är att trygga boendet under undantagsförhållanden där ett stort antal människor måste förflyttas från en ort till en annan. Man kan bli tvungen att reglera bostadsbeståndets användning i enlighet med beredskapslagen i en situation där ett stort antal människor måste bosätta sig någon annanstans till exempel på grund av att de områden där de bor har blivit obebodliga och farliga. Det blir aktuellt att trygga boendet om befolkningen är tillfälligt inkvarterad och det visar sig att de inte kan återvända till sin hemtrakt. Tryggandet av boendet är viktigt med tanke på befolkningens handlingsförmåga, säkerhet och välbefinnande.

Verksamhetsidé

Enligt grundlagen ska det allmänna främja vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende. Under normala förhållanden kan tryggandet av boendet främjas genom bostadspolitik som främjar en balanserad bostadsmarknad och en tillräcklig och högklassig bostadsproduktion och som förebygger bostadslöshet. Miljöministeriet har till uppgift att utveckla bostadsförhållandena. I störningssituationer och under undantagsförhållanden kan tryggandet av boendet främjas genom olika stöd- eller bidragssystem.

Beredskapen att reglera bostadsbeståndet under undantagsförhållanden genomförs genom myndigheternas beredskapsplaner och genom regelbundna övningar inför undantagsförhållanden. I 7 kap. i beredskapslagen föreskrivs det om reglering av bostadsbeståndets användning under undantagsförhållanden. I första hand ordnar invånarna sitt boende själva också i störningssituationer och under undantagsförhållanden, och myndighetsåtgärder eller stödåtgärder vidtas endast i den mån de är nödvändiga. För tryggande av boendet kan användningen av bostadsbeståndet regleras under ett väpnat angrepp eller hot om ett sådant samt under de förhållanden som råder efter en synnerligen allvarlig storolycka. Regleringen av bostadsbeståndets användning har tre nivåer för anvisande av hyresgäst:

- 1) bostäder som hyrs ut anmäls till den myndighet som reglerar bostadsbeståndet,
- 2) sådana bostadslägenheter och andra lokaler som lämpar sig som bostäder som

är eller blir lediga anmäls till regleringsmyndigheten och 3) extra rum anmäls. Dessutom kan maximibeloppet av hyreshöjningar och uppsägningen av hyresavtal regleras genom förordning.

Aktörer

Miljöministeriet är ansvarigt ministerium, eftersom det hör till miljöministeriets uppgifter att utveckla bostadsförhållandena. Miljöministeriet styr i störningssituationer och under undantagsförhållanden genomförandet av åtgärder som påverkar bostadsmarknaden och som behövs för regleringen av bostadsbeståndet samt följer konsekvenserna för bostadsmarknaden och bostadsbyggandet. Under undantagsförhållanden utser kommunen något av sina organ att sköta uppgifter som gäller reglering av bostadsbeståndet, eller också inrättar den en regleringsmyndighet för bostadsbeståndet.

I störningssituationer och under undantagsförhållanden är det viktigt med ett omfattande samarbete mellan myndigheter och andra centrala aktörer, såsom den privata sektorn och tredje sektorn. I störningssituationer och under undantagsförhållanden kan aktörer på bostadsmarknaden och organisationer som företräder dem producera bostadsmarknadsinformation och bistå med att organisera verksamheten.

41. Tryggande av vattentjänsterna

Ansvarsministerium: JSM, SHM, MM

Verksamhetens syften och mål

Vattentjänsterna är nödvändighetstjänster. Syftet är att säkerställa tillgången till rent hushållsvatten samt en avloppsvattenhantering som är ändamålsenlig med tanke på hälsan och miljöskyddet. Detta förutsätter god förvaltning av vattenresurserna, tryggande av råvattenkällorna, långsiktig hantering av vattentjänsternas funktionsförmåga och egendom, offentligt ägande samt strukturomvandling inom sektorn. Den infrastruktur som vattentjänstverken och vattentjänstnäten utgör är kritisk med tanke på samhällets funktion, och andra vitala funktioner, såsom hälso- och sjukvården, livsmedelsförsörjningen och räddningsväsendet, är beroende av vattentjänsterna. Målet är att vattentjänsterna ska ordnas störningsfritt och funktionssäkert i alla situationer. Detta förutsätter beredskap för plötsliga störningssituationer, skadlig påverkan i den fysiska miljön och cybermiljön samt extrema

väderhändelser, som ökar på grund av klimatförändringarna. Dessutom behöver man trygga tillgången till de nyttigheter och tjänster som är nödvändiga för vattentjänsterna, liksom även det internationella samarbetet.

Verksamhetsidé

Vattentjänsterna tryggas genom vattentjänstverkens och myndigheternas gemensamma beredskaps- och responsåtgärder. Tryggandet av hushållsvattnets kvalitet baserar sig på beredskap och riskhantering, som syftar till att minimera de effekter som försämrar hushållsvattnets kvalitet i störningssituationer. Riskhanteringsplanen för hushållsvattnets produktionskedja uppdateras regelbundet i enlighet med särskilt fastställda grunder. Vattentjänstverken måste hantera riskerna under hela vattenproduktionskedjan från det att råvattnet bildas till det att hushållsvattnet levereras. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska upprätta en aktuell plan för störningssituationer för samordning av myndigheternas och vattentjänstverkens verksamhet i syfte att begränsa konsekvenserna av störningar som påverkar hushållsvattnets kvalitet och inleda återhämtningen efter störningen.

Vattentjänstverken ansvarar i störningssituationer under normala förhållanden för tillgången till vattentjänster för de fastigheter som anslutits till deras nätverk. För att trygga tjänsterna ska verken samarbeta, upprätthålla en aktuell plan för beredskap för störningssituationer och vidta de åtgärder enligt planen som behövs. Genom åtgärderna förebygger man att störningen orsakar vattentjänstverkets kunder olägenhet eller minskar den olägenhet som orsakas. Ett miljötillståndspliktigt reningsverk ska upprätta en beredskapsplan med instruktioner som baserar sig på riskbedömning samt öva åtgärder för störningssituationer. Vattentjänstverken ansvarar för egendomsförvaltningen, den kritiska infrastrukturens skick och informationssäkerheten i sin verksamhet.

Aktörer

Ansvariga ministerier är jord- och skogsbruksministeriet i fråga om det allmänna ordnandet av vattentjänsterna, social- och hälsovårdsministeriet i fråga om hushållsvattnets kvalitet och miljöministeriet i fråga om rening av avloppsvatten. NTM-centralen i Södra Savolax ansvarar för tillsynen över beredskapsplaneringen enligt lagen om vattentjänster. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården utarbetar en plan för tryggnad av hushållsvattnets kvalitet vid olyckor och i andra motsvarande störningssituationer. De kommunala hälsoskyddsmyndigheterna övervakar hushållsvattnets kvalitet och utarbetandet av en riskbedömning för hushållsvattnet. NTM-centralerna utövar tillsyn över verksamheten vid miljötillståndspliktiga reningsverk, och de kommunala miljövårdsmyndigheterna

utöver tillsyn över behandlingen av avloppsvatten vid enskilda fastigheter. Kommunen ansvarar för utvecklandet av vattentjänsterna, och vattentjänstverken ansvarar för ordnandet av tjänsterna. För utredningen av vattenburna epidemier och samordningen av åtgärder för att hantera epidemier ansvarar en kollegial utredningsarbetsgrupp utsedd av kommunen. Vattentjänstpoolen, som verkar inom försörjningsberedskapsorganisationen, samordnar försörjningsberedskapen inom vattentjänsterna.

42. Hantering av riskerna i anslutning till översvämningar och torka samt säkerställande av dammsäkerheten

Ansvarsministerium: JSM

Verksamhetens syften och mål

Målet med hanteringen av riskerna i anslutning till översvämningar och torka är att minska översvämningarna, förebygga och lindra förlusterna till följd av översvämningar och torka samt främja beredskapen. Dammar är infrastruktur som är kritisk med tanke på samhällets funktion och de används bland annat för produktion av vattenkraft, för uttag av vatten, som översvämningsskydd och inom gruvindustrin. Syftet med dammsäkerhetsverksamheten är att säkerställa tillsynen i alla faser av dammarnas livscykel och att förebygga att olyckor inträffar på grund av dammar, det vill säga hindra dammar från att brista.

Verksamhetsidé

Beredskapen för översvämningssrisker styrs av lagen om hantering av översvämningssrisker och statsrådets förordning om hantering av översvämningssrisker, utifrån vilka man gör en omfattande bedömning på riksnivå av översvämningssriskerna, utarbetar kartor över översvämningshotade områden och över översvämningssrisker i områden där risken identifierats och gör upp planer för hantering av översvämningssrisker. Hanteringsplanerna innehåller åtgärder för att minska och förebygga riskerna samt åtgärder vid översvämningar. NTM-centralerna främjar åtgärderna för hantering av riskerna i anslutning till översvämningar och torka inom sina områden. Riskbedömningarna, kartorna och planerna ska ses över minst en gång vart sjätte år och alltid när det behövs. Finlands miljöcentral och Meteorologiska institutets gemensamma tjänst Översvämningsscentralen förutspår och

varnar för översvämningar och torrperioder med hjälp av väderprognoser, hydrologisk uppföljningsinformation och ett hydrologiskt modellsystem. Räddningsverken och kommunerna har dessutom mer detaljerade planer för verksamheten vid översvämningar.

Myndighetsuppgifterna inom dammsäkerheten baserar sig på dammsäkerhetslagen och statsrådets förordning om dammsäkerhet, som bland annat innehåller bestämmelser om planering, anläggande, underhåll och drift av dammar, beredskap för olyckor samt tillsyn över dammsäkerheten. Dammsäkerhetslagen och förordningen om dammsäkerhet tillämpas på alla dammar: dammar i vattendrag, översvämningvallar, avfallsdammar och gruvdammar. Tillsynen och skyldigheterna gäller den skaderisk som dammarna medför.

Dammägarna ansvarar för dammarnas skick och säkerhet. På basis av skaderisken ska dammägaren för klass 1-dammar och andra dammar som dammsäkerhetsmyndigheten bestämmer göra riskutredningar och säkerhetsprogram om åtgärder vid olyckor och störningar. Dessutom ska ägaren göra upp kontrollprogram för alla klassificerade dammar. Räddningsmyndigheten utarbetar räddningsplaner för de dammar där myndigheten anser att det behövs med tanke på räddningsväsendet. Dammägaren ansvarar för att begränsa de skador som en störningssituation i dammen orsakar, lämna behövliga uppgifter och göra behövliga anmälningar till räddningsmyndigheten och tillsynsmyndigheten. Utöver dammsäkerhetslagen och förordningen om dammsäkerhet har det utarbetats en dammsäkerhetsguide.

Aktörer

Jord- och skogsbruksministeriet är ansvarigt ministerium. Dammsäkerheten övervakas av dammsäkerhetsmyndigheten, NTM-centralen i Kajanaland. Dammägarna ansvarar för säkerheten i fråga om sina dammar. Fastighetsägarna och invånarna på fastigheten ansvarar själva för beredskapen inför översvämningar och torka. NTM-centralen sörjer för samarbetet mellan myndigheterna och styr åtgärderna i vattendragen samt följer vattenläget tillsammans med Översvämningcentralen. Räddningsverket är allmän ledare i översvämningssituationer, om det är fråga om räddningsverksamhet där myndigheter inom flera sektorer deltar.

43. Tryggande av tillgången på arbetskraft

Ansvarsministerium: ANM

Verksamhetens syften och mål

Man förbereder sig på att styra arbetskraften och vid behov tilläggsarbetskraft för att se till att den offentliga förvaltningen, försvaret, sektorer i anslutning till befolkningens grundtrygghet och företag som är vitala för samhällets funktion har tillräckligt med kompetent arbetskraft. Tryggad tillgång på arbetskraft stöder försörjningsberedskapen. Inom yrkesutbildningen och på högskolenivå säkerställs det att kompetensbehoven i anslutning till försörjningsberedskapen och inom andra kritiska sektorer tillgodoses i tillräcklig utsträckning.

Verksamhetsidé

Det moderna samhället baserar sig i allt högre grad på elektroniska miljöer. Detta ökar kraftigt betydelsen och behovet av special- och expertkompetens, inklusive en definition av behoven, vilket framhävs framför allt i störningssituationer och under undantagsförhållanden. Målet är att först reglera användningen av personalresurser (arbetskraft) genom normal arbetsförmedling, även under undantagsförhållanden. I de situationer som beredskapslagen definierar som undantagsförhållanden kan man även ta i bruk arbetsförmedlingstvång, begränsning av uppsägningsrätten samt allmän arbetsplikt för att styra arbetskraften.

För att trygga samhällets vitala funktioner i störningssituationer och kriser är det viktigt att alla förvaltningsområden och alla företag och andra aktörer som är kritiska med tanke på samhällets funktionsförmåga som en del av sin beredskap säkerställer tillgången på arbetskraft för sina nyckeluppgifter genom att göra personreserveringar i enlighet med värnpliktslagen (så kallade VAP-reserveringar). Bedömningen av utbildningsbehoven och prognostiseringen av arbetskrafts- och kompetensbehoven beaktas som en kontinuerlig beredskapsåtgärd som överskrider förvaltningsgränserna. Möjligheten att använda civiltjänstgörare för att skapa övergripande säkerhet utvecklas. Tryggandet av tillgången på utländsk säsongsarbetskraft och dess ställning utvecklas genom en reform av lagstiftningen om säsongsarbete.

Aktörer

Arbets- och näringsministeriet samordnar myndigheternas samarbete vid värvning och styrning av arbetskraft för att trygga samhällets vitala funktioner. Inom centralförvaltningen är viktiga partner för arbets- och näringsministeriet bland annat social- och hälsovårdsministeriet när det gäller information i anslutning till hälso- och sjukvårdspersonal och undervisnings- och kulturministeriet när det gäller prognostisering av kompetens- och utbildningsbehov, men också andra ministerier med tanke på försörjningsberedskapen. Andra samarbetspartner är till exempel Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, Utbildningsstyrelsen, Statistikcentralen samt centrala näringslivs- och företagargorganisationer. Regionalt och lokalt ansvarar närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna), närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter (utvecklings- och förvaltningscentret) samt arbets- och näringsbyråerna för arbetskraftsservicen.

Under undantagsförhållanden stöder sig verksamhetsmodellen vid behov på användning av tilläggsbefogenheter enligt beredskapslagen. Om situationen så kräver kan arbets- och näringsministeriet inrätta ett arbetspliktsregister i samarbete med utvecklings- och förvaltningscentret. Registret används i synnerhet av arbetskraftsmyndigheterna i regionerna, som är förtrogna med läget inom produktionssektorn och servicesektorn i respektive region och har erfarenhet av arbetsförmedling och organisering av arbetskraftsservicen.

Vid ingången av 2025 får kommunerna och deras samarbetsområden (sysselsättningsområden) ansvaret för att ordna arbetskraftsservice. Den statliga regionförvaltningsreformen påverkar också myndighetsaktörerna och olika aktörers befogenheter.

44. Tryggande av vital industri- och tjänsteproduktion

Ansvarsministerium: ANM

Verksamhetens syften och mål

Målet med den kritiska industri- och tjänsteproduktionen är att producera nyttigheter och tjänster för att trygga samhällets vitala funktioner. Viktiga med tanke på beredskapen och försörjningsberedskapen är nödvändig produktion och distribution, fungerande infrastruktur, exportindustrins verksamhetsbetingelser, förmåga att underhålla och reparera Försvarsmaktens material och system,

säkerhetsupplagring av de mest kritiska råvarorna, komponenterna och andra produktionsinsatser och säkerställande av importkanaler, partnerskap mellan den offentliga och den privata sektorn samt internationellt ekonomiskt samarbete. Under förhållanden enligt beredskapslagen framhävs vikten av att definiera vilka åtgärder som ska prioriteras, är mest brådskande eller på annat sätt är viktigast samt i sista hand regleringsmekanismerna.

Verksamhetsidé

Beredskapen och riskhanteringen i samband med den baserar sig på lagstiftning, avtal och företagens egen verksamhet. Statliga myndigheter och affärsverk samt kommunerna har en lagstadgad skyldighet att säkerställa att deras uppgifter sköts så störningsfritt som möjligt i störningssituationer under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden. Beredskapen hos företagen inom tillverkningsindustrin baserar sig i första hand på deras egen riskhantering utifrån affärsverksamheten och på frivilligt deltagande i försörjningsberedskapsorganisationens poolarbete. Inom de centrala sektorerna förutsätter EU-regleringen många olika åtgärder för hantering av säkerhetsrisker, och vissa företag, bland annat inom försvarsindustrin, har dessutom olika avtalsarrangemang med Försvarsmakten. Poolernas verksamhet baserar sig på poolavtal mellan branschorganisationer inom olika sektorer och Försörjningsberedskapscentralen. Poolavtalen innehåller inga juridiskt bindande skyldigheter för enskilda företag. Den avtalsbaserade beredskapen kompletteras av lagstadgad obligatorisk upplagring av vissa kritiska nyttigheter (varor, material).

I störningssituationer ligger det i samhällets intresse att säkerställa verksamheten i företag och nätverk som är viktiga för försörjningsberedskapen. Funktionernas inbördes beroende framhävs i ett nätverkande samhälle. Tillgången på viktiga mineralråvaror bör tryggas och yrkesskickligheten inom mineralsektorn upprätthållas. EU:s förordning om säkra och hållbara leveranskedjor för kritiska råvaror innehåller vissa åtgärder som främjar den beredskap som medlemsstaterna och företagen inom deras territorier har för störningar i leveranskedjorna för råvaror, till exempel genom att öka medvetenheten om riskerna i anslutning till leveranskedjorna. En betydande del av försörjningsberedskapsarbetet inom den kritiska produktionen består i att utveckla företagets kontinuitetshantering. Det finns säkerhets- och skyddsupplag med vissa viktiga råvaror och produkter.

Det är viktigt att intensifiera kontakterna mellan de centrala aktörerna samt att sammanställa och upprätthålla en centraliserad lägesbild inom de gränser som konkurrenslagstiftningen möjliggör. Försörjningsberedskapscentralen behandlar vid sina regelbundna uppdateringar av lägesbilden vid behov också riskerna i anslutning

till störningar i leveransen av råvaror och andra nyttigheter. Åtgärderna i störningssituationer kan så långt det är möjligt genomföras på marknadsvillkor inom försörjningsberedskapsorganisationen genom att aktörerna och experterna inom branschen samt myndigheterna sinsemellan försöker hitta den mest optimala lösningen med beaktande av helheten. I de svåraste och långvarigaste situationerna styrs importen och exporten av råvaror och användningen av råvaror inom industri i enlighet med bestämmelserna i beredskapslagen.

Aktörer

När det gäller kritisk produktion styrs och samordnas beredskapen av ministerierna, Försörjningsberedskapscentralen samt försörjningsberedskapsorganisationens industrisektor och industripooler. Utvecklandet av försörjningsberedskapen och samordningen av beredskapsåtgärderna ankommer på arbets- och näringsministeriet. Varje ministerium utvecklar försörjningsberedskapen inom sitt eget ansvarsområde. Poolerna inom försörjningsberedskapsorganisationen styr och stöder beredskapen hos företag och verksamhetsställen inom den egna branschen, främjar samarbetet mellan företag och myndigheter, tar fram och upprätthåller information om de företag inom poolens verksamhetsområde som är kritiska med tanke på försörjningsberedskapen samt ordnar övningar och kurser med anknytning till beredskap. Tullen verkställer den reglering av godstransporter och varor inom utrikeshandel som behövs tillsammans med andra ansvariga myndigheter och företag. Arbets- och näringsministeriet samt närings-, trafik- och miljöcentralerna ansvarar för de särskilda uppgifter under undantagsförhållanden som föreskrivs för dem i anslutning till säkerställandet av produktionen och distributionen av nyttigheter.

45. Tryggande av livsmedels- och dagligvaruförsörjningen

Ansvarsministerium: JSM, ANM, SHM, UM, FM

Verksamhetens syften och mål

Genom att trygga livsmedelsförsörjningen säkerställer man befolkningens tillgång till föda samt födans kvalitet och säkerhet. Med livsmedelsförsörjning avses den helhet som utgörs av primärproduktionen, livsmedels- och foderindustrin, måltidsservicen samt dagligvaruhandeln och distributionen. I alla säkerhetssituationer säkerställs tillgången på livsmedel och vissa andra basförnödenheter som är viktiga för befolkningens välfärd samt kontinuerliga verksamhetsförutsättningar för

massbespisning. Störningsfri import och export är en del av tryggheten av livsmedelsförsörjningen. Fiskerihushållningens verksamhetsbetingelser tryggas genom ett hållbart nyttjande och en hållbar vård av fiskresurserna beaktas.

Verksamhetsidé

Livsmedelsförsörjningen får hjälp att anpassa sig till de föränderliga förhållandena till följd av klimatförändringarna. Produktionssystemens kristalloghet utvecklas bland annat genom utnyttjande av förnybara och återvinningsbara produktionsinsatser. Kontinuiteten i produktionen tryggas genom säkerhetsupplagring och genom att tillgången på de kritiska utländska produktionsinsatser och livsmedelskontaktmaterial som behövs i produktionen säkerställs samt genom att det säkerställs att arbetskraften kan resa in i landet. Säkerhetsupplagringen granskas med tanke på hotbilderna och marknadsförhållandena. EU:s jordbrukspolitik påverkas så att den gemensamma jordbrukspolitiken och de nationella åtgärderna ger ekonomiska verksamhetsförutsättningar i de nordliga förhållandena för att trygga en tillräcklig självförsörjande produktion överallt i Finland. Genom att utveckla hela livsmedelsförsörjningens lönsamhet, funktionssäkerhet och kontinuitetshantering säkerställs tillgången på livsmedel i alla situationer. Beställnings- och leveranskedjorna säkerställs (inklusive utrikeshandeln) i samarbete med myndigheterna och näringslivet. Konsekvenserna för livsmedelsförsörjningen bedöms i det samhälleliga beslutsfattandet, såsom planläggningen, upprätthållandet av landsbygdsområdenas livskraft och de lagstadgade kraven. Befolkningens egen beredskap utvecklas. Genom beredskapsarrangemang under normala förhållanden skapas förutsättningar inför undantagsförhållanden.

Dagligvaruförsörjningen baserar sig på en fungerande marknad, en inhemsk primärproduktion och livsmedelsindustri och dess förädlingskapacitet samt livsmedelslogistikens och handelns funktionsförmåga. Det centrala är att marknaden, logistiken, betalningssystemen, informationssystemen, dataförbindelserna samt el- och vattendistributionen fungerar. Inom livsmedelsförsörjningen tryggar myndigheterna i samarbete med aktörer inom näringslivet och handeln inom ramen för EU:s konkurrensrätt marknaden verksamhetsförutsättningar, resursanvändningen och aktörernas styrning i alla säkerhetssituationer. Det primära tillvägagångssättet är aktörsorienterad beredskap, skapande av en centraliserad lägesbild och ett nära samarbete bland annat mellan EU och gränsstaterna samt genom internationellt myndighetssamarbete.

Tryggheten av primärproduktionens kontinuitet, livsmedels- och foderindustrins fokus på tillverkning av de viktigaste basvarorna samt en samordnad styrning av användningen av råvaror och distributionen av varor är metoder för att anpassa sig

till eventuella situationer med krympande resurser. Staten, kommunerna och välfärdsområdena tryggar kontinuiteten i den måltidsservice som de ansvarar för i allvarliga störningssituationer och under undantagsförhållanden. Informationsgången och samarbetet mellan myndigheter, organisationer och näringslivet är viktiga när det gäller att utveckla beredskapen och kompetensen och utforma lägesbilden.

Aktörer

Jord- och skogsbruksministeriet ansvarar för trygandet av primärproduktionen och livsmedels- och fodersäkerheten. Livsmedelsverket, Säkerhets- och kemikalieverket, NTM-centralerna, regionförvaltningsverken och kommunerna ansvarar för verkställigheten. Naturresursinstitutet producerar information och bedriver forskning för livsmedelssäkerhetskedjan och producerar inventeringsinformation om naturresurser. Det ankommer på arbets- och näringsministeriet att trygga förädling, distribution och dagligvaruförsörjning när det gäller livsmedel och på utrikesministeriet att trygga utrikeshandeln. Social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för trygandet av veterinärmedicinska läkemedel och vacciner. Tullen kontrollerar importen av livsmedel av icke-animalskt ursprung och livsmedelskontaktmaterial och främjar smidiga transporter. Samarbetsparter är Ålands landskapsförvaltning, Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet, Försörjningsberedskapscentralen, livsmedelsförsörjningssektorn och dess pooler samt organisationer.

46. Säkerställande av tillgången på rymdtjänster

Ansvarsministerium: ANM, KM, FSM, IM, UM, JSM, MM, UKM

Verksamhetens syften och mål

Syftet är att säkerställa att de rymdbaserade tjänster som behövs för samhällets funktion och för myndighetsarbetet står till säkerhets-, försvars- och försörjningsberedskapsaktörernas förfogande i alla situationer. Man förbereder sig på potentiella störningssituationer och kan minimera störningarnas konsekvenser för myndigheternas och samhällets verksamhet. Detta kräver nationell förmåga och internationellt samarbete samt stärkande och utnyttjande av Finlands särdrag.

Verksamhetsidé

Finland stärker sin nationella förmåga särskilt i fråga om hanteringen av satellitsignaler och opererande av infrastruktur på marken. Internationellt samarbete innehar en nyckelposition när det gäller utvecklingen av rymdbaserade förmågor. Finland deltar aktivt i arbetet för att uppnå de behövliga förmågorna i Europeiska unionen, Europeiska rymdorganisationen och Nato.

Beredskapen och säkerheten i samhället stärks på bred front bland annat genom att man utvecklar den nationella förmågan att upprätthålla rymdlägesbilden. Därutöver identifieras de värdekedjor och den infrastruktur som hänför sig till utnyttjandet av rymdtjänster, och man bereder sig på risker som hotar deras kontinuerliga funktion. Tillgången till förmågor som kräver internationellt samarbete upprätthålls och säkerställs genom samarbetsavtal, aktivt deltagande i utvecklandet av satellitsystem och operativt samarbete.

För att Finland ska vara en intressant och eftertraktad samarbetspartner måste vi ha den kompetens och de resurser som behövs för samarbetet. Dessutom måste vi ha något att erbjuda i utbyte mot de förmågor vi får. Här kan vi utnyttja våra nationella särdrag, såsom vår nordliga position i den arktiska zonen, som är av intresse för driften av satelliter, och vissa spetskompetensområden inom forskningen.

I den nationella rymdstrategin för 2024–2030 beskrivs Finlands syften, mål och åtgärder i anslutning till rymdverksamheten i form av fyra pelare, som gäller utnyttjande av rymdtjänster i samhället (inbegripet försvar, säkerhet och försörjningsberedskap), utveckling av rymdmiljön, förmågor samt internationellt samarbete. Rymdtjänsternas betydelse beaktas också i statsrådets beslut om målen för försörjningsberedskapen.

Aktörer

Finland har en decentraliserad rymdförvaltning, som samordnas av arbets- och näringsministeriet. Substansansvaret har fördelats mellan olika ministerier och ämbetsverk i enlighet med förvaltningsområdenas uppgifter (KM, FSM, IM, UM, JSM, MM, UKM).

Transport- och kommunikationsverket är tillståndsmyndighet för markstationer och rymdradarverksamhet. Verket avtalar också om användningen av frekvenser internationellt och främjar beaktandet av säkerhetsaspekterna i markstationsverksamheten. Dessutom ansvarar verket för myndighetsuppgifterna i fråga om den offentliga reglerade tjänsten inom positioneringssystemet Galileo (Public Regulated Service, PRS).

Helsingfors, Åbo, Uleåborgs och Vasa universitet samt Aalto-universitetet producerar utbildning och forskning som gäller rymdverksamhet. Meteorologiska institutet, Lantmäteriverket, Finlands miljöcentral och Teknologiska forskningscentralen VTT bedriver forskning och betydande operativ verksamhet i anslutning till fjärranalys och satellitnavigering. Försörjningsberedskapscentralen främjar beaktandet av rymdtjänster i planeringen av försörjningsberedskapen. Business Finland administrerar finländska aktörers deltagande i Europeiska rymdorganisationen ESA:s program inom ramen för våra finansiella åtaganden.

Finlands rymdindustri upplever en kraftig tillväxt. De centrala kompetensområdena är planering och byggande av små satelliter och deras delsystem, analys av satellitdata, programvarulösningar av kritisk betydelse för säkerheten samt säkra datakommunikationslösningar. Finländska satellitoperatörer erbjuder sina tjänster globalt inte bara till civila aktörer utan också till säkerhets- och försvarssektorn.

Befolkningens handlingsförmåga och service

47. Social trygghet: tryggande av befolkningens utkomst

Ansvarsministerium: SHM

Verksamhetens syften och mål

Avsikten med den sociala tryggheten är att trygga en tillräcklig försörjning och omsorg i alla livssituationer. Därigenom förebygger man också fattigdom och utslagning. En person har rätt till sociala förmåner som tryggar utkomsten i de situationer där personen inte längre har eller tillfälligt inte har möjlighet att försörja sig eller där personens möjlighet att försörja sig har försämrats på grund av förändringar i livssituationen. Bestämmelser om rätten till olika förmåner finns i lagar där det fastställs vilka förutsättningar (till exempel en viss ålder, boendeform, någon skada eller sjukdom, studier eller arbetslöshet) som ska uppfyllas för att en person ska kunna få förmånen i fråga. I störningssituationer och under undantagsförhållanden kan det uppstå ett ökat behov av att trygga befolkningens utkomst, och antalet mottagare av olika förmåner kan i störningssituationer öka avsevärt väldigt snabbt. Aktörerna ska vid behov ha beredskap att behandla ett ökande antal ansökningar och kontakter i olika kanaler samt göra servicen och beslutsfattandet smidigare.

Verksamhetsidé

Utbetalningen av förmåner i krissituationer tryggas genom att man säkerställer ett riksomfattande servicenätverk samt servicekanaler som är anpassade till krisförhållanden. Beredskapen baserar sig på ett förberett samarbete mellan de instanser som verkställer den sociala tryggheten, och aktörerna inom statsförvaltningen stöder samarbetet inom ramen för sina egna verksamhetsområden. I störningssituationer förfar man huvudsakligen i så normal ordning som möjligt, och utbetalningen av alla förmåner fortsätter normalt så länge som ärendehanterings- och betalningssystemen fungerar. Folkpensionsanstalten svarar för behandlingen och utbetalningen av det grundläggande utkomststödet, som är den förmån som kommer i sista hand. Dessutom bereder sig välfärdsområdena på att i kris- och störningssituationer samt under undantagsförhållanden betala det kompletterande och förebyggande utkomststöd som de ansvarar för.

Det finns reservförfaranden för utbetalning av förmåner med tanke på störningar i informationssystemen och omfattande störningar i bank- och betalningssystemet. Det är viktigt att de aktörer som betalar ut sociala förmåner också ser till att de har serviceställen i hela landet och att de har fungerande servicekanaler. Eftersom antalet fungerande servicekanaler kan vara begränsat i en krissituation, bör man se till att alla instanser som verkställer den sociala tryggheten vid behov har tillgång till fungerande kanaler. I samarbete med andra myndigheter, såsom Finlands Bank, kan man flexibelt tillämpa de förfaranden som undantagsförhållandena kräver. För tryggnad av befolkningens nödvändiga betalningsförmåga och försörjning ska Folkpensionsanstalten under undantagsförhållanden sörja för stödet till var och en som på grund av störningar i betalningsrörelsen inte kan använda sina tillgångar för att skaffa nödvändiga nyttigheter.

För samarbetet mellan dem som betalar ut förmåner finns det en verksamhetsmodell för tryggnad av befolkningens utkomst i omfattande störningssituationer. Under undantagsförhållanden kan det genom förordning av statsrådet göras ändringar i förmånernas belopp och i utbetalningen av förmåner. Förändringar som påverkar utkomsten kräver kundkommunikation via flera kanaler och på flera språk, och betydelsen av detta accentueras i störningssituationer.

Aktörer

Social- och hälsovårdsministeriet är ansvarigt ministerium. Centrala aktörer är Folkpensionsanstalten, välfärdsområdena och pensionsanstalterna. För att säkerställa att reservarrangemangen för datakommunikation fungerar har bland annat arbetspensionsanstalterna, Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen, Statskontoret, bankerna, skattemyndigheterna och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata centraliserat kommit överens om de grundläggande principerna.

48. Tryggnad av social- och hälsovårdstjänster

Ansvarsministerium: SHM

Verksamhetens syften och mål

Tillgången till social- och hälsovårdstjänster under alla förhållanden är kritisk för tryggnaden av befolkningens välfärd och handlingsförmåga. I störningssituationer och under undantagsförhållanden behövs social- och hälsovårdstjänster också som stöd för andra myndigheters verksamhet. Målet med beredskapsåtgärderna är att

i alla situationer trygga kontinuiteten i social- och hälsovårdstjänsterna samt den vård och omsorg som klienterna och patienterna behöver. Aktörerna bör också förbereda sig på ett ökat servicebehov till följd av störningssituationer och på särskilda vård- och stödbehov i anslutning till dem. Beroende på störningssituationen kan man bli tvungen att avsevärt ändra social- och hälsovårdsverksamhetens inriktning.

Verksamhetsidé

Välfärdsområdena förbereder sig på störningssituationer och undantagsförhållanden genom att göra upp beredskapsplaner på förhand och vidta åtgärder i samarbete med kommunerna inom sitt område och med sitt samarbetsområde för social- och hälsovården. Välfärdsområdena säkerställer kontinuiteten i tjänsterna också när tjänsterna produceras av privata tjänsteproducenter. Beredskapen inom social- och hälsovården utvecklas enligt en modell med fem samarbetsområden så att man kan bemöta olika hotbilder som en nationell helhet. I beredskapen beaktas det att social- och hälsovården är beroende av fungerande infrastruktur, stödtjänster, diagnostik, digitala informationsresurser och system och utbildad personal samt av social- och hälsovårdsmaterial, utrustning, läkemedel och blodpreparat. Skapandet av lägesbilden och beredskapsplaneringen sker enligt en enhetlig modell som beaktar helheten av specialiserad sjukvård, primärvård och socialvård. I beredskapsarbetet har man beaktat det internationella samarbetet, särskilt samarbetet med de övriga nordiska länderna, men också samarbetet inom EU och Nato. I beredskapen beaktas det att Försvarmakten stöder sig på den offentliga social- och hälsovården.

I Finland finns fem beredskapscenter för social- och hälsovården, som har till uppgift att inom sitt samarbetsområde sammanställa och analysera information om störningssituationer och risken för sådana inom social- och hälsovården samt att upprätta och upprätthålla en lägesbild som beskriver beredskapen i servicesystemet. I störningssituationer som berör två eller flera välfärdsområden kan social- och hälsovårdsministeriet utse ett av välfärdsområdena att leda och samordna hanteringen av situationen inom social- och hälsovården. I särskilt betydande störningssituationer kan social- och hälsovårdsministeriet ta över ansvaret för ledningen och samordningen av social- och hälsovården. Genom beslutsfattande som baserar sig på en enhetlig lägesbild säkerställs enhetliga åtgärder samt det kunnande och de resurser som social- och hälsovårdstjänsterna behöver för att trygga vården och tjänsterna för klienterna och patienterna. Detta kan i praktiken innebära att brådskande vård prioriteras och att resurser inom social- och hälsovården överförs eller omfördelas. Olika störningssituationer förutsätter också olika slags kompetens hos personalen och expertstöd eventuellt också internationellt.

Aktörer

Social- och hälsovårdsministeriet leder, övervakar och samordnar social- och hälsovårdens beredskap för störningssituationer. Vårdsområdena, Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen ansvarar för ordnandet av social- och hälsovården. Inom social- och hälsovården finns det betydande privat tjänsteproduktion. Kommunerna ansvarar för ordnandet av miljö- och hälsoskyddet. Även social- och hälsovårdsorganisationer producerar en betydande mängd social- och hälsovårdstjänster. Centrala aktörer är dessutom Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Institutet för hälsa och välfärd, Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet, Strålsäkerhetscentralen och Arbetshälsoinstitutet. I samarbetet deltar också bland annat Finlands Röda Kors, MIELI Psykisk Hälsa Finland rf, Brottsofferjouren och andra organisationer. Regionförvaltningsverken är tillsynsmyndigheter. Vidare bör man beakta de aktörer under Institutet för hälsa och välfärd som producerar statliga social- och hälsovårdstjänster, det vill säga statens sinnessjukhus, statens barnskyddsenheter och hälso- och sjukvården för fångar.

49. Upprätthållande av fostrings-, utbildnings- och forskningssystemet

Ansvarsministerium: UKM

Verksamhetens syften och mål

Kontinuiteten i småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen, yrkesutbildningen och högskoleutbildningen tryggas i störningssituationer och under undantagsförhållanden. Genom att upprätthålla småbarnspedagogiken, utbildningen, högskoleutbildningen och forskningsverksamheten säkerställer man att småbarnspedagogiken, undervisningen och utbildningen är funktionsdugliga, att kompetensen är omfattande och mångsidig samt att tillgången till yrkesskicklig arbetskraft är tillräcklig i enlighet med utbud och behov. När småbarnspedagogiken och undervisningen fortsätter störningsfritt blir det möjligt att upprätthålla samhällets kritiska funktioner i störningssituationer och under undantagsförhållanden. Genom det nationella forskningssystemet görs en kritisk bedömning av samt införs, tillämpas och skapas ny information under alla förhållanden.

Fostran, utbildning och upprätthållen kompetens stöder befolkningens psykiska, fysiska och sociala välbefinnande, eftersom de främjar individernas förmåga att hantera och möta störnings- och undantagssituationer. Tjänsterna inom fostran och

utbildning upprätthåller nationens mentala och sociala enighet och delaktighet, ökar befolkningens förtroende för samhällsverksamheten och stärker stabiliteten i samhället. Med hjälp av fostrings-, utbildnings- och forskningssystemet byggs den mentala kriståligheten upp.

Verksamhetsidé

Beredskapen inom kommunernas undervisnings- och bildningsväsende, högskolornas beredskap och stärkandet av beredskapsplaneringen är viktiga med tanke på upprätthållandet och tryggheten av fostrings-, utbildnings- och forskningssystemet i störningssituationer och under undantagsförhållanden. Undervisnings- och kulturministeriet och Utbildningsstyrelsen samordnar och stöder i samarbete med den behöriga regionförvaltningsmyndigheten beredskapen hos ovannämnda aktörer.

Det görs förberedelser för situationer där behovet av tjänster kan förändras. I störningssituationer och under undantagsförhållanden kanaliseras resurserna på det sätt som situationen kräver samt enligt utbudet och behovet av arbetskraft till olika utbildningsstadier och utbildningsområden. Tillgången till sådan kompetens som är kritisk med tanke på försörjningsberedskapen säkerställs. Möjligheten att övergå från ett utbildningsstadium till ett annat tryggas. Studentexamen, den gemensamma ansökan, urvalsprov samt studiesociala förmåner och elevhälsa ordnas i enlighet med lagstiftningen i alla säkerhetssituationer. I verksamheten beaktas också utbildningens och forskningens internationella dimension, såsom ett omfattande student- och personalutbyte.

Fostran och utbildning förmedlar det finländska samhällets värderingar, ökar kunskapen om befolkningens och samhällets säkerhet och ansvarsfulla agerande samt stärker medborgarnas kritiska informationskompetens. Forskning ombesörjs i tillräcklig utsträckning. Den egna forskningsverksamhetens och forskningsinfrastrukturens betydelse accentueras under undantagsförhållanden. Ministerierna ansvarar för styrningen av aktörerna inom det egna förvaltningsområdet samt för ändringar i forskningen och användningen av forskningsfinansiering i störningssituationer och under undantagsförhållanden.

Aktörer

Undervisnings- och kulturministeriet är ansvarigt ministerium. Centrala aktörer är dessutom Utbildningsstyrelsen och dess fristående enheter, kommunerna i egenskap av anordnare av småbarnspedagogik, undervisning och utbildning, anordnare av fritt bildningsarbete, högskolor och andra vetenskaps- och

forskningsinstitut, värdar för den nationella forskningsinfrastrukturen, regionförvaltningsverken, välfärdsområdena (elevhälsa) och Folkpensionsanstalten (studiesociala förmåner). Även privata aktörer är anordnare av småbarnspedagogik, undervisning och utbildning.

Mental kristålighet

50. Upprätthållande av kulturtjänster och skyddande av kulturegendomen

Ansvarsministerium: UKM

Verksamhetens syften och mål

Upprätthållandet av kultur- och bibliotekstjänsterna samt skyddet av kulturarvet stöder tillgodoseendet av rättigheterna till kunskap, bevarandet av det mentala välbefinnandet och delaktigheten i samhället samt säkerställer rätten till den egna kulturen. Genom dem stärks också det öppna och demokratiska samhällets verksamhet och yttrandefriheten. Målet är att säkerställa att kulturtjänsterna fungerar och att kulturegendomen och informationsresurserna för arkiv bevaras i alla säkerhetssituationer.

Kulturarvet och objekt som ska räknas till den nationella kulturegendomen har stor betydelse med tanke på bevarandet av individers och samhällets identitet och självkänsla och känslan av samhörighet. Informationsresurserna för kulturarvet och annan kulturegendom borgar för nationens minne, som inte kan återställas om det en gång går förlorat. Kulturverksamheten förbättrar välbefinnandet och erbjuder en möjlighet att utbyta erfarenheter och hantera frågor och känslor som upplevs som svåra. Det är viktigt att konstnärligt och kreativt arbete och konstnärlig och kreativ verksamhet tryggas i krissituationer så att kulturtjänster kan möjliggöras i hela landet. Genom mediefostran stärks befolkningens kritiska informationskompetens och ett aktivt medborgarskap samt motverkas informationspåverkan.

Verksamhetsidé

Man förbereder sig på att upprätthålla kulturtjänsterna och skydda kulturegendomen genom att sörja för en heltäckande tillgång till kultur- och bibliotekstjänster i hela landet och för ett planmässigt och långsiktigt skydd av det materiella och immateriella kulturarvet och kulturmiljöerna. Vid planeringen och produktionen av kulturtjänster beaktas möjligheterna att erbjuda dessa tjänster i alla säkerhetssituationer, säkerställs en tillräcklig kompetens hos personalen, stöds konstnärers yttrandefrihet och möjligheter att ta ställning i samhällsdebatten samt planeras driftssäkra fysiska och digitala infrastrukturer.

När det gäller skyddandet av kulturegendomen betonas beredskapen för säkra förhållanden för bevarande av kulturarvet, planerna för överföring av kulturegendom samt den digitala dokumenteringen och säkerställandet av ett långvarigt bevarande av det digitala kulturarvet. Man sörjer för befolkningens digitala informationskompetens och kritiska mediekompetens i syfte att säkerställa beredskapen för till exempel hybridpåverkan. Beredskapsplanerna för ämbetsverk och kulturorganisationer inom konst- och kultursektorn samt samarbetet mellan aktörerna är viktiga med tanke på beredskapen.

Det finns beredskap att producera tjänster i både fysiska och digitala miljöer, och tjänsternas former och innehåll kan varieras beroende på situationen. De nationella och regionala myndigheterna säkerställer att geografisk information och attributdata om den byggda kulturmiljön och andra kulturegendomsobjekt är uppdaterade, tillgängliga och kan delas till olika aktörer. Informationspåverkan motverkas i samarbete med olika samhällsaktörer genom att den kritiska mediekompetensen aktivt upprätthålls. Särskilt avseende fästs vid att nå befolkningsgrupper i en svagare ställning, att främja växelverkan och möten mellan kulturella grupper samt att producera information på de största minoritetsspråken för att nå ut med korrekt och tillförlitlig information. Nationella, regionala och lokala kulturinstitutioner och andra aktörer samarbetar med varandra och med andra samhällsaktörer för att säkerställa att tjänsterna produceras på ett ändamålsenligt sätt.

Aktörer

Undervisnings- och kulturministeriet är ansvarigt ministerium. Behöriga myndigheter är miljöministeriet i fråga om den byggda kulturmiljön, de ämbetsverk som ansvarar för kulturen och kulturarvet, regionförvaltningsverken, NTM-centralerna och kommunerna. Centrala aktörer är de nationella kulturinstitutionerna, de riksomfattande organisationerna inom kultursektorn och andra aktörer som producerar kulturtjänster.

51. Tryggande av förutsättningarna för andlig verksamhet

Ansvarsministerium: UKM

Verksamhetens syften och mål

Andlig verksamhet stöder för sin del befolkningens mentala balans och välbefinnande samt stärker stabiliteten i samhället. Den andliga vård som religiösa samfund erbjuder är en del av helheten av mentalt och psykosocialt stöd i störningssituationer. Den evangelisk-lutherska kyrkans församlingar och kyrkliga samfälligheter ansvarar dessutom för hållandet av allmänna begravningsplatser. Målet är att stödja religiösa samfunds förutsättningar att ordna andlig verksamhet och vård samt att trygga begravningsväsendets tjänster i alla säkerhetssituationer.

Verksamhetsidé

Man minskar sannolikheten för att hot realiserar genom att se till att religiösa samfund har möjlighet att delta i samhällsdebatten och ge sin syn på ärenden som är under beredning. Man stöder också religionssamfundens verksamhet och dialogen mellan religionerna. Religiösa samfund uppmuntras att utarbeta egna beredningsplaner. Den evangelisk-lutherska kyrkans församlingar bereder sig på att sköta uppgifterna inom begravningsväsendet i alla säkerhetssituationer.

Religiösa samfund kan erbjuda sina medlemmar krishjälp i egen regi eller i samarbete med andra aktörer. Samfunden ordnar till exempel möjligheter till samtals hjälp och möten. Religiösa samfund ordnar andaktsstunder och andra religiösa sammankomster som stärker befolkningens mentala välbefinnande. Många religiösa samfund har också verksamhet som hänför sig till beviljande av materiell hjälp, och genom dem kan befolkningen få hjälp med till exempel mat, kläder och boende. Motåtgärderna främjar befolkningens återhämtning i och med att de underlättar hanteringen av svåra känslor, ger upplevelser av meningsfullhet och ger hopp. Begravning av avlidna på behörigt sätt också i störningssituationer och under undantagsförhållanden stöder de anhörigas och hela samhällets återhämtning.

Aktörer

Undervisnings- och kulturministeriet är ansvarigt ministerium. Justitieministeriet ansvarar bland annat för sådan lagstiftning om offentliga sammankomster som är viktig med tanke på religiösa samfunds verksamhet samt samordnar den nationella politiken för de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Centrala aktörer är evangelisk-lutherska kyrkan och ortodoxa kyrkan, deras församlingar samt andra religionssamfund. Public service-mediebolaget Rundradion Ab visar vid behov tidigare inspelade religiösa sammankomster för att stödja den mentala kriståligheten.

52. Ungdomsarbete och ungdomsverksamhet samt idrott som upprätthålls genom samhällsaktivitet

Ansvarsministerium: UKM

Verksamhetens syften och mål

I störningssituationer och under undantagsförhållanden är syftet med ungdomsarbetet och ungdomsverksamheten samt idrott som upprätthålls genom samhällsaktivitet att stödja befolkningens, i synnerhet de ungas, mentala kristålighet och fysiska funktionsförmåga samt att främja den övergripande säkerheten. Ungdomsarbetet och samhällsaktiviteten stöder medborgarnas mentala och sociala enighet, ökar befolkningens ömsesidiga förtroende för samhällsverksamheten och stärker stabiliteten i samhället.

Organisationerna och deras omfattande former av frivillig samhällsaktivitet är ett särdrag och en betydande resurs i det finländska samhällssystemet. De främjar och upprätthåller medborgarnas välbefinnande, hälsa och fysiska kondition. Upprätthållandet och utnyttjandet av de sociala nätverk som de icke-statliga aktörerna bildar utgör en viktig del av krisberedskapen med tanke på stabiliteten i samhället, förtroendet för samhället och medborgarnas funktionsförmåga.

Verksamhetsidé

Ungdomsarbetet och samhällsaktiviteten erbjuder medborgarna mänsklig närvaro, för unga i synnerhet vuxnas och jämnårigas närvaro. De skapar trygga verksamhetsmiljöer och meningsfulla och betydelsefulla gemenskapsmässiga handlingsalternativ, upprätthåller och stärker medborgarnas resurser samt deras kunskaper, färdigheter och beredskap att vara delaktiga i närmiljön och samhället. Dessutom främjar de beredskapen att möta krisituationer och ger stöd för att hantera och klara av dem. Vid sidan av de traditionella verksamhetsmodellerna finns mobila och uppsökande arbetsätt samt digitala arbetsformer.

Kommunernas idrottsväsenden och idrottsorganisationerna är starkt kopplade till varandra när det gäller att främja medborgarnas fysiska funktionsförmåga. De icke-statliga idrottsorganisationerna har omfattande formella och informella nätverk samt beredskap och förmåga att utnyttja dessa nätverk också som kanal för medborgarinformation och medborgarpåverkan. De icke-statliga idrottsorganisationerna kan för sin del också stödja och komplettera kontinuiteten i utbildnings-, räddnings- och fritidsverksamheten.

Aktörer

Undervisnings- och kulturministeriet är ansvarigt ministerium. Centrala aktörer är regionförvaltningsverken, kommunerna, organisationer och församlingarna.

53. Kommunikation

Ansvarsministerium: Alla ministerier

Verksamhetens syften och mål

Kommunikationens mål med tanke på den mentala kriställigheten är att stärka befolkningens förtroende, känsla av delaktighet och framtidstro. Genom kommunikationen delar man information, skapar mening och knyter kontakter. I störnings- och krissituationer framhävs kommunikationens betydelse. Syftet med kommunikationen är bidra till att skydda befolkningen i störningssituationer, stärka samhällets kriställighet, stödja återhämtningen och förbättra beredskapen för nya störningssituationer. Flerspråkig kommunikation via många kanaler, rådgivning och handledning framhävs i verksamheten hos de organisationer som har ansvar för de offentliga tjänsterna. Kommunikationen ska beaktas i all beredskapsplanering. Samtidigt kan de ökade resursbehoven för kommunikation i störnings- och krissituationer bedömas.

Verksamhetsidé

Genom strategisk kommunikation som baserar sig på analys och förståelse av informationsmiljön kan man stärka den mentala kriställigheten och människornas förtroende för förvaltningens verksamhet samt minska effekterna av hybridoperationer i samhället. Behovet av strategisk kommunikation accentueras i situationer där Finland utsätts för fientlig påverkan eller yttre hot. Förståelse av informationsmiljön är en förutsättning för kommunikation som skraddarsys och riktas till olika målgrupper.

Medieanvändningen och sätten att skaffa information är splittrade och målgrupperna för kommunikationen har blivit mer varierade. Differentieringen av informationsmiljöerna ökar i och med att polariseringen i samhället ökar. De sociala medierna och diskussionsgrupperna på nätet har fått ökad betydelse för opinionsbildningen. Professionell journalistik och oberoende medier blir allt viktigare när informationsmiljön förändras.

Den allmänna kommunikationsberedskapen omfattar kännedom om olika befolkningsgruppers, mediers och intressentgruppers kommunikationssätt samt förståelse av dessa aktörers uppfattningar, attityder, information och informationsbehov. En interaktiv, tydlig och flerspråkig kommunikation via många kanaler stöder befolkningens förmåga att klara sig så bra som möjligt såväl fysiskt som mentalt.

Aktörer

Kommunikationen är en del av verksamheten, beredskapen och kriställigheten vid alla ministerier, inom deras verksamhetsområden och inom hela den offentliga sektorn. Myndighetskommunikationen ska ge en faktabaserad och sanningsenlig bild av situationen. Ord och handling ska stämma överens. I all konsekvensbedömning ska beslutsfattandets och den strategiska kommunikationens betydelse för befolkningens mentala kriställighet beaktas som en av samhällets vitala funktioner. Målen för ledningen uppnås bäst när planeringen och genomförandet av strategisk kommunikation som stärker den mentala kriställigheten är en etablerad del av beslutsstrukturerna.

Mediernas uppgift är att förmedla information om vad som händer i världen. Tillförlitlig nyhetsverksamhet stöder befolkningens förtroende för det finländska samhället. I lagstiftningen har också vissa medieaktörer ålagts skyldighet att förmedla varningsmeddelanden och myndigheternas meddelanden.

Organisationerna har en central roll när det gäller att stärka den mentala kriställigheten, och de kan förmedla myndighetsmeddelanden också i sina egna kanaler. Via sina nätverk har organisationerna möjlighet att nå ett stort antal människor och särskilda målgrupper. Organisationsfältet fungerar i två riktningar och förmedlar befolkningens sinnesstämningar till myndigheterna.

54. Förebyggande av utslagning och ojämlikhet

Ansvarsministerium: SHM, UKM, ANM

Verksamhetens syften och mål

Det är nödvändigt att förebygga och minska utslagning och ojämlikhet för att trygga stabiliteten och säkerheten i samhället. Genom minskad utslagning och ojämlikhet stärks befolkningens förtroende för beslutsfattandet och ett rättvist samhälle. Dessutom minskas uppkomsten av extrema fenomen i samhällets marginaler. Syftet med åtgärderna för att förebygga utslagning och ojämlikhet är att minska risken att utsatthet koncentreras till vissa individer, familjer eller grupper eller en viss befolkningsgrupp och att stärka delaktigheten och deltagandet i samhället. Konsekvenserna av störningssituationer och undantagsförhållanden drabbar ofta personer som är i en särskilt sårbar ställning, vilket ytterligare kan öka utslagningen och ojämlikheten. Störningssituationer och undantagsförhållanden kan leda till att andra hälsoproblem och sociala problem ökar och anhopas på lång sikt.

Verksamhetsidé

Tillräcklig försörjning, fungerande basservice, tidigt stöd och förebyggande arbets sätt som främjar människors välfärd, hälsa, handlingsförmåga och mentala kristå lighet i olika livssituationer har en central roll i förebyggandet av utslagning och ojämlikhet. Rättvis behandling och jämnt fördelad välfärd, hälsa och handlingsförmåga förhindrar att människor upplever ojämlikhet och utslagning och att samhället polariseras. Jämställdheten mellan könen bör också tas i beaktande.

Utslagning och ojämlikhet kan minskas genom att man i allt högre grad fäster uppmärksamhet vid likabehandling när tjänster planeras, strategier utarbetas och verksamheten utvärderas. Kommunerna och välfärdsområdena ska på förhand bedöma och beakta konsekvenserna av sina beslut för olika befolkningsgruppers välfärd och hälsa, ställa upp mål för främjande av välfärd och hälsa, fastställa åtgärder och ansvariga aktörer som stöder dessa mål samt bereda en välfärdsberättelse.

Utbildning, betydelsefull sysselsättning och en känsla av uppskattning ökar delaktigheten. Det finländska utbildningssystemet grundar sig på utbildningsmässig jämlikhet och likabehandling. Inom småbarnspedagogiken, utbildningen och kompetensutvecklingen stöds barns, ungas och vuxnas välbefinnande, delaktighet och samhörighet. På alla utbildningsnivåer förebyggs utslagning, uppmuntras till samhälleligt deltagande och främjas invånarnas förmåga att agera

i störningssituationer och under undantagsförhållanden. Delaktigheten i arbetslivet ökas genom främjande av individernas sysselsättningsfärdigheter och rehabilitering för arbetsmarknaden och genom påverkan på verksamheten på arbetsmarknaden. Organisationernas och de religiösa samfundens frivilligverksamhet och tjänster erbjuder människorna en social referensram som bygger upp förtroende, aktiverar till samhällelig verksamhet och förebygger utslagning. När organisationerna uppmuntras till intern mångfald ökar kontakterna mellan olika människor, och på så sätt minskar diskriminerande attityder.

Förebyggandet av utslagning och ojämlikhet beaktas såväl i beredskapen och beredskapsplaneringen som i det beslutsfattande och de åtgärder som hänför sig till störningssituationer och undantagsförhållanden. I störningssituationer och under undantagsförhållanden kan social ojämlikhet förebyggas med hjälp av olika sammanslutningar och social verksamhet.

Aktörer

Alla förvaltningsområden har till uppgift att förebygga utslagning och ojämlikhet. Social- och hälsovårdsministeriet samordnar åtgärder för att öka befolkningens välfärd och sociala delaktighet samt hälsa och handlingsförmåga. Social- och hälsovårdsministeriet har det allmänna styrnings- och tillsynsansvaret för främjande av hälsa och välfärd. Förebyggandet av utslagning och ojämlikhet främjas genom kommunernas, välfärdsområdenas, organisationernas och de religiösa samfundens åtgärder samt genom myndigheternas, företagens och organisationernas gemensamma åtgärder. Centrala aktörer är även Institutet för hälsa och välfärd, Arbetshälsoinstitutet, regionförvaltningsverken och Kommunförbundet. Dessutom bör man beakta individernas och sammanslutningarnas roll.

55. Främjande av frivilligverksamhet

Ansvarsministerium: Alla ministerier och organisationer

Verksamhetens syften och mål

Genom att främja frivilligverksamhet förbättrar man samhällets kriställighet och stöder beredskapen. Tillhandahållande av mångsidiga verksamhetsmöjligheter som är öppna för alla stärker invånarnas deltagande i samhället och i beredskapen samt säkerställer livskraftiga frivilligresurser som är viktiga med tanke på samhällets vitala funktioner. Frivilligverksamhet stöder förebyggandet av kriser samt verksamheten under kriser och under återhämtningsfasen.

Verksamhetsidé

Främjandet av en livskraftig och hållbar frivilligverksamhet kräver stöd på olika nivåer i samhället. Kontinuiteten i frivilligverksamheten säkerställs genom att man stöder verksamhetsmöjligheterna för de organisationer som ordnar verksamheten och för dem som arbetar som frivilliga. Organisationernas frivilligverksamhet främjas genom att författningsgrunden och förutsägbarheten i resursfördelningen utvecklas i enlighet med samarbetsmodellen för den övergripande säkerheten. Olika strategier och styrande dokument stöder de frivilliga aktörernas och organisationernas roll som en del av trygghandet av vitala funktioner och samhällets övergripande säkerhet.

De frivilliga aktörerna har en viktig roll i den verksamhet som främjar säkerheten och välfärden på lokal nivå. Genom att möjliggöra fri och öppen frivilligverksamhet förebygger man utslagning och känsla av utanförskap. Tillgången till kunniga och engagerade frivilligresurser i rätt tid är en nyckelfaktor med tanke på befolkningens kristållighet och betydelsefull verksamhet för individen.

En förutsättning för främjandet av frivilligverksamhet är att myndigheter och organisationer samarbetar över förvaltningsgränserna och att tillgången till information säkerställs. Detta stöds genom att bästa praxis delas på nationell nivå. Gemensam kommunikation om frivilligverksamhetens roll som en del av samhället ökar förtroendet och invånarnas möjligheter att delta och att utveckla och upprätthålla kompetensen.

Aktörer

Förutsättningarna för frivilligverksamhet främjas genom att alla ministerier och underlydande inrättningar och centraler har ett kontinuerligt samarbete med organisationerna. Välfärdsområdenas, kommunernas och de regionala aktörernas nära samarbete med organisationerna främjar tillräckliga regionala och lokala frivilligresurser.

Centrala aktörer är de centralorganisationer som arbetar inom samhällets vitala funktioner och som är organiserade via Säkerhetskommitténs organisationsnätverk. Till de centrala aktörerna när det gäller att skapa säkerhet på alla nivåer i samhället hör också andra organisationer som arbetar med säkerheten i samhället, bland annat organisationer inom välfärd, hälsa, beredskap, säkerhet, frivilligt försvar och kristållighet.

56. Befolkningens återhämtning

Ansvarsministerium: Alla ministerier och organisationer

Verksamhetens syften och mål

I ett modernt samhälle förekommer det ständigt störningar på olika nivåer. Återhämtning innebär att individer och samhällen kan leva på ett sätt som de själva anser vara värdigt, även om det är annorlunda än före en störningssituation eller kris. Förutsättningarna för befolkningens återhämtning utvecklas redan på förhand, eftersom socialt välbefinnande är en resurs som också hjälper för att möta störningssituationer. Befolkningens återhämtning främjas genom eftervård som inleds redan under störningssituationen eller krisen. Med hjälp av lägesbilden kan man bedöma störningssituationers långvariga konsekvenser för samhället och individen.

Verksamhet som stöder befolkningens återhämtning minskar individernas och samhällenas sårbarhet längre fram i tiden och syftar till att förebygga nya kriser. I de planer som gäller befolkningens återhämtning beaktas konsekvenserna för jämställdheten och likabehandlingen särskilt i fråga om minoriteter och befolkningsgrupper i en sårbar ställning. Beroende på störningssituationen följs återhämtningen upp och stöds både i närsamhällena och på riksnivå. Syftet med eftervården är att utveckla och stödja individernas och samhällets kristållighet.

Verksamhetsidé

För att möjliggöra återhämtning identifierar man befolkningens behov av stöd. I Finland samlar man regelbundet in relevant information bland annat genom skolenkäter och tidvis genom medborgarenkäter. Även företagshälsovården samlar in information om befolkningens stödbehov. Information fås dessutom från kontakter med olika organisationers tjänster, och informationen kan kartläggas genom skraddarsydd insamlingar som genomförs av till exempel välfärdsområdena och kommunerna. Analyserna av lägesbilden kräver bättre samordning också på lokal och regional nivå.

God planering och kommunikation kan ha en avgörande betydelse för en framgångsrik återhämtning. Genom kommunikation och nya inkluderande och experimentella tillvägagångssätt kan motsättningar förebyggas. Aktörerna i återhämtningsfasen är inte nödvändigtvis desamma som i den inledande fasen. Utöver

kommunikationen är det nödvändigt att stärka människors känsla av delaktighet. Myndigheterna bör genom sin verksamhet skapa möjligheter att utbyta erfarenheter, samarbeta, bygga upp nytt och återställa förtroendet.

Man inleder den eftervård som behövs och följer upp genomförandet av den. Planeringen och genomförandet av eftervården stöds genom forskning. Återhämtningen från störningssituationer kan ta lång tid, vilket förutsätter att man bedömer behovet av särskild finansiering. I eftervården är en systematisk kommunikation av väsentlig betydelse. Med hjälp av öppen och tillgänglig kommunikation kan man lugna ner situationen, återställa känslan av trygghet och främja utvecklingen av kriställigheten.

Social- och hälsovården i området och det samarbete mellan flera myndigheter som bedrivs med enheter inom småbarnspedagogiken, läroanstalter och organisationer har stor betydelse för befolkningens återhämtning. Det samhälleliga stödet beaktar familjer, närstående, idrottsföreningar och andra organisationer, som också aktivt erbjuder stöd. När organisationernas frivilligverksamhet utnyttjas på ett mångsidigt sätt i eftervården klarar sig samhällena och människorna i ett tidigare skede i störningssituationer samtidigt som kriställigheten stärks.

Aktörer

Centrala aktörer med tanke på återhämtningen är bland annat kommunerna (bibliotek, skolor, daghem), välfärdsområdena (välfärd, hälso- och sjukvård, socialservice, säkerhet), näringslivet, arbetsplatserna, de religiösa samfunderna, organisationerna, föreningarna och kulturtjänsterna. Tillsammans med organisationerna kan man skapa en lägesbild av befolkningens kriställighet. Organisationernas och de frivilliga aktörernas verksamhet stärker kommunernas, samhällenas och individernas förmåga att klara av situationen efter en kris.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANSGATAN 1 A, HELSINGFORS

PB 23, 00023 STATSRÅDET

statsradet.fi

julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-383-794-2

ISBN tryckt: 978-952-383-801-7

ISSN pdf: 2490-0966

ISSN tryckt: 2490-0613